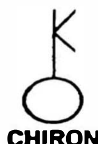
Carlos Castaneda

DON JUANI ÕPETUSED

Yaqui (indiaanlaste) teadmiste tee

INGLISE KEELEST TÕLKINUD
URMAS LIPAND

CHIRON

Pärnu 1995

Originaali tiitel: *The Teachings of Don Juan*
New York 1968

Toimetanud Veste Roosaar
Kaane kujundanud Helve Huttunen

Para mi solo recorrer los caminos que tienen corazon, cualquier camino que tenga corazon.

Por ahi yo recorro, y la unica prueba que vale es atravesar todo su largo. Y por ahi yo recorro mirando, mirando, sin aliento.

(Minu jaoks on ainult radadel käimine, millel on süda, igal rajal, millel võib olla süda. Seal ma rändan ja ainus väärtuslik väljakutse on läbida see täies pikkuses. Ja seal ma rändan hingetult, vaadates, vaadates.)

Don Juan

...midagi muud ei tuleks püüda, kui rajada lõputult pika tee algus ja suund. Mingi süstemaatilise ja kindla täielikkuse rõhutamine võib lõpuks olla vähemalt enda illusioon. Täiuslikkust võib üksikuurija siin saavutada ainult subjektiivses mõttes, et ta annab edasi kõik, mida on olnud võimeline nägema.

Georg Simmel

TUNNUSTUSED

Soovin avaldada sügavat tänu professor Clement Meighanile, kes alustas ja seadis minu antropoloogilise töö suuna; professor Harold Garfinkelile, kes andis mulle põhjaliku küsitlemise mudeli ja vaimu; professor Robert Edgertonile, kes kritiseeris minu tööd selle algusest peale; professoritele William Brightile ja Pedro Carrascole nende kriitika ja julgustuse eest; ja professor Lawrence Watsonile tema hindamatu abi eest minu analüüside selgendusel. Lõpuks olen tänulik mrs Grace Stimsonile ja mr F.A. Guilfordile nende abi eest selle käsikirja ettevalmistamisel.

EESSÕNA

See raamat on nii etnograafia kui ka allegooria.

Carlos Castaneda viib meid don Juani juhendamisel läbi videvikuhetke, läbi selle universumis oleva lõhe, mis on päevavalguse ja pimeduse vahel, maailma, mis ei ole mitte üksnes teistsugune kui meie oma, vaid täiesti teistlaadi reaalsusega. Sellesse jõudmiseks kasutas ta *mescalito, yerba del diablo ja humito* - peyote, okasõuna ja seente abi. Kuid see ei ole ainult hallutsinatsiooniliste elamuste loetelu, sest don Juani peened manipulatsioonid juhivad rändajat, samal ajal kui tema tõlgendused annavad tähenduse sündmustele, mida meil nõia õpipoisi kaudu on võimalus kogeda.

Antropoloogia on meile õpetanud, et maailma defineeritakse erinevates paikades erinevalt. Asi ei ole mitte ainult selles, et inimestel on erinevad kombed: asi ei ole selles, et inimesed usuvad erinevatesse jumalatesse ja ootavad erinevaid surmajärgseid saatusi. Asi on pigem selles, et erinevate inimeste maailmadel on erinevad kujud. Metafüüsilised eeldused on erinevad: ruum ei ühti Eukleidese geomeetriaga: aeg ei moodusta lakkamatut voogu, põhjuslikkus ei vasta Aristotelese loogikale, inimest ei eristata mitte-inimesest ega elu surmast, nagu meie maailmas. Me teame midagi nende teiste maailmade kujust pärismaalaste keelte loogika ning müütide ja tseremooniate kaudu, nagu antropoloogid on need üles tähendanud. Don Juan on näidanud meile üksikuid momente Yaqui nõia maailmast ja kuna näeme seda hallutsinogeensete ainete mõju all, siis tajume seda sellise reaalsusena, mis on täiesti erinev nendest teistest allikatest. See on selle töö eriline väärtus.

Castaneda väidab täiesti õigesti, et sellel maailmal - kogu selle taju erinevustega - on omaenda sisemine loogika. Ta on püüdnud seda selgitada rohkem seestpoolt - omaenda rikastest ja intensiivsetest isiklikest kogemustest don Juani juhendamise all olemise ajal - kui uurida meie loogika terminites. Et see tal täielikult ei õnnestu, on tingitud pigem meie endi kultuuri ja keele poolt tajule pandud piiridest kui tema isiklikust piiratusest. Siiski ühendab ta oma pingutustes meie jaoks Yaqui maailma meie omaga, ebatavalise reaalsusega maailma

tavareaalsuse maailmaga.

Keskne tähtsus meie enda omast erinevasse maailma sisenemisel - ja järelikult ka antropoloogial endal - seisneb faktis, et kogemus viib meid arusaamisele, et meie endi maailm on samuti kultuuriline ülesehitis. Kogedes teisi maailmu näeme, mille jaoks meie endi oma on olemas. Seetõttu näeme põgusalt, missugune peaks maailm meie enda kultuurilise ülesehituse ja teiste maailmade vahel tegelikult olema. Sellest siis allegooria, samuti nagu etnograafia. Don Juani tarkus ja luulelisus ning tema kirjutaja vilumus ja luulelisus annavad meile visiooni nii meist endist kui ka reaalsusest. Nagu kokku sobivas allegoorias on kõik see, mida nähakse, nägijaga koos ega nõua seega siin mingit tõlgendamist.

Carlos Castaneda intervjuud don Juaniga algasid ajal, mil ta oli Los Angeleses California Ülikooli antropoloogiaüliõpilane. Võlgneme talle tänu ta kannatlikkuse, julguse, otsimise ja läbinägelikkuse eest. Selles töös demonstreerib ta hea etnograafi põhilist osavust - võimet siseneda võõrasse maailma. Usun, et ta on leidnud oma teeraja südamega.

SISSEJUHATUS

1960. aasta suvel, kui olin Los Angeleses California ülikooli üliõpilane, tegin ma mitmeid sõite edelasse, et koguda informatsiooni ravimtaimede kohta, mida kasutasid selle piirkonna indiaanlased. Sündmused, mida siin kirjeldan, algasid ühe minu reisi ajal. Ootasin äärelinnas Greyhoundi bussi ja kõnelesin sõbraga, kes oli ülevaatusel olnud minu juhiks ja aitajaks. Äkki kummardus ta minu poole ja sosistas, et mees - valge peaga vana indiaanlane -, kes istub akna juures, teab väga palju taimedest, eriti peyotest. Palusin oma sõbral ennast sellele mehele tutvustada.

Minu sõber teretas teda, läks siis ta juurde ja surus ta kätt. Kui nad olid veidi aega kõnelnud, andis mu sõber mulle märku nendega ühineda, kuid jättis mind siis kohe vana mehega kahekesi, end isegi mitte tülitades meie tutvustamisega. Indiaanlane ei olnud vähimalgi määral kimbatuses. Ütlesin talle oma nime ja ta ütles, et teda kutsutakse don Juaniks ning et ta on minu teenistuses. Kõnetamiseks kasutas ta hispaania viisakat vormi. Surusime minu initsiatiivil kätt ja siis jäime mõneks ajaks vait. See ei olnud pingutatud vaikus, vaid rahulikkus, loomulik ja lõdvestatud mõlemal poolel. Ehkki tema tume nägu ja kael olid kortsulised, näidates vanust, hämmastas mind, et ta keha oli liikuv ja lihaseline.

Rääkisin talle, et olin huvitatud informatsioonist ravimtaimede kohta. Ehkki olin täiesti võhik peyote suhtes, leidsin end rääkimas, et tean väga palju ja isegi vihjasin, et tal võiks olla kasu minuga rääkimisest. Kui ma edasi latrasin, noogutas ta aeglaselt ja vaatas mulle otsa, kuid ei öelnud midagi. Vältisin tema silmi ja me lõpetasime mõlemad surmvaikuses. Lõpuks, pärast näivalt väga pikka aega, tõusis don Juan püsti ja vaatas aknast välja. Tema buss oli tulnud. Ta ütles head aega ja lahkus jaamast.

Olin ärritatud, et olin talle mõttetusi rääkinud ja et need tähelepanuväärsed silmad olid mind läbi näinud. Kui minu sõber tagasi tuli, püüdis ta mind lohutada minu ebaõnnes midagi don Juanilt õppida. Ta selgitas, et vana mees oli tihti vaikiv ja puiklev, kuid selle esimese kokkupuute häiriv mõju ei hajunud nii kergesti.

Uurisin välja, kus don Juan elas ja külastasin teda hiljem mitmel korral. Igal külaskäigul püüdsin teda õhutada peyotest rääkima, kuid edutult. Sellest hoolimata saime väga headeks sõpradeks ja minu teaduslik uurimine ununes või vähemalt suundus kanalitesse, mis olid väga kaugel minu esialgsest kavatsusest.

Sõber, kes oli mind don Juanile tutvustanud, selgitas hiljem, et vana mees ei olnud pärit Arizonast, kus me kohtusime, vaid oli Yaqui indiaanlane Sonorast, Mehhikost.

Algul suhtusin ma don Juanisse lihtsalt kui kaunis iseäralikusse mehesse, kes teadis palju peyotest ja kes rääkis hispaania keelt tähelepanuväärselt hästi. Kuid inimesed, kes temaga koos elasid, uskusid, et tal on mingit liiki "salajasi teadmisi", et ta oli *brujo*. Hispaaniakeelne sõna *brujo* tähendab ravijat, maagi, nõida. See tähendab põhiliselt isikut, kel on erakordsed ja tavaliselt kurjad võimed.

Olin tundnud don Juani juba terve aasta, enne kui ta mind usaldama hakkas. Ühel päeval selgitas ta, et tal on teatud teadmisi, mida ta on saanud ühelt õpetajalt, "heategijalt", nagu ta teda kutsus, kes oli juhendanud teda mingisuguses õpipoisipõlves. Don Juan oli omakorda valinud minu oma õpipoisiks, kuid ta hoiatas, et mul tuleb väga kohusetundlikult asjasse suhtuda ning et väljaõpe on väga pikk ja vaevaline.

Oma õpetajat kirjeldades kasutas don Juan sõna *diablero*. Hiljem sain teada, et *diablero* on termin, mida kasutavad ainult Sonora indiaanlased. See viitab kurjale isikule, kes praktiseerib musta maagiat ja on võimeline muutma ennast loomaks - linnuks, koeraks, preeriahundiks või ükskõik milliseks elukaks.

Ühel külaskäigul Sonorasse oli mul eriline elamus, mis illustreerib indiaanlaste suhtumist *diablerodesse*. Sõitsin öösel kahe indiaanlasest sõbra seltsis, kui nägin üht looma, kes näis olevat teed ületav koer. Üks minu kaaslastest ütles, et see ei olnud koer, vaid suur preeriahunt. Aeglustasin kiirust ja hoidsin tee äärde, et looma paremini vaadelda. See jäi veel mõneks sekundiks tulede ulatusse ja jooksis siis *põõsastikku*. See oli kahtlemata preeriahunt, kuid see oli tavalisega võrreldes poole suurem. Kõneldes erutatult, nõustusid mu sõbrad, et see oli väga ebatavaline loom ja üks neist mainis, et see võis olla *diablero*. Otsustasin selle juhtumi kirjeldust kasutades küsitleda selle piirkonna indiaanlasi nende uskumuste kohta *diablerode* olemasolu suhtes. Vestlesin paljude inimestega, jutustades neile seda lugu ja esitades neile küsimusi. Kolm järgnevat vestlust näitavad, milline oli nende seisukoht.

"Kas sa usud, Choy, et see oli preeriahunt?" küsisin ühelt noorelt

mehelt pärast seda, kui ta oli lugu kuulnud.

"Kes teab? Kahtlemata koer. Preeriahundiks liiga suur."

"Kas sa arvad, et see oleks võinud olla *diablero*?"

"See on suur mõttetus. Selliseid asju ei ole olemas."

"Miks sa nii ütled, Choy?"

"Inimesed kujutlevad asju ette. Vean kihla, et kui te oleksite selle looma kinni püüdnud, oleksite näinud, et see on koer. Kord oli mul teises linnas üks äriasi korraldada, ma tõusin enne koitu üles ja saduldasin hobuse. Lahkudes sattusin teel tumedale varjule, mis näis nagu tohutu suur loom. Minu hobune tõusis tagumistele jalgadele ja viskas mu sadulast. Olin samuti kaunis hirmunud, kuid tuli välja, et vari oli üksnes naine, kes läks linna poole."

"Kas tahad öelda, Choy, et sa ei usu *diablerode* olemasolusse?"

"*Diablero*! Mis on *diablero*? Räägi mulle, mis see *diablero* on?"

"Ma ei tea, Choy. Manuel, kes sõitis koos minuga sel ööl, ütles, et preeriahunt võis olla *diablero*. Võib-olla sa oskad mulle öelda, mis on *diablero*?"

"Räägitakse, et *diablero* on *brujo*, kes muutub ükskõik milliseks kujuks nii, nagu ta tahab. Kuid igaüks teab, et see on vaid mõttetus. Vanad inimesed on siin täis *diablerode* kohta käivaid lugusid. Te ei leia seda meie, noorte hulgast."

"Mis te arvate, mis loom see oli, doña Luz?" küsisin ma ühelt keskealiselt naiselt.

"Ainult Jumal teab seda kindlasti, kuid arvan, et see ei olnud preeriahunt. On asju, mis näivad olevat preeriahundid, kuid ei ole seda mitte. Kas see preeriahunt jooksis või sõi?"

"Enamuse ajast ta seisis, aga kui ma teda algul nägin, siis tundus mulle, et ta sõi midagi."

"Oled sa kindel, et ta ei kandnud midagi oma suus?"

"Võib-olla kandis. Kuid öelge mulle, kas sellel on tähtsust?"

"Jah on. Kui ta kandis midagi oma suus, siis ta ei olnud preeriahunt."

"Kes ta siis oli?"

"See oli mees või naine."

"Kuidas te kutsute selliseid inimesi, doña Luz?"

Ta ei vastanud. Küsitlesin teda veel veidi, kuid tulemusteta. Lõpuks ütles ta, et ei tea. Küsisin temalt, kas selliseid inimesi kutsutakse *diablerodeks* ja ta vastas, et *diablero* on üks neile antud nimetustest.

"Kas te tunnete mõnda *diablerot*?" küsisin.

"Tean üht naist," vastas ta. "Ta tapeti. See juhtus siis, kui ma olin

väike tüdruk. Naisel, nagu räägiti, oli kombeks muutuda emaseks koeraks. Ühel ööl läks üks koer ühe valge mehe majja, et varastada juustu. Valge mees tappis püssiga koera ja just sel hetkel, kui koer suri valge mehe majas, suri naine oma hütis. Tema sugukond tuli kokku ja läks valge mehe juurde ning nõudis maksu. Valge mees maksis hea raha tema tapmise eest."

"Kuidas võisid nad nõuda maksu, kui see oli ainult koer, kelle ta tappis?"

"Nad ütlesid, et valge mees teadis, et see ei olnud koer, sest teised inimesed olid koos temaga ja nad kõik nägid, et koer seisis kahel jalal nagu inimene ja küünitas juustu järele, mis oli katuse küljes rippuval kandikul. Mehed ootasid varast, sest valge mehe juustu oli varastatud igal ööl. Nii tappis valge mees varga, teades, et see ei olnud koer."

"Doña Luz, kas tänapäeval on mingeid *diablerosid*?"

Sellised asjad on väga salajased. Räägitakse, et enam ei ole *diablerosid*, kuid ma kahtlen selles, sest üks *diablero* perekonna liige peab õppima ära selle, mida *diablero* teab. *Diablerodel* on omaenda seadused ja üks neist on, et *diablero* peab õpetama oma saladused ühele oma sugukonna liikmele."

"Mis te arvate, Genaro, mis loom see oli?" küsisin ma ühelt väga vanalt mehelt.

"Koer ühe selle piirkonna rantšost. Mis muud võis see olla?"

"See võis olla *diablero*!"

"*Diablero*? Sa oled segane! *Diablerosid* ei ole olemas."

"Kas te tahate öelda, et tänapäeval ei ole ühtegi või et kunagi ei ole olnud?"

"Jah, kunagi olid. Seda teavad kõik. Igaüks teab seda. Kuid inimesed kartsid neid väga ja tapsid nad kõik."

"Genaro, kes nad tappis?"

"Kõik suguharu inimesed. Viimane *diablero*, keda ma tundsin, oli S. Ta tappis oma nõidusega tosinaid, võib-olla isegi sadu inimesi. Me ei suutnud seda taluda ja inimesed tulid kokku, võtsid ta ühel ööl ootamatult kinni ja põletasid elusalt."

"Kui kaua aega tagasi see oli?"

"1942. aastal."

"Kas nägite seda ise?"

"Ei, kuid inimesed räägivad sellest ikka veel. Nad räägivad, et järele ei jäänud mingit tuhka, kuigi post oli tehtud värskest puust. Kõik, mis lõpuks jäi, oli suur rasvaloik."

Ehkki don Juan nimetas oma heategijat *diableroks*, ei nimetanud ta kunagi kohta, kus ta oma teadmised oli omandanud, ega öelnud ka oma õpetaja nime. Õigupoolest avaldas don Juan väga vähe midagi oma isiklikust elust. Kõik, mis ta rääkis, oli see, et ta oli sündinud 1891. aastal edelas, et ta oli veetnud kogu oma elu Mehhikos, et tema perekond saadeti 1900. aastal Mehhiko valitsuse poolt Mehhiko keskossa koos tuhandete Sonora indiaanlastega ja et ta oli elanud Kesk- ja Lõuna-Mehhikos kuni 1940. aastani. Kuna don Juan oli palju rännanud, võivad tema teadmised olla paljude mõjude produkt. Ja kuigi ta pidas ennast indiaanlaseks Sonorast, ei olnud ma kindel, kas paigutada tema teadmiste kontekst täielikult Sonora indiaanlaste kultuuri. Kuid mul ei ole kavas tema täpset kultuurilist miljööd kindlaks teha.

Alustasin oma õpipoisipõlve don Juani juures 1961. aasta juunis. Enne seda olin ma temaga mitmeid kordi kohtunud, kuid alati kui antropoloogiline vaatleja. Nende varasemate vestluste ajal tegin ma märkmeid varjatult. Hiljem taastasin oma mälule toetudes kogu vestluse. Kui ma aga hakkasin teda õpipoisina külastama, muutus selline märkmete tegemise meetod väga raskekes, sest meie vestlused puudutasid paljusid erinevaid teemasid. Siis lubas don Juan mul - kuid tugeva vastuseisu järel - märkida avalikult üles kõike seda, mida räägiti. Mulle oleks meeldinud ka pildistada ja lindistada, kuid ta ei lubanud seda.

Osa oma õpipoisipõlvest olin Arizonas ja siis Sonoras, sest don Juan kolis minu väljaõppe ajal Mehhikosse. Protseduur, mida kasutasin, seisnes selles, et külastasin teda sageli paari päeva vältel. Minu külastused muutusid sagedamateks ja kestsid kauem 1961., 1962., 1963. ja 1964. aasta suvekuudel. Tagasi vaadates usun, et selline õpipoisipõlve läbiviimise meetod takistas minu edukust, kuna see aeglustas täieliku pühendumise saavutamist, mida vajasin, et saada nõiaks. Ometi oli see meetod minu isiklikust vaatepunktist vaadatuna kasulik, kuna võimaldas mulle natuke eraldatust ja see omakorda edendas kriitilist uurimismeelt, mida oleks olnud võimatu saavutada, kui oleksin osalenud pidevalt, katkestuseta. 1965. aasta septembris katkestasin vabatahtlikult õpipoisipõlve.

Mitmed kuud pärast tagasitõmbumist mõtlesin esmakordselt oma märkmete süstematiseerimisele. Kuna andmed, mis ma olin kogunud, olid kaunis mahukad ja sisaldasid palju erilaadset informatsiooni, püüdsin rajada klassifitseeritud süsteemi. Jaotasin andmed omavahel seotud mõistete ja protseduuride järgi ja korraldasin need alad hierarhiliselt

vastavalt subjektiivsele tähtsusele - s.o vastavalt sellele, kuidas üks või teine asi oli mulle mõju avaldanud. Sellisel viisil jõudsin järgmise klassifikatsioonini: hallutsinogeensete taimede kasutamine; nõiduses kasutatud protseduurid ja vormelid; jõudu sisaldavate asjade omandamine ja käsitlemine; ravimtaimede kasutamine; laulud ja legendid.

Nende nähtuste üle mõtisklenud, mida olin läbi elanud, taipasin, et minu klassifitseerimiskatse tulemuseks ei olnud midagi muud kui kategooriate ülevaatlik nimekiri. Iga katse lisada üksikasju minu skeemile oleks seetõttu viinud ainult keerukama nimekirjani. See ei olnud see, mida ma tahtsin. Kuude jooksul, mis järgnesid minu õpipoisipõlvest tagasitõmbumisele, oli mul vaja aru saada, mida olin kogenud, ja see, mida olin kogenud, oli ühtse arvamuste süsteemi õpetus tegeliku ja eksperimentaalse meetodi abil. Alates esimese seansi algusest, milles olin osalenud, oli mulle selge, et don Juani õpetustel oli sisemine kooskõla. Kui ta oli kord kindlalt otsustanud anda oma teadmised mulle, siis esitas ta oma selgitused korrapäraste astmetena. Selle korra avastamine ja sellest arusaamine osutus mulle kõige raskemaks ülesandeks.

Minu võimetus jõuda arusaamisele näis viitavat faktile, et nelja-aastase õpipoisipõlve järel olin ikka veel algaja. Oli selge, et don Juani teadmised ja nende edasiarendamise meetod olid sarnased tema heategija omale, nii et minu raskused tema õpetustest arusaamisel pidid olema analoogsed nendega, millega ta ise oli kokku puutunud. Don Juan vihjas juhuslike märkustega meie kui algajate sarnasusele - võimetusele aru saada oma õpetajast õpipoisipõlve ajal. Sellised märkused viisid mind uskumisele, et igale algajale, indiaanlasele või mitteindiaanlasele, olid nõiduse teadmised arusaamatud läbielatavate nähtuste ebamaiste karakteristikute tõttu. Mina kui lääne inimene leidsin need karakteristikud nii veidrad olevat, et tegelikult oli neid praktiliselt võimatu selgitada minu enese igapäevase elu terminites. Olin sunnitud järeldama, et iga katse klassifitseerida minu väliandmeid minu enda arusaamise põhjal oleks asjatu.

Nii sai mulle selgeks, et don Juani teadmisi tuli uurida selle põhjal, kuidas ta ise neist aru sai. Ainult sellisel viisil võis neid teha ilmseks ja veenvaks. Püüdes aga kooskõlastada omaenda vaateid don Juani omadega, taipasin, et mil iganes ta püüdis mulle oma teadmisi selgitada, kasutas ta mõisteid, mis olid "mõistetavad" temale. Kuna need mõisted olid mulle võõrad, siis püüd mõista tema õpetusi nii nagu tema, pani mind ühte teise väljakannatamatusse olukorda. Seetõttu oli minu esimene

ülesanne kindlaks määrata tema mõistete järjekord. Selles suunas töötades märkasin, et don Juan ise oli pannud erilist rõhku oma õpetuste teatud piirkonnale - täpsemalt, hallutsinogeensete taimede kasutamisele. Selle taipamise põhjal vaatasin uuesti läbi oma kategooriate skeemi.

Don Juan kasutas eraldi ja erinevatel juhtudel kolme hallutsinogeenset taime: peyotet (*Lophophora williamsii*), Jimsoni umbrohtu (*Datura inoxia syn. D. meteloides*) ja üht seent (võimalik, et see oli *Psilocybe mexicana*). Juba enne kokkupuudet eurooplastega teadsid ameerika indiaanlased nende kolme taime hallutsinogeenseid omadusi. Nende omaduste tõttu on neid taimi laialdaselt kasutatud naudinguks, raviks, nõiduseks ja ekstaasi saavutamiseks. Oma õpetuste erilises kontekstis seostas don Juan *Datura inoxia* ja *Psilocybe mexicana* kasutamise jõu omandamisega, jõu, mida kutsutakse *allyks*. Ta seostas *Lophophora williamsii* kasutamise tarkuse või õige eluviisi saavutamiseks vajaminevate teadmiste omandamisega.

Taimede tähtsus don Juani jaoks seisnes nende võimes tekitada inimolendile erilise taju olukordi. Niisiis juhtis ta mind nende olukordade järjestikulisele läbielamisele oma teadmiste avaldamise ja nende kehtivuse demonstreerimise eesmärgil. Olen nimetanud need "ebatavalise reaalsuse olukordadeks", mõeldes sellega mittetavalist reaalsust, vastandina tavapärase elu tavalisele reaalsusele. See vahetegemine põhineb ebatavalise reaalsuse olukordadele omasele sisemisele tähendusele. Don Juani teadmiste kontekstis peeti neid reaalseteks, ehkki nende reaalsus oli tavalisest reaalsusest erinev.

Don Juan uskus, et ebatavalise reaalsuse olukorrad on ainus asjalik õppimise vorm ja jõu omandamise vahend. Ta jättis mulje, et tema õpetuste teised osad kaasnevad jõu omandamisega. See vaatepunkt läbis don Juani suhtumist kõigesse, mis ei olnud otseses ühenduses ebatavalise reaalsuse olukordadega. Igal pool minu märkmetes on laiali pillatud viiteid don Juani seisukohtadele. Näiteks ühel vestlusel väitis ta, et mõnes objektis on iseendast teatud hulk jõudu. Ehkki tal endal ei ole mingit lugupidamist jõudu sisaldavate asjade vastu, ütles ta, et neid kasutatakse sageli abivahenditena madalamate *brujode* poolt. Küsisin temalt sageli selliste asjade kohta, kuid tal näis täielikult puuduvat huvi neid arutada. Kui aga teema mõnel teisel korral taas üles kerkis, nõustus ta vastumeelselt nendest rääkima.

"On olemas teatud objektid, milles on jõud," ütles ta. "On olemas palju selliseid asju, mis on varustatud jõuga võimsate meeste poolt sõbralike vaimude abiga. Need asjad on tööriistad - mitte tavalised

tööriistad, vaid surma tööriistad. Kuid siiski on nad ainult instrumendid, neil ei ole mingit jõudu õpetada. Otse öeldes, need kuuluvad sõjapidamisvahendite valdkonda, mis on määratud võitluseks. Need on tehtud tapmiseks, virutamiseks."

"Mis liiki asjad need on, don Juan?"

"Need ei ole õieti asjad, pigem on need jõu liigid."

"Kuidas võib saada selliseid jõu liike, don Juan?"

"See sõltub asja liigist, mida sa soovid."

"Kui palju liike on?"

"Nagu ma olen juba öelnud, on neid palju. Ükskõik, mis asi võib olla jõudu sisaldav asi."

"Hästi, millised on siis kõige võimsamad?"

"Asja jõud sõltub selle omanikust, sellest, mis liiki mees ta on. Jõudu sisaldav asi, mis on jõuga varustatud väiksema *brujo* poolt, on peaaegu nali, teiselt poolt aga tugev jõuline *brujo* annab oma tugevuse üle oma tööriistadele."

"Millised jõudu sisaldavad asjad on siis kõige tavalisemad?" Milliseid enamus *brujosid* eelistab?"

"Ei ole olemas eelistusi. Need on kõik jõudu sisaldavad asjad, kõik ühed ja samad asjad."

"Kas teil on endal mingeid selliseid asju, don Juan?"

Ta ei vastanud, vaatas vaid ja ma arvasin, et minu küsimused pahandasid teda.

"Seda liiki jõududel on piirid," jätkas ta. "Kuid see, olen selles kindel, on sulle arusaamatu. Sellest arusaamiseks on mul kulunud peaaegu terve eluaeg, kuid *ally* võib avada kõik need madalamate jõudude saladused, pidades neid kaunis lapsikuteks. Mul olid kord sellised tööriistad, siis, kui olin veel väga noor."

"Mis jõudu sisaldavad asjad teil olid?"

"*Maiz-pinto*, kristallid ja suled."

"Mis on *mais-pinto*, don Juan?"

"See on väike tera tuum, millel on keskel punast värvi triip."

"On see üksik tuum?"

"Ei. *Brujol* on nelikümmend kaheksa tuuma."

"Mida need tuumad teevad, don Juan?"

"Igaüks võib tappa mehe tema kehasse sisenedes."

"Kuidas tuum inimkehasse siseneb?"

"See on jõudu sisaldav asi ja selle jõud seisneb teiste asjade seas ka kehasse sisenemises."

"Mida see teeb, kui kehasse siseneb?"

"See sukeldub kehasse, jääb püsima rinda või sisikonda. Inimene jääb haigeks ja kui *brujo*, kes tema eest hoolitseb, ei ole tugevam kui nõiduja, siis ta sureb kolme kuu jooksul alates sellest, mil see tuum tema kehasse sisenes."

"Kas tema ravimiseks on mingit meetodit?"

"Ainus meetod on tuum välja imeda, kuid väga vähesed *brujod* söandavad seda teha. *Brujol* võib tuuma väljaimemine õnnestuda, aga kui ta ei ole küllalt tugev selle eemaletõukamiseks, läheb see tema sisse ja tapab selle asemel ta enda."

"Aga kuidas läheb korda tuumal siseneda kellegi kehasse?"

"Et seda sulle selgitada, pean rääkima viljatera nõidusest, mis on üks kõige vägevamatest nõiakunstidest, mida tean. Nõidus viiakse läbi kahe tuuma abil. Üks neist pannakse kollase lille värskesse punga. Lill pannakse siis kohta, kus see võib ohvriga kokku puutuda: teele, kus ta iga päev käib, või ükskõik, millisesse kohta, kus ta harjumuslikult viibib. Niipea, kui ohver astub tuumale või seda mingil viisil puudutab, on nõidus tehtud. Tuum sukeldub kehasse."

"Mis juhtub tuumaga pärast seda, kui inimene on seda puudutanud?"

"Kogu selle jõud läheb inimesesse ja tuum on vaba. See muutub selliseks nagu iga teine tuum. See võib jääda nõidumise kohta, see võidakse ka ära pühkida, sellel pole mingit tähtsust. On parem, kui see pühitakse metsaalusesse võssa, kus lind selle ära sööb."

"Kas lind võib seda enne inimese puudutamist süüa?"

"Ei. Kinnitan sulle, et ükski lind ei ole nii rumal. Linnud hoiavad sellest eemale."

Siis kirjeldas don Juan väga keerulist protseduuri, mille abil selliseid jõudu sisaldavaid tuumasid saadakse.

"Sa pead meeles pidama, et *maiz-pinto* on üksnes instrument, mitte *ally*," ütles ta. "Kui sa kord nende vahel vahet tegema hakkad, ei ole sul enam probleemi, aga kui sa pead selliseid tööriistu ülimateks, siis oled sa loll."

"Kas jõudu sisaldavad asjad on sama võimsad kui *ally*?" küsisin ma.

Don Juan naeris põlglikult enne vastamist. Näis, et ta pingutas kõvasti, et minuga kannatlik olla.

"*Maiz-pinto*, kristallid ja suled on üksnes mänguasjad *allyga* võrreldes," ütles ta. "Need jõudu sisaldavad asjad on ainult siis vajalikud, kui mehel ei ole *allyt*. Nende tagaajamine on aja raiskamine, eriti sinu jaoks. Sa peaksid proovima *allyt* saada. Kui see õnnestub, siis saad aru, mida ma

sulle praegu räägin. Jõudu sisaldavad asjad on nagu lapsemäng."

"Ärge saage minust valesti aru, don Juan," protesteerisin. "Tahan, et mul oleks *ally*, kuid samuti tahan teada saada kõike, mida võin. Te ise olete öelnud, et teadmised on jõud."

"Ei," ütles ta rõhutatult. "Jõud sõltub teadmiste liigist, mis kellelgi on. Mis mõtet on teada asju?"

Don Juani seisukohtade süsteemis tähendas *ally* omandamine ainult ebatavalise reaalsuse olukordade ärakasutamist, mida ta tekitas minus hallutsinogeensete taimede tarvitamise läbi. Ta uskus, et keskendudes nendele olukordadele ja jättes välja teised teadmiste aspektid, mida ta mulle õpetas, saavutaksin seostatud vaatepunkti nähtustest, mida olin läbi elanud.

Seetõttu olen jaganud selle raamatu kahte ossa. Esimeses osas esitan väljavõtteid oma välimärkmetest, mis käsitlevad ebatavalise reaalsuse olukordi, mida oma õpipoisipõlve ajal läbi elasin. Kuna ma olen korraldanud oma märkmed nii, et nad sobiksid jutustuse järgnevusega, siis ei ole need mitte alati õiges kronoloogilises järjekorras. Oma ebatavalise reaalsuse olukorra kirjeldust ei kirjutanud ma kohe, vaid alles mitu päeva pärast selle läbielamist, oodates, kuni olin võimeline seda rahulikult ja objektiivselt hindama. Kuid vestlused don Juaniga kirjutasin üles kohe, kui need pärast ebatavalise reaalsuse olukorda aset leidsid. Minu teated nendest vestlustest eelnevad seetõttu mõnikord kogu läbielatu kirjeldusele.

Minu välimärkmed avaldavad subjektiivse versiooni sellest, mida ma läbielamise ajal tajusin. See versioon esitatakse siin just sellisena, nagu ma seda jutustasin don Juanile, kes nõudis iga detaili täielikku ja usaldusväärset meenutamist ning iga elamuse täielikku kirjeldamist. Nende elamuste ülestähendamise ajal lisasin juhuslikke detaile iga ebatavalise reaalsuse olukorra käiku. Soovisin emotsionaalset mõju, mida olin tundnud, edasi anda nii täielikult, kui võimalik.

Minu välimärkmedsisaldavad samuti don Juani seisukohtade süsteemi sisu. Olen tihendanud don Juani ja minu vahel toimunud pikki küsimuste ja vastuste lehekülgi, et vältida kordusi. Kuna ma aga tahan täpselt peegeldada kogu meie vestluse üleüldist meeleolu, siis olen maha tõmmanud ainult need dialoogid, mis ei aita kuidagi kaasa minu arusaamisele tema teadmiste teest. Informatsioon, mida don Juan mulle oma teadmiste tee kohta andis, oli alati juhuslik ja iga temapoolne lühike lõik oli minupoolse tundidepikkuse küsitluse tagajärg. Siiski oli ka arvukalt

juhtumeid, kus ta vabalt oma teadmisi esitas.

Selle raamatu teises osas esitan ma struktuuri analüüsid, mis on kõik tuletatud esimeses osas toodud andmete põhjal. Oma analüüside põhjal otsin toetust järgmistele väidetele: 1) don Juan esitas oma õpetused loogilise mõttesüsteemi kujul; 2) süsteem oli mõttekas ainult siis, kui seda uuriti selle struktuuriühikute valguses; 3) süsteem oli leiutatud selleks, et juhtida õpipoissi mõtete tasandile, mis selgitasid tema poolt kogutud nähtuste korda.

Esimene osa

ÕPETUSED

1.

Minu esimese õppetunni märkmed don Juaniga kannavad 1961. aasta 23. juuni kuupäeva. Siis algasid õppetunnid. Olin teda varem mitmel korral külastanud, kuid ainult vaatlejana. Igal võimalikul juhul olin palunud tal mulle midagi peyote kohta õpetada. Ta ignoreeris iga kord minu palvet, kuid kunagi ei lükanud seda teemat täielikult tagasi ja ma tõlgendasin tema kõhklust kui võimalust, et ta võib ehk oma teadmistest rääkima hakata, kui rohkem peale käin.

Sellel kohtumisel tegi ta selgeks, et võiks mõelda minu palve üle, kui mul on selge seisukoht ja eesmärk selle suhtes, mida olin temalt küsinud. Mul oli võimatu sellist tingimust täita, sest olin palunud peyote kohta teadmisi anda ainult selleks, et kehtestada sidelüli temaga suhtlemiseks. Arvasin, et see teema on talle tuttav ning loob sobiva pinnase suuremaks avatuseks ja valmisolekuks rääkida, mis laseb mind siseneda tema teadmistesse taimede omaduste kohta. Ta oli aga minu palvet sõnasõnalt tõlgendanud ja muretses minu peyote õppimise soovi eesmärgi pärast.

Reede, 23. juuni 1961

"Kas te õpetaksite mulle midagi peyotest, don Juan?"

"Milleks sa soovid sellist õppimist ette võtta?"

"Ma tõepoolest tahaksin midagi selle kohta teada. Kas ainult soov teada ei ole küllaldaseks põhjuseks?"

"Ei! Sa pead oma südames otsima ja leidma, milleks noor mees - nagu sina - soovib seda õppida."

"Milleks te ise seda õppisite, don Juan?"

"Miks sa seda küsid?"

"Võib-olla on meil mõlemal samad põhjused?"

"Ma kahtlen selles. Mina olen indiaanlane. Meil ei ole samad rajad."

"Ainuke põhjus, mis mul on, on see, et ma tahan seda õppida, et lihtsalt teada. Kuid ma kinnitan teile, don Juan, et minu kavatsused ei ole halvad."

"Ma usun sind. Olen sind suitsetanud."

"Kuidas, palun?"

"See ei ole praegu oluline. Tean sinu kavatsusi."

"Kas te tahate öelda, et nägite minust läbi?"

"Sa võid seda ka nii mõelda."

"Kas te siis õpetate mulle?"

"Ei!"

"Kas sellepärast, et ma ei ole indiaanlane?"

"Ei. Sellepärast, et sa ei tunne oma südant. Tähtis on see, et teaksid täpselt, milleks sa tahad end sellega siduda. Õppida tundma mescalitot on kõige tõsisem asi. Kui oleksid indiaanlane, piisanuks ainuüksi sinu soovist. Väga vähestel indiaanlastel on selline soov."

Pühapäev, 25. juuni 1961

Viibisin don Juaniga koos kogu reedese pärastlõuna. Mul oli kavas lahkuda umbes kella seitsme paiku õhtul. Istusime maja ees verandal ja ma otsustasin veel kord küsida õpetamise kohta. See oli peaaegu rutiinne küsimus ja ootasin, et ta jälle keeldub. Küsisin, kas on olemas viis, kuidas ta võiks tunnistada ainult minu õppimise soovi, otsekui oleksin indiaanlane. Ta viivitas vastusega kaua. Olin sunnitud paigale jääma, sest ta näis püüdvat midagi otsustada.

Lõpuks ta ütles mulle, et on olemas meetod ja hakkas probleemi visandama. Ta selgitas, et olin väga väsinud põrandal istumisest ja et sobiv oleks leida põrandal *koht*, kus võiksin istuda väsimata.

Olin istunud, põlved vastu rinda ja käed lukustatud ümber sääremarjade. Kui ta ütles, et olin väsinud, siis märkasin, et selg valutas ja et olin tõepoolest üsna kumatud.

Ootasin, et ta selgitaks, mida mõtles *koha* all, kuid ta ei teinud otsest katset seda selgitada. Mõtlesin, et ta võib-olla tahtis sellega öelda, et ma peaksin oma asendit muutma ja nii ma tõusin ning istusin talle lähemale. Ta protesteeris minu liikumise peale ja rõhutas selgelt, et *koht* tähendab kohta, kus inimene võib tunda end loomulikult õnneliku ja tugevana. Ta patsutas koha peale, kus ise istus, ja ütles, et see on tema *koht*, lisades, et oli esitanud mõistatuse, mis tuleb mul lahendada ilma igasuguse edasise viivituseta.

See, mille ta oli probleemi lahendamiseks esitanud, oli tõesti mõistatus. Mul ei olnud aimugi, kuidas alustada, või isegi, mida ta sellega mõtles. Mitmel korral küsisin võtme või vähemalt vihje järele, kuidas alustada *koha* otsimist, kus ma ennast õnneliku ja tugevana tunneksin. Käisin

peale ja väitsin, et mul ei ole mingit ideed, mida ta tegelikult mõtles, sest ma ei suutnud probleemi ette kujutada. Ta tegi ettepaneku, et käiksin niikaua verandal ringi, kuni leian selle koha.

Tõusin üles ja hakkasin põrandal sammuma. Tundsin end rumalana ja istusin tema ette maha. Ta sai minu peale väga pahaseks ja süüdistas mind selles, et ma ei kuule, öeldes, et võib-olla ma ei taha õppida. Veidi aja pärast rahunes ta maha ja selgitas, et iga koha peal ei ole hea istuda või olla ja et selle veranda piirides on üks koht, mis on ainulaadne, koht, kus mul oleks kõige parem olla. Minu ülesanne oli eristada see kõigist teistest kohtadest. Üldine programm oli selles, et pidin *tundma* kõikvõimalikke juurdepääsetavaid kohti, kuni võiksin kahtlemata otsustada, milline on see õige.

Vaidlesin vastu, et ehkki veranda ei olnud väga suur, (12 x 8 jalga), oli võimalike kohtade arv tohutu ja nõuaks väga kaua aega kõiki neid kontrollida. Kuna ta ei olnud täpsustanud *koha* suurust, võisid võimalused olla lõputud. Minu argumendid olid asjatud. Ta tõusis ja hoiatas mind väga tõsiselt, et selle ülesleidmine võib võtta minult päevi, aga kui ma probleemi ei lahenda, siis võin lahkuda, kuna tal ei ole sel juhul mulle midagi öelda. Ta rõhutas, et tema teadis, kus minu *koht* on ja seetõttu ei saanud ma talle valetada; ta ütles, et see on ainuke meetod, kuidas ta võib tunnistada minu soovi kui küllaldast põhjust Mescalito õppimiseks. Ta lisas, et midagi tema maailmas ei saada kingituseks, mida iganes seal on õppida, seda tuleb õppida raskel viisil.

Ta läks ümber maja põõsastesse urineerima. Tagasi oma majja pöördus ta otse tagantküljest.

Mõtlesin, et vihjatud õnneliku koha leidmise ülesanne oli tema meetod minust lahtisaamiseks, kuid tõusin ja hakkasin edasi-tagasi käima. Taevas oli selge. Võisin näha kõike verandal ja selle lähedal. Pidin olema kõndinud tunni või rohkem, kuid ei juhtunud midagi, mis oleks ilmutanud *koha* asukohta. Väsisin kõndimisest ja istusin maha. Mõne minuti pärast istusin kusagile mujale; ja siis veel mujale, kuni olin katnud peaaegu kogu põranda poolsüstemaatilisel viisil. Kaalutlevalt püüdsin tunda erinevusi kohtade vahel, kuid mul puudus vahetegemiseks kriteerium. Tundsin, et raiskan oma aega, kuid jäin paigale. Mõtlesin, et olin tulnud pika maa selleks, et näha don Juani ja mul ei olnud tõesti midagi muud teha.

Heitsin selili ja panin käed nagu padja pea alla. Siis keerasin end ringi ja lamasin veidi aega kõhuli. Kordasin seda rullimisprotsessi üle kogu põranda. Esimest korda mõtlesin, et olin sattunud ähmasele kriteeriumile.

Tundsin soojust, kui heitsin selili.

Rullusin jälle, seekord vastupidises suunas, ja jälle katsin kogu põranda pikkuse, olles nendes kohtades näoga ülespoole, kus esimese rullimise ajal olin näoga allapoole. Kogesin sõltuvalt oma positsioonist samu sooja ja külma tundeid, kuid kohtade vahel ei olnud mingeid erinevusi.

Siis tuli mulle idee, mille arvasin olevat hiilgava: don Juani *koht*! Istusin sinna, siis lamasin, algul nägu allpool ja hiljem selili, kuid koht oli nagu kõik teisedki. Tõusin püsti. Olin saanud küllalt. Tahtsin don Juanile head aega öelda, kuid ei tahtnud teda äratada. Vaatasin oma kella. See näitas kaks hommikul! Olin rullunud kuus tundi.

Sel hetkel tuli don Juan välja ja läks ümber maja põõsastikku. Ta tuli tagasi ja jäi ukse juurde seisma. Tundsin end täielikult tagasilükatuna, tahtsin öelda talle midagi inetut ja lahkuda. Kuid taipasin, et see ei olnud tema viga, olin ju ise soovinud läbi teha kõike seda mõttetust. Ütlesin talle, et mul oli katse ebaõnnestunud. Olin rullunud kogu öö nagu idioot tema põrandal, kuid ikkagi ei suutnud leida mõistatusele mingit lahendust.

Ta naeris ja ütles, et see teda ei üllata, kuna ma ei tegutsenud õigesti. Ma ei olnud kasutanud oma silmi. See oli õige, kuid siiski olin täiesti kindel, et ta oli öelnud, et tuleb tunda erinevust. Tuletasin seda talle meelde, kuid ta väitis, et võib *tunda* silmadega, kui ei vaadata silmadega otse asjadele. Mis minusse puutub, siis ei olnud mul tema sõnul teisi vahendeid selle ülesande lahendamiseks kui kasutada kõike seda, mis mul on - minu silmi.

Ta läks majja. Olin kindel, et ta oli mind jälginud. Mõtlesin, et mingil muul viisil ei võinud ta teada saada, et ma ei olnud oma silmi kasutanud. Hakkasin jälle rulluma, sest nii oli kõige mugavam. Kuid seekord toetasin oma lõua kätele ja vaatasin igat üksikasja.

Pärast mõne aja möödumist pimedus minu ümber muutus. Kui ma fokuseerisin pilgu otse enda ees olevale punktile, muutus kogu vaatevälja ääreala säravalt värviliseks homogeenseks rohekas-kollaseks. Mõju oli hämmastav. Hoidsin oma silmi enda ees olevale punktile fikseerituna ja hakkasin kõhuli roomama, liikudes jalghaaval külgsuunas.

Äkki märkasin põranda keskkoha ligidal toonimuutust. Kohal minust paremal muutus rohekas-kollane vaatevälja serv intensiivselt purpurpunaseks. Koondasin oma tähelepanu sellele. Purpurpunane hajus kahvatuks, kuid ikka säravaks värviks, mis jäi püsivaks niikauaks, kui ma hoidsin sellel oma tähelepanu.

Tähistasin koha jakiga ja kutsusin don Juani. Ta tuli verandale. Olin tõesti erutatud, olin tegelikult näinud muutust värvi toonis. Ta näis olevat

ükskõikne, kuid käskis mul istuda sellele kohale ja kirjeldada, mis tunne mul on.

Istusin maha, siis heitsin selili. Ta seisis minu kõrval ja küsis korduvalt, kuidas ma end tunnen, kuid ma ei tundnud midagi erinevat. Umbes viisteist minutit püüdsin tunda või näha erinevust, kuna don Juan seisis kannatlikult minu kõrval. Tundsin tülgastust. Mul oli suus metalne maitse. Äkki hakkas mul pea valutama. Ajas iiveldama. Mõte minu mõttetutest püüetest ärritas mind raevuni. Tõusin üles.

Don Juan pidi olema märganud minu täielikku ärritust. Ta ei naernud, vaid teatas väga tõsiselt, et kui tahan õppida, siis pean olema enesega järeleandmatu. Ta ütles, et minu jaoks oli ainult kaks valikut: kas lahkuda ja minna koju, millisel juhul ma kunagi ei õpiks, või mõistatus lahendada.

Ta läks jälle sisse. Tahtsin kohe lahkuda, kuid olin sõitmiseks liiga väsinud. Peale selle - neid värvitoone tajudes olin olnud nii jahmunud, et olin kindel, et see oli mingit liiki kriteerium. Võib-olla tuli avastada veel teisi muutusi. Igal juhul oli liiga hilja lahkumiseks. Nii et istusin maha, sirutasin oma jalad taha ja hakkasin kõike jälle otsast peale.

Selle raundi ajal liikusin kiiresti läbi igast kohast, läbides don Juani *koha*, kuni põranda lõpuni ja siis pöördusin ringi, et katta välist serva. Kui jõudsin keskele, märkasin veel üht muutust värvitoonis, jälle minu nägemisvälja serval. Kogu ühtlane särav heleroheline, mida ma nägin üle kogu selle ala, muutus ühes kohas minust paremal teravalt vaserooste värvi. See püsis hetke ja siis muutus äkki üheks teiseks püsivaks värvinguks, mis oli erinev sellest, mida olin varem märganud. Võtsin jalast kinga, tähistasin selle koha ja jätkasin rullumist, kuni olin katnud kogu põranda kõigis võimalikes suundades. Mingeid muid värvimuutusi ei esinenud.

Tulin tagasi kingaga tähistatud kohta ja uurisin seda. See asus viis kuni kuus jalga kagu pool jakiga märgitud kohast. Selle kõrval oli suur kivi. Heitsin sinna tükiks ajaks pikali, püüdes leida võtit, vaadates igat detaili, kuid ei tundnud mingit erinevust.

Püüdsin leida teist kohta. Pöörlesin kiiresti oma põlvedel ja pidin juba jakile heitma, kui tundsin ebatavalist erutust. See oli rohkem nagu füüsiline tunne millestki, mis nagu tõukaks minu kõhul. Hüppasin üles ja tõmbusin kohe tagasi. Juuksed mu kaelal tõusid püsti. Mu jalad olid veidi kõverdunud, keha kallutatud ettepoole, käed jäigalt ette sirutatud, kusjuures sõrmed olid kokku tõmbunud nagu küünised.

Läksin tahtmatult tagasi ja istusin kinga kõrval olevale kivile. Kivilt libisesin põrandale. Püüdsin ära arvata, mis oli põhjustanud sellise

hirmu. Mõtlesin, et see pidi olema väsimus, mida tundsin. Oli juba peaaegu päevane aeg. Tundsin ennast rumala ja kimbatuses olevana. Ometi ei olnud mul midagi, millega seletada oma hirmu, ega olnud ma ka ära arvanud, mida don Juan tahtis.

Otsustasin teha viimase katse. Tõusin üles, lähenesin aeglaselt jakiga tähistatud kohale ja tundsin jälle sama erutust. Sel korral tegin tugeva pingutuse, et ennast kontrollida. Istusin maha ja siis põlvitasin, et heita maha, nägu allapoole, kuid ma ei suutnud seda, hoolimata oma tahtest. Panin käed enda ette põrandale. Hingamine kiirenes, kõht oli rahutu. Mul oli selge paanika tunne ja ma võitlesin, et mitte minema joosta. Mõtlesin, et võib-olla don Juan jälgib mind. Aeglaselt roomasin tagasi teisele kohale, et mõtteid koguda, kuid jäin magama.

Kuulsin don Juani minu kohal rääkimas ja naermas. Ärkasin.

"Sa oled leidnud *koha*," ütles ta.

Ma ei saanud temast algul aru, kuid ta kinnitas jälle, et koht, kuhu olin magama jäänud, oligi kõnealune *koht.* Ta küsis taas, kuidas ma end seal lamades tunnen. Ütlesin, et ei tunne tegelikult mingit erinevust.

Ta käskis mul võrrelda selle hetke tunnet tollega, mida olin tundnud teisel kohal lamades. Esimest korda tuli mul pähe, et ma ei suuda seletada eelmise öö erutust. Ta käskis mind väljakutsuval viisil teisele kohale istuda. Mingil seletamatul põhjusel kartsin ma tegelikult teist kohta ega istunud sellele. Ta kinnitas mulle, et ainult rumalal võib erinevuse märkamine ebaõnnestuda.

Küsisin temalt, kas kummalgi neist kohtadest on oma eriline nimi. Ta ütles, et head kohta kutsutakse *sitioks* ja halba *vaenlaseks.* Ta ütles, et need kaks kohta on inimese heaolu võtmeks, sellise inimese puhul, kes otsib teadmisi. Juba ainult istumine oma *koha* peal annab jõudu, *vaenlane* aga, vastupidi, nõrgestab inimest ja võib isegi põhjustada tema surma. Ta ütles, et ma olin taastanud oma energia, mida olin eelmisel ööl ohtrasti raisanud, uinakuga oma *koha* peal.

Ta ütles samuti, et värvidel, mida olin näinud kummagi *kohaga* seoses, oli sama mõju - kas siis jõudu andes või seda kahandades.

Küsisin tema käest, kas minu jaoks on veel teisi kohti, nagu need kaks, mille olin leidnud, ja kuidas peaksin neid leidma. Ta ütles, et paljud kohad maailmas on võrreldavad nende kahega ja et parim viis nende leidmiseks on nendele vastavate värvide avastamine.

Mul ei olnud selge, kas olin probleemi lahendanud või mitte, ja tegelikult polnud ma isegi veendunud, kas probleemi oli üldse olnud. Ma ei suutnud lahti saada tundest, et kogu läbielamine oli pealesunnitud ja

meelevaldne. Olin kindel, et don Juan oli mind kogu öö jälginud ja tegi siis minu üle nalja, öeldes, et kus iganes ma magama jään, oligi otsitav *koht*. Siiski ei õnnestunud mul näha sellise teo loogilist põhjust ja kui ta käskis mind istuda teise koha peale, ei saanud ma seda teha. Minu tegeliku *teise koha* kartmise kogemuse ja kogu sündmust käsitlevate mõistuslike kaalutluste vahel oli imelik lõhe.

Don Juan aga, vastupidi, oli väga kindel minu õnnestumises ja, tegutsedes vastavalt minu edule, andis teada, et ta hakkab mulle peyotet õpetama.

"Sa palusid mul ennast õpetada Mescalito suhtes," ütles ta. "Tahtsin selgusele jõuda, kas sul on küllaldaselt selgroogu temaga näost näkku kohtumiseks. Mescalito ei ole midagi sellist, millega võib nalja teha. Sul peab olema valitsus oma jõuvarude üle. Nüüd tean, et võin võtta sinu paljast soovi kui head põhjust õppimiseks."

"Kas te tõesti hakkate mulle peyotet õpetama?"

"Ma eelistan teda kutsuda Mescalitoks. Tee samuti."

"Millal te kavatsete alustada?"

"See ei ole nii lihtne. Sa pead kõigepealt valmis olema."

"Arvan, et olen valmis."

"See ei ole nali. Sa pead ootama, kuni ei ole mingit kahtlust ja siis kohtud temaga."

"Kas ma pean ennast ette valmistama?"

"Ei. Sul tuleb lihtsalt oodata. Võid natukese aja pärast loobuda kogu ideest. Sa väsid kergesti. Möödunud ööl olid valmis lahkuma niipea, kui läks raskeks. Mescalito nõuab väga tõsist taotlust."

2.

Esmaspäev, 7. august 1961

Saabusin don Juani majja Arizonas umbes kella seitsme paiku reede õhtul. Temaga koos istusid majaesisel verandal viis indiaanlast. Tervitasin teda ja võtsin istet, oodates, et nad ütlevad midagi. Pärast formaalset vaikust üks meestest tõusis, tuli minu juurde ja ütles: "*Buenas noches.*" Tõusin püsti ja vastasin: "*Buenas noches.*" Siis tõusid kõik teisedki ja tulid minu juurde. Me kõik pomisesime "*Buenas noches*" ja surusime kätt, kas ainult teineteise sõrmeotsi puudutades või hetke vältel teise kätt hoides, lastes sellel siis kaunis järsult langeda.

Istusime jälle maha. Nad näisid olevat võrdlemisi tagasihoidlikud - nagu poleks midagi öelda, ehkki nad kõik rääkisid hispaania keelt. Kell võis olla pool kaheksa, kui nad äkki püsti tõusid ja maja tagaosa poole läksid. Keegi ei olnud kaua aega sõnagi lausunud. Don Juan andis mulle märku järgneda ja me läksime vanasse, lähedusse pargitud pikapveoautosse. Istusin koos don Juani ja kahe noorema mehega taha. Ei olnud mingit polsterdust ega pinke ning metallpõrand oli valusalt kõva, eriti kui maanteelt ära pöörasime ja porisele teele jõudsime. Don Juan sosistas, et läheme ühe tema sõbra majja, kellel on minu jaoks seitse mescalitot.

Küsisin temalt: "Kas teil endal neid ei ole, don Juan?"

"Mul on, kuid ma ei või neid sulle pakkuda. Seda peab tegema keegi teine."

"Võite te mulle öelda, miks?"

"Võib-olla sa ei ole "talle" meelepärane ja ei meeldi "talle", ja siis ei ole sa kunagi võimeline "teda" kiindumusega tundma, nagu peaks, ja meie sõprus katkeks."

"Miks ma ei peaks talle meeldima? Ma ei ole talle kunagi midagi teinud."

"Sa ei pea midagi t e g e m a, et meeldida või mitte meeldida. Ta kas võtab sind vastu või viskab ära."

"Aga kui ta mind vastu ei võta, kas ma siis ei saa midagi teha, et

ennast talle meeldivaks muuta?"

Teised kaks meest näisid olevat kuulnud minu küsimust ja naersid.

"Ei! Ma ei tea midagi, mida võiks teha," ütles don Juan.

Ta pöördus minust pooleldi eemale ja ma ei saanud temaga rohkem vestelda.

Pidime olema sõitnud vähemalt tunni, enne kui ühe väikese maja ees peatusime. Oli üsna pime ja kui juht oli auto tuled välja lülitanud, nägin ainult ehituse ähmaseid piirjooni.

Üks noor naine, kõne tooni järgi otsustades mehhiklanna, karjus koera peale, et see lõpetaks haukumise. Tulime autost välja ja läksime majja. Mehed pomisesid temast möödudes: "*Buenas noches.*" Ta vastas ja jätkas koera peale karjumist.

Ruum oli suur ning asju täis. Väga väike elektripirn valgustas vaatepilti kaunis ähmaselt. Seinte vastu toetusid mõned murtud jalgade ja lohkuvajunud põhjadega toolid. Kolm meest istusid kušetile, mis oli suurim ruumis olev mööbliese. See oli väga vana ja üleni põrandale vajunud; ähmases valguses näis see olevat punane ja räpane. Meie ülejäänud istusime toolidele. Istusime kaua aega vaikides.

Äkki üks meestest tõusis ja läks teise ruumi. Ta oli võib-olla viiekümnene, pikk ja kähiseva häälega. Hetk hiljem tuli ta tagasi kohvikannuga. Ta avas kaane ja andis kannu minu kätte, selles oli seitse imeliku väljanägemisega asja. Need erinesid suuruse ja koostise poolest. Mõni neist oli peaaegu ümmargune, teised pikergused. Puudutamisel tundusid nad nagu musta pähklipuu säsi või korgi pind. Nende pruunikas värvus laskis neid välja paista kõvade, kuivade pähklikoortena. Ma katsusin neid, hõõrudes nende pindu kaunis tükk aega.

"Seda tuleb närida," ütles don Juan sosinal.

Ma ei olnud märganud, et ta oli minu kõrvale istunud, enne kui ta rääkima hakkas. Vaatasin teisi mehi, kuid ükski ei vaadanud minu poole. Nad rääkisid omavahel õige tasa. Oli väga terav kõhkluse ja hirmu moment. Tundsin end peaaegu võimetuna ennast kontrollima.

"Ma pean WC-sse minema," ütlesin talle. "Lähen välja ja jalutan."

Ta andis mulle kohvikannu ja ma panin peyotenupud selle sisse. Olin ruumist lahkumas, kui mees, kes oli andnud mulle kannu, tõusis, tuli minu juurde ja ütles, et tal on teises ruumis tualettnõu.

Tualett asus ukse vastas. Selle kõrval, peaaegu puudutades tualetti, oli suur voodi, mis võttis enda alla rohkem kui poole ruumist. Seal magas naine. Seisin veidi aega liikumatult uksel, siis tulin ruumi teiste meeste juurde tagasi.

Mees, kelle maja see oli, ütles mulle inglise keeles:

"Don Juan ütleb, et sa oled Lõuna-Ameerikast, kas seal on mescalitot?" Ütlesin talle, et ma polnud sellest kunagi kuulnud.

Nad näisid olevat Lõuna-Ameerikast huvitatud ja rääkisime natuke aega indiaanlastest. Siis küsis üks mees minult, miks ma tahan süüa peyotet. Ütlesin talle, et tahan teada, milline see on. Nad kõik naersid tagasihoidlikult.

Don Juan soovitas mulle tasa: "Näri seda, näri seda."

Minu käed olid märjad ja kõht tõmbus kokku. Kann peyotenuppudega oli põrandal tooli kõrval. Kummardusin, võtsin huupi ühe ja panin suhu. Sel oli kopitanud maitse. Hammustasin selle kaheks ja hakkasin ühte tükki närima. Tundsin tugevat, teravamaitselist kibedust. Ühe hetkega oli kogu mu suu tuimestatud. Kibedus kasvas närimise jätkamisel, tekitades uskumatut süljevoolu. Minu igemetes ja suus oli tunne, otsekui oleksin söönud soolast kuiva liha või kala, mis näis sundivat närima üha enam. Veidi aja pärast närisin teist tükki ja mu suu oli nii tuim, et ma ei tundnud enam kibedust. Peyotenupp oli narmaste kimp, nagu apelsini kiudjas osa või nagu suhkruroog, ja ma ei teadnud, kas neelata see alla või sülitada välja. Sel hetkel tõusis maja omanik püsti ja kutsus kõik välja verandale.

Läksime välja ja istusime pimedusse. Väljas oli üsna mugav ja võõrustaja tõi välja pudeli tequilat.

Mehed istusid rivis, selgadega vastu seina. Olin kõige parempoolsem. Don Juan, kes oli minu kõrval, pani kannu peyotenuppudega minu jalgade vahele. Siis andis ta mulle pudeli, mis anti edasi piki rida, ja käskis mul juua veidi tequilat, et kibedus ära pesta.

Sülitasin esimese nupu narmad välja ja võtsin lonksu. Ta ei lubanud mul seda neelata, käskis vaid suud loputada, et peatada süljevoolu. Palju see ei aidanud, kuid kindlasti aitas ära pesta osa kibedusest.

Don Juan andis mulle tüki kuivatatud aprikoosi - või oli see kuivatatud viigimari, ma ei suutnud seda pimedas näha ega ka maitse järgi kindlaks teha - ning käskis seda mul põhjalikult, aeglaselt ja kiirustamata närida. Mul oli selle neelamisega raskusi, tundus, nagu ei läheks see alla.

Pärast väikest pausi käis pudel jälle ringi. Don Juan andis mulle tüki krõbedat kuivatatud liha. Ütlesin talle, et mul ei ole tahtmist süüa.

"See ei ole söömine," ütles ta kindlalt.

Seda mustrit korrati kuuel korral. Mäletan, et olin närinud kuus peyotenuppu, kui vestlus muutus väga elavaks. Kuigi ma ei suutnud

eristada, mis keelt räägiti, oli vestluse teema, millest igaüks osa võttis, väga huvitav. Ma püüdsin hoolega kuulata, et võiksin sellest osa võtta. Aga kui ma rääkida püüdsin, taipasin, et ei saa, sõnad liikusid mu peas sihitult.

Istusin, toetudes seljaga vastu seina, ja kuulasin, mida mehed kõnelesid. Nad rääkisid itaalia keeles ja kordasid ikka ja jälle ühte ja sama fraasi haikalade rumalusest. Mõtlesin, et see oli loogiline, järjekindel teema. Olin varem rääkinud don Juanile, et esialgu kutsusid hispaanlased Colorado jõge Arizonas "El rio de los tizzones" ("söestunud puu jõgi"), kuid keegi hääldas või luges valesti "tizones" ja jõge hakati kutsuma "El rio de los tiburones" ("haikalade jõgi"). Olin kindel, et nad arutasid seda lugu, ehkki mul ei tulnud kordagi pähe mõtet, et ükski neist ei osanud itaalia keelt.

Mul oli väga tugev iha üles paiskuda, kuid mulle ei meenunud tegelik toiming, kuidas seda teha. Küsisin, kas keegi võiks mulle veidi vett tuua. Mul oli talumatu janu.

Don Juan tõi mulle suure kastruli ja pani selle seina äärde maha. Ta tõi ka väikese tassi või plekktoosi, mille pistis kastrulisse ja andis mulle, öeldes, et ma ei või juua, vaid pean sellega ainult oma suud värskendama.

Vesi näis imelikult hiilgav, läikiv nagu paks värnits. Tahtsin don Juanilt selle üle järele küsida ja püüdsin vaevaliselt oma mõtteid inglise keeles väljendada, kuid siis adusin, et ta ei räägi inglise keelt. Mul oli väga segane moment ning siis sain teadlikuks faktist, et ehkki mõtted minu mõistuses olid selged, ei saanud ma rääkida. Tahtsin avaldada arvamust vee imeliku kvaliteedi kohta, kuid see, mis järgnes, ei olnud kõne. See oli minu sõnadega väljendamata mõtete tunne, mis väljus mu suust mingil vedelal kujul. See oli pingutuseta oksendamise tunne, ilma diafragma kokkutõmbumiseta. See oli meeldiv vedelate sõnade voog.

Jõin, ja tunne, et hakkan oksele, kadus. Selleks ajaks olid kõik hääled kadunud ja leidsin, et mul on raskusi silmade fokuseerimisega. Otsisin don Juani, ja kui ma pead pöörasin, märkasin, et minu nägemisväli oli vähenenud ümmarguseks alaks mu silmade ees. See tunne ei olnud ei hirmutav ega ebamugav, vaid otse vastupidi - see oli uudne. Võisin sõna-sõnalt ühte punkti fokuseerimise ja siis pea liigutamisega igas suunas uurida maapinda. Algul, verandale tulles, olin märganud, et oli täiesti pime, välja arvatud linnatulede kauge kuma. Ometi oli minu nägemise ringikujulises alas kõik selge. Unustasin oma mure don Juani ja teiste meeste pärast ja andusin täielikult ümbruse uurimisele oma nõelterava nägemise abil.

Nägin veranda põranda ja seina ühenduskohti. Pöörasin pead mööda seina paremale ja nägin don Juani selle vastas istumas. Liigutasin pead vasakule, et fokuseerida pilku veele. Leidsin kastruli põhja, tõstsin veidi pead ja nägin lähenemas keskmise suurusega musta koera. Nägin teda vee poole tulemas. Koer hakkas jooma. Tõstsin käe, et teda minu vee juurest eemale tõugata, fokuseerisin oma nõelterava vaate koerale, et seda liigutust jätkata, ja äkki nägin teda läbipaistvaks muutumas. Vesi oli särav, venivvedelik. Nägin seda minemas koera kurgust tema kehasse. Nägin seda ühtlaselt voogamas läbi kogu tema pikkuse ja siis läbi iga tema karva välja paiskumas. Nägin sillerdavat vedelikku minemas piki iga isiku juukseid ja siis juustest välja projekteerumas, moodustades pika valge siidise laka.

Sel hetkel oli mul intensiivsete krampide tunne ja mõne hetke jooksul moodustus minu ümber tunnel, mis oli väga madal ja kitsas, kõva ja imelikult külm. Puudutades tundus see nagu kõvast tinapaberist sein. Leidsin end istumas tunneli põrandal. Püüdsin püsti tõusta, kuid lõin oma pea vastu metallkatust ja tunnel surus end kokku, kuni see oli mind lämmatamas. Mäletan, et ma pidin roomama mingi ümmarguse punkti suunas, kus tunnel lõppes. Kui ma lõpuks kohale jõudsin, kui üldse jõudsin, olin unustanud kõik koera, don Juani ja enda kohta. Olin kurnatud, mu riided olid läbi ligunenud külmast kleepuvast vedelikust. Rullusin edasi ja tagasi, püüdes leida asendit, milles puhata, asendit, kus mu süda nii tugevasti ei taoks. Ühe sellise liigutuse ajal nägin jälle koera.

Iga mälestus tuli mulle kohe meelde ja äkki oli kõik minu peas selge. Pöörasin ringi, et vaadata don Juani, kuid ma ei suutnud kedagi ega midagi eristada. Kõik, mida olin võimeline nägema, oli vikerkaarevärvides sillerdavaks muutuv koer, tema kehast kiirgas intensiivne valgus. Nägin jälle vett läbi tema voolamas, läbistamas teda kui lõkketuli. Läksin vee juurde, panin oma näo kastrulisse ja jõin koos temaga. Minu käed olid mu ees maapinnal ja kui ma jõin, nägin vedelikku läbi oma veenide jooksmas, moodustades punase, kollase ja rohelise kuma. Jõin ikka rohkem ja rohkem. Jõin, kuni olin üleni tules, olin kõik üks helendus.

Jõin, kuni vedelik läks läbi minu iga poori kehast välja ja projekteerus väljas nagu siidkiud ja mul oli samuti pikk, läikiv, vikerkaarevärvides sillerdav lakk. Vaatasin koera - tal oli samasugune lakk nagu minul. Ülim õnnetunne täitis kogu mu keha ja me jooksime koos mingit liiki kollaka soojuse poole, mis tuli kuskilt määramatust kohast. Ja seal me mängisime. Mängisime ja maadlesime, kuni mina teadsin tema soove ja tema minu

omi. Me manipuleerisime kordamööda teineteisega nukunäidendi moodi. Võisin panna teda jalgu liigutama oma varvaste pööramisega, ja iga kord, kui ta pead noogutas, tundsin ma vastupandamatut impulssi hüpata. Kuid tema kõige üleannetum tegu oli, et ta pani mind istumise ajal jalaga pead sügama - ta tegi seda oma kõrvu küljelt küljele liigutades. See tegevus oli mulle talumatult naljakas: selline graatsia ja iroonia, selline meisterlikkus, mõtlesin ma. Mind vallanud ülim rõõmutunne oli kirjeldamatu. Naersin, kuni oli peaaegu võimatu hingata.

Mul oli selge tunne, et ma ei ole võimeline oma silmi avama. Vaatasin läbi veepaagi. See oli pikk ja väga piinarikas seisukord, täidetud kartusest, et ma ei ole võimeline ärkama ja olen siiski ärkvel. Siis muutus maailm aeglaselt selgemaks ja läks fookusesse. Minu nägemisväli muutus jälle väga ümmarguseks ja avaraks ning sellega koos tuli tavaline teadvuslik tegu, mis seisnes selles, et pöörata ringi ja otsida seda imeväärset olendit. Siin puutusin ma kokku kõige raskema üleminekuga. Üleminek minu normaalsest olukorrast oli leidnud aset peaaegu ilma et oleksin seda märganud: olin teadlik, minu mõtted ja tunded olid selle teadlikkuse järeldus ning üleminek oli sujuv ja selge. Kuid see teine muutus - ärkamine tõsisele, kainele teadvusele - oli tõeliselt vapustav. Olin unustanud, et olen inimene. Sellise lepitamatu olukorra kurbus oli nii intensiivne, et nutsin.

Laupäev, 5. august 1961

Samal hommikul hiljem, pärast hommikueinet sõitsin koos maja omaniku ja don Juaniga tagasi don Juani koju. Olin väga väsinud, kuid ei saanud autos uinuda. Alles pärast seda, kui mees oli lahkunud, jäin don Juani maja verandal magama.

Kui ärkasin, oli pime, don Juan oli mu katnud tekiga. Otsisin teda, kuid teda ei olnud majas. Ta tuli hiljem praetud ubade poti ja maisikookide kuhjaga. Olin äärmiselt näljane.

Kui olime söömise lõpetanud ja puhkasime, käskis ta kõik ära rääkida, mis minuga eelmisel ööl oli juhtunud. Jutustasin oma läbielamisest väga üksikasjaliselt ja nii täpselt, kui võimalik.

Kui olin lõpetanud, noogutas ta pead ja ütles: "Arvan, et oled tubli. Praegu on mul sulle raske seletada, kuidas ja miks. Kuid arvan, et see läks kõik sinu jaoks hästi. Vaata, mõnikord on ta mänglev nagu laps, teinekord kohutav, hirmuäratav. Ta kas vembutab või on surmtõsine. On võimatu eelnevalt teada, milline ta on teise isikuga. Siiski - kui keegi teda

hästi tunneb, on see mõnikord võimalik. Sa mängisid temaga täna öösel. Oled ainuke isik, keda tean, et tal on olnud selline kohtumine."

"Mil viisil erineb minu kogemus teiste omast?"

"Sa ei ole indiaanlane, seepärast on mul raske otsustada, mis on mis. Siiski ta kas võtab inimesed vastu või lükkab nad tagasi, hoolimata sellest, kas nad on indiaanlased või mitte. Seda ma tean. Olen neid palju näinud. Tean samuti, et ta naljatleb, paneb mõned inimesed naerma, aga kunagi ei ole ma näinud teda mängimas."

"Võite te nüüd mulle öelda, don Juan, kuidas peyote kaitseb..."

Ta ei lasknud mul lõpetada. Jõuliselt puudutas ta mind õlast.

"Ära teda kunagi selliselt nimeta. Sa ei ole temast küllalt näinud, et teda tunda."

"Kuidas Mescalito kaitseb inimesi?"

"Ta soovitab. Ta vastab, mis iganes küsimusi sa ei esitaks."

"Siis Mescalito kaitseb inimesi?"

Ta näis olevat mu küsimusest hämmeldunud. Ta vaatas mulle otsa mingi tühja ilmega.

"Mis ma kavatsesin öelda, oli see, et Mescalito..."

"Ma kuulsin, mis sa ütlesid. Kas sa ei näinud teda möödunud ööl?"

Tahtsin öelda, et nägin ainult üht koera, kuid märkasin tema hämmastunud vaadet.

"Te siis arvate, et see, mida ma möödunud ööl nägin, oli tema?"

Ta vaatas mulle põlgusega otsa. Ta itsitas, raputas pead, nagu ei suudaks ta seda uskuda, ja lisas väga sõjaka tooniga: "*A poco crees que era tu mama* (Ega sa ei taha mulle öelda, et sa usud, et see oli sinu - mamma?)" Ta peatus enne sõna "mama" ütlemist, kuna see, mida ta kavatses öelda, oli *tu chingada madre*. See on keeleline väljend, mida kasutatakse lugupidamatu vihjena teise isiku emale. Sõna *mama* oli nii kohatu, et me mõlemad naersime tükk aega.

Siis märkasin, et ta oli jäänud magama ega olnud vastanud minu küsimusele.

Pühapäev, 6. august 1961

Sõitsin don Juaniga sinna majja, kus olin võtnud peyotet. Teel rääkis ta mulle, et mehe nimi, kes oli "pakkunud mind Mescalitole", oli John. Kui me maja juurde jõudsime, leidsime Johni kahe noore mehega verandal istumas. Kõik nad olid äärmiselt rõõmsameelsed. Nad naersid ja kõnelesid suure kergusega. Kõik kolm rääkisid suurepäraselt inglise keelt. Ütlesin

Johnile, et tulin teda tänama mulle osutatud abi eest.

Tahtsin teada saada nende muljeid minu käitumisest hallutsinogeense elamuse ajal ja ütlesin neile, et olen püüdnud mõelda, mida ma tegin sel ööl, kuid ei mäleta seda. Nad naersid ega tahtnud sellest rääkida. Nad näisid end don Juani tõttu tagasi hoidvat. Kõik vaatasid tema poole, nagu oodates kinnitavat märguannet jätkamiseks. Don Juan pidi olema neile märku andnud, ehkki ma midagi ei märganud, sest äkki hakkas John mulle rääkima, mida olin sel ööl teinud.

Ta ütles end teadvat, et mind oli vastu võetud, kui ta kuulis mind oksendamas. Ta arvas, et oksendasin kolmkümmend korda. Don Juan parandas teda ja ütles, et oli ainult kümme korda.

John jätkas: "Siis tulime kõik sinu juurde. Sa olid jäik ja sul olid krambid. Väga kaua aega liigutasid sa selili lamades suud, nagu räägiksid sa midagi. Siis hakkasid taguma oma pead vastu põrandat. Don Juan pani ühe vana mütsi sinu pähe ja sa lõpetasid selle. Sa värisesid ja kiunusid tundide viisi, lamades põrandal. Arvasin, et kõik jäid magama, kuid magades kuulsin sind puhkimas ja ägamas. Siis kuulsin sind kisendamas ja ärkasin üles. Nägin sind kisendades õhku hüppamas. Sa tormasid vee juurde, ajasid topsiku ümber ja hakkasid lombis ujuma.

Don Juan tõi sulle rohkem vett. Sa istusid vaikselt kastruli ees. Siis hüppasid üles ja võtsid ära kõik oma riided. Sa põlvitasid vee ette, juues suurte sõõmudena. Seejärel sa lihtsalt istusid seal ja jõllitasid enda ette. Arvasin, et jääd sinna igaveseks. Peaaegu kõik magasid, kaasa arvatud don Juan, kui sa äkki jälle üles hüppasid ja ulgudes koera juurde jooksid. Koer ehmus ja ulgus samuti ning jooksis maja taha. Siis ärkasid kõik üles.

Me kõik tõusime. Sa tulid tagasi teiselt poolt maja ikka veel koera taga ajades. Koer jooksis sinu ees haukudes ja ulgudes. Arvasin, et pidid olema jooksnud vähemalt kakskümmend korda ümber maja, haukudes nagu koer. Kartsin, et inimesed hakkavad asja vastu huvi tundma. Lähedal ei ole naabreid, kuid sinu ulgumine oli nii vali, et seda võis kuulda miilide kaugusele."

Üks noortest meestest lisas: "Sa püüdsid koera kinni ja tõid selle oma kätel verandale."

John jätkas: "Siis sa hakkasid koeraga mängima. Sa maadlesid temaga ja koer ning sina hammustasite teineteist ja mängisite. See oli minu meelest naljakas. Tavaliselt mu koer ei mängi. Kuid seekord sina ja koer rullusite teineteisel."

"Siis jooksid sa vee juurde ja koer jõi koos sinuga," ütles noormees.

"Sa jooksid viis või kuus korda koos koeraga vee juurde."

"Kui kaua see kestis?" küsisin.

"Tunde," ütles John. "Kord me kaotasime teid mõlemaid silmist. Arvan, et te ilmselt jooksite maja taha. Me ainult kuulsime sind haukumas ja ägamas. Sa häälitsesid nii täpselt nagu koer, et ma ei suutnud teie vahel vahet teha."

"Võib-olla oli see koer üksinda," ütlesin.

Nad naersid ja John ütles: "Sa haukusid seal, poiss!"

"Mis juhtus edasi?"

Kolm meest vaatasid üksteisele otsa ja neil näis olevat raske otsustada, mis juhtus edasi. Lõpuks hakkas rääkima see noor mees, kes ei olnud veel midagi öelnud:

"Ta hakkas lämbuma," ütles ta, vaadates Johnile.

"Jah, tõesti, sa hakkasid lämbuma. Sa hakkasid väga imelikult karjuma ja siis sa kukkusid põrandale. Arvasime, et sa hammustasid oma keelt. Don Juan avas sinu lõuad ja valas vett su näole. Siis sa hakkasid värisema ja sul olid jälle krambid, üle kogu keha. Siis sa jäid pikaks ajaks liikumatuks. Don Juan ütles, et kõik on möödas. Selleks ajaks oli hommik, nii et panime sulleteki peale ja jätsime su verandale magama."

Sel kohal ta peatus ja vaatas teiste meeste otsa, kes ilmselt püüdsid mitte naerda. Ta pöördus don Juani poole ja küsis temalt midagi. Don Juan naeratas ja vastas küsimusele. John pöördus minu poole ja ütles: "Me jätsime su siia verandale sellepärast, et kartsime, et kused kõik ruumid täis."

Nad kõik naersid väga valjusti.

"Mis minuga oli?" küsisin ma. "Kas ma..."

"Kas sa?" ahvis John mind järele. "Mul ei olnud kavatsust seda sulle rääkida, kuid don Juan ütles, et võib rääkida. Sa kusid mu koera täis!"

"Mis ma tegin?"

"Ega sa arva, et koer jooksis seepärast, et ta sind kartis. Koer jooksis sellepärast, et sa kusid tema peale."

Selles kohas oli üleüldine naer. Püüdsin küsitleda üht noort meest, kuid nad kõik naersid ja ta ei kuulnud mind.

John jätkas: "Minu koer tegi selle siiski tasa: ta kusi sinu peale samuti!"

See teade oli ilmselt väga naljakas, kuna nad kõik möirgasid naerda, kaasa arvatud don Juan. Kui nad olid vait jäänud, küsisin ma täie tõsidusega: "On see tõesti tõsi? Kas see on tõesti tõsi? Juhtus see tõepoolest?"

Ikka veel naerdes vastas John: "Vannun, et minu koer tõesti kusi sinu peale."

Tagasi don Juani elukohta sõites küsisin: "Kas kõik see tõepoolest juhtus, don Juan?"

"Jah," vastas ta. "Kuid nad ei tea, mida sa nägid. Nad ei taipa, et sa mängisid "temaga". Sellepärast ma ei häirinud sind."

"Kuid, kas see koera ja minu teineteise peale kusemise lugu on õige?"

"See ei olnud koer! Mitu korda pean ma sulle seda ütlema? See on ainus viis sellest arusaamiseks. See on ainus viis! See oli "tema", kes sinuga mängis."

"Kas te teadsite, et see kõik sündis, enne, kui ma sellest teile rääkisin?"

Ta kõhkles, enne kui vastas.

"Ei, pärast seda, kui olid mulle seda rääkinud, tuli mulle meelde, kui imelik sa välja nägid. Ma lihtsalt oletasin, et sul läheb hästi, sest sa ei paistnud kartvat."

"Kas koer tõesti mängis minuga, nagu nad ütlevad?"

"Neetud! See ei olnud koer!"

Teisipäev, 17. august 1961

Rääkisin don Juanile, mis tunne mul oma läbielamisest oli. Minu kavatsetud töö vaatepunktist oli see olnud kohutav sündmus. Ütlesin, et ei hooli teistest samasugustest "kohtumistest" Mescalitoga. Nõustusin sellega, et kõik, mis mulle juhtus, oli olnud rohkem kui huvitav, kuid lisasin, et midagi selles ei vii mind tegelikult seda jälle taotlema. Uskusin tõsiselt, et ma ei olnud üles ehitatud seda liiki püüdluste jaoks. Peyote oli tekitanud minus järelreaktsioonina imeliku füüsilise ebamugavustunde. See oli ebaselge hirm või õnnetuolek, mingit liiki melanhoolia, mida ma ei suutnud täpselt määratleda. Ja ma ei leidnud, et see seisund oleks olnud mingil moel suursugune.

Don Juan naeris ja ütles: "Sa hakkad õppima."

"Seda sorti õppimine ei ole minu jaoks. Ma ei ole tehtud selle jaoks."

"Sa liialdad alati."

"See ei ole liialdus."

"See on seda. Ainus häda on selles, et sa liialdad ainult halbade kohtadega."

"Nii palju, kui asi minusse puutub, halbu kohti ei ole. Kõik, mis ma

tean, on see, et see pani mind kartma."

"Kartmises ei ole midagi imelikku. Kui sul on hirm, siis näed sa asju erineval viisil."

"Kuid ma ei hooli asjade erineval viisil nägemisest, don Juan. Arvan, et jätan Mescalito õppimise täiesti. Ma ei suuda seda käsitleda, don Juan. See on tõesti halb olukord minu jaoks."

"Muidugi on see halb - isegi minu jaoks. Sa ei ole mitte ainus, kes on segaduses."

"Miks peaksite teie olema segaduses, don Juan."

"Olen mõelnud selle üle, mida nägin möödunud ööl. Mescalito tegelikult mängis sinuga. See hämmastas mind, sest see oli *enne*."

"Mis liiki enne, don Juan?"

"Mescalito osutas sind mulle."

"Milleks?"

"See ei olnud mulle siis selge, kuid nüüd on. Ta tahtis öelda, et sa oled "valitud mees". Mescalito näitas sind minule ja seda tehes ütles ta mulle, et sina oled väljavalitud mees."

"Kas te arvate, et mind valiti teiste seast mingiks ülesandeks või midagi sellesamast?"

"Ei. Mis ma mõtlen, on see, et Mescalito ütles mulle, et sa võiksid olla see mees, keda ma otsin."

"Millal ta seda teile ütles, don Juan?"

"Ta ütles seda mulle sinuga mängides. See teeb sind minu jaoks valitud meheks."

"Mis see tähendab - olla valitud mees?"

"On olemas mõningad saladused, mida ma tean. Mul on saladused, mida mul ei ole võimalik kellelegi avaldada, välja arvatud siis, kui ma leian oma valitud mehe. Möödunud ööl, kui nägin sind Mescalitoga mängimas, oli mulle selge, et sina oled see mees. Kuid sa ei ole indiaanlane. Kui hämmastav!"

"Kuid mida see minu jaoks tähendab, don Juan? Mida ma pean tegema?"

"Ma olen otsustanud, et hakkan õpetama sulle saladusi, mis moodustavad teadmistega inimese osa."

"Kas te mõtlete saladusi Mescalito kohta?"

"Jah, kuid need ei ole mitte kõik saladused, mida ma tean. On olemas teisi, teist liiki saladusi, mida mulle meeldiks kellelegi edasi anda. Mul endal oli õpetaja, minu heategija, ja ma sain samuti tema väljavalitud meheks pärast teatud vägiteo sooritamist. Tema õpetas

mulle kõike seda, mida ma tean."

Küsisin temalt uuesti, mida see uus roll minult nõuaks. Ta ütles, et ainus asi on õppimine, õppimine sellises mõttes, mida olin kogenud tema kahes õppetunnis.

Viis, kuidas olukord oli arenenud, oli üsna imelik. Olin otsustanud talle öelda, et kavatsen loobuda peyote tundmaõppimisest, ja siis - enne, kui sain seda teha, pakkus ta mulle oma "teadmiste" õpetamist. Ma ei teadnud, mida ta sellega mõtles, kuid tundsin, et see äkiline pööre oli väga tõsine. Vaidlesin vastu, et mul ei ole sellise ülesande jaoks mingit kvalifikatsiooni, kuna see nõuab erilist liiki julgust, mida mul ei ole. Ütlesin talle, et mulle oli iseloomulik rääkida tegude üle, mida tegid teised. Tahtsin kuulda tema vaadetest ja arvamustest kõige kohta. Ütlesin talle, et oleksin õnnelik, kui võiksin istuda ja kuulata teda päevade kaupa rääkimas. Minu jaoks oleks see õppimine.

Ta kuulas mind katkestamata. Rääkisin kaua. Siis ta ütles:

"Seda kõike on väga kerge mõista. Hirm on esimene loomulik vaenlane, mida inimene peab ületama oma teerajal teadmiste juurde. Peale selle oled sa uudishimulik. See tasakaalustab seisu ja sa õpid iseendast hoolimata, see on reegel."

Protesteerisin veel veidi, püüdes teda ümber veenda. Kuid ta näis olevat veendunud, et mul ei olnud midagi muud teha kui õppida.

"Sa ei mõtle õigesti," ütles ta. "Mescalito tegelikult mängis sinuga. See on asi, mille üle mõelda. Miks sa ei mõtle sellele, selle asemel et mõelda oma hirmule?"

"Oli see nii ebatavaline?"

"Sa oled ainuke isik, keda olen näinud temaga mängimas. Sa ei ole harjunud seda liiki eluga, seetõttu lähevad *ended* sinust mööda. Ometi oled sa tõsine isik, kuid sinu tõsidus on kinnitunud sellele, mis toimub väljaspool sind. Sa tegeled liiga palju iseendaga. Selles on häda. Ja see tekitab kohutavat väsimust."

"Kuid mida muud võib siis veel teha, don Juan?"

"Otsi ja näe imesid kõikjal enda ümber. Sa väsid ainult iseenda vaatlemisest ja see väsimus teeb sind kurdiks ja pimedaks kõige muu suhtes."

"Te olete põhjuse juures, don Juan, aga kuidas ma saaksin muutuda?"

"Mõtle selle ime üle, et Mescalito mängis sinuga. Ära millegi muu üle mõtle, ülejäänu tuleb sulle iseenesest."

Pühapäev, 20. august 1961

Möödunud õhtul hakkas don Juan juhatama mind oma teadmiste valdkonda. Istusime tema maja ukse ees pimedas. Äkki, pärast pikka vaikust, hakkas ta rääkima. Ta ütles, et hakkab mulle nõu andma samade sõnadega, mida tema enda heategija oli kasutanud esimesel päeval, kui ta tema oma õpipoisiks võttis. Don Juan oli ilmselt need sõnad pähe õppinud, sest ta kordas neid mitmel korral, olemaks kindel, et ma ühestki ilma ei jääks:

"Inimene läheb teadmiste juurde, nagu ta läheb sõtta, täiesti ärkvel, hirmuga, lugupidamisega ja absoluutse eneseusaldusega. Minna teadmiste juurde või sõtta mingil teisel viisil on viga, ja kes iganes seda teeb, elab oma samme kahetsedes."

Küsisin temalt, miks see nii on. Ta ütles mulle, et kui inimene on täitnud need neli tingimust, siis ei ole olemas mingeid vigu, mille eest ta peaks maksma, selliste tingimuste täitmisel kaotavad tema teod rumalate tegude eksleva kvaliteedi. Kui sellisel inimesel midagi ebaõnnestub või ta kaotab, siis on ta kaotanud ainult lahingu ja tal ei ole selle suhtes mingit haletsusväärset kahetsust.

Siis ta ütles, et kavatseb anda mulle teadmisi *ally* kohta samasugusel viisil, nagu tema heategija oli teda õpetanud. Ta pani väga tugevat rõhku sõnadele "just samasugusel viisil", korrates seda mitu korda.

"*Ally*," ütles ta, "on jõud, mida inimene võib tuua enda ellu enda aitamiseks, nõu ja jõu saamiseks, mis on vajalik ükskõik kas siis suurte või väikeste, õigete või valede tegude täideviimiseks. See *ally* on vajalik inimese elu tõstmiseks, tema tegude juhtimiseks ja teadmiste edendamiseks. Õigupoolest on *ally* asendamatu abi teadmiste saamiseks. Don Juan ütles seda suure veendumuse ja jõuga. Ta näis oma sõnu hoolega valivat. Ta kordas järgmist lauset neli korda.

"*Ally* paneb sind nägema ja aru saama asjadest, mille kohta ühelgi inimolendil ei ole võimalik sind valgustada."

"Kas *ally* on midagi kaitsevaimu taolist?"

"See ei ole ei kaitse ega vaim. See on abi."

"Kas Mescalito on teie *ally*?"

"Ei! Mescalito on teist liiki jõud. Ainulaadne jõud! Kaitsja. Õpetaja."

"Mis teeb Mescalito *allyst* erinevaks?"

"Seda ei saa taltsutada ega kasutada, nii nagu *allyt* taltsutatakse ja kasutatakse. Mescalito on sinust väljaspool. Ta eelistab ennast näidata paljudes vormides sellele, kes iganes seisab tema ees, hoolimata sellest,

kas see isik on *brujo* või talupoiss."

Don Juan rääkis suure tulisusega, et Mescalito on sobiva eluviisi õpetaja. Küsisin temalt, kuidas Mescalito õpetab "sobivat eluviisi", ja don Juan vastas, et Mescalito näitab, kuidas elada.

"Kuidas ta seda näitab?"

"Tal on palju viise selle näitamiseks. Mõnikord ta näitab seda oma käel, või kividel, või puudel, või lihtsalt sinu ees."

"Kas see on nagu pilt su ees?"

"Ei. See on õpetus su ees."

"Kas Mescalito räägib isikuga?"

"Jah. Kuid mitte sõnu kasutades."

"Kuidas ta siis räägib?"

"Ta räägib erinevalt iga inimesega."

Tundsin, et minu küsimused tüütavad teda. Ma ei küsinud rohkem. Ta läks edasi, selgitades, et ei ole olemas täpseid astmeid Mescalito tundmiseks, seepärast ei saa keegi tema kohta midagi õpetada, välja arvatud Mescalito ise. See kvaliteet tegi temast ainulaadse jõu, ta ei olnud sama iga inimese jaoks.

Teiselt poolt aga *ally* omandamine nõuab, ütles don Juan, kõige täpsemat õpetust ja staadiumite või astmete järgimist ilma ainsagi kõrvalekaldumiseta. Ta ütles, et maailmas on palju selliseid *ally*-jõude, kuid tema oli tuttav ainult kahega neist. Ja ta oli juhtimas mind nende ja nende saladuste juurde. Kuid mul oli vaja valida üks neist, sest võisin omada ainult ühte. Ta ütles, et tema heategija ally oli *la yerba del diablos* (kuradi umbrohus), kuid talle isiklikult see ei meeldi, ehkki tema heategija oli talle selle saladusi õpetanud. Ta ütles, et tema oma *ally* oli *humitos* (väikeses suitsus), kuid ta ei rääkinud suitsust üksikasjalikumalt.

Küsisin temalt selle kohta. Ta jäi vait. Pärast pikka pausi küsisin:

"Mis liiki jõud on *ally*?"

"See on abiline. Olen seda sulle juba öelnud."

"Kuidas see aitab?"

"*Ally* on jõud, mis on võimeline kandma inimest väljapoole tema enda piire. See on, kuidas *ally* võib avaldada asju, mida inimolend ei suuda."

"Kuid Mescalito viib samuti sind su enda piiridest välja. Kas see ei tee teda *allyks*?"

"Ei. Mescalito viib sind endast välja, et sind õpetada. *Ally* viib sind endast välja, et sulle jõudu anda."

Palusin tal seda mulle üksikasjalikumalt selgitada või kirjeldada nende kahe mõju erinevusi. Ta vaatas mulle kaua aega otsa ja naeris. Ta ütles

mulle, et õppimine rääkimise teel ei ole mitte ainult asjatu ajaraiskamine, vaid rumalus, sest õppimine on kõige raskem ülesanne, mida inimene võib ette võtta. Ta käskis mul meelde tuletada seda aega, kui olin püüdnud leida oma *kohta*, kuidas olin püüdnud seda leida mingit tööd tegemata, sest olin lootnud, et ta annab välja kogu informatsiooni. Ta ütles, et kui ta oleks nii teinud, ei oleks ma kunagi õppinud. Kuid teadmine, kui raske mul oli leida oma *kohta* ja kõigepealt teadmine, et see on olemas, annab mulle erakordse eneseusalduse tunde. Ta ütles, et kuni ma jään oma *hea koha* peale, ei saa miski mulle kehalist viga põhjustada, sest mul oli kindlus, et selles kohas on mul kõige parem. Mul oli jõud eemale tõugata kõike, mis võiks olla mulle kahjulik. Kui ta oleks aga mulle öelnud, kus see koht on, siis ei oleks mul kunagi olnud usaldust, mis oli vajalik, et omandada seda kui tõelist teadmist. Niisiis oli teadmine tõesti jõud.

Don Juan ütles, et iga kord, kui inimene hakkab õppima, peab ta töötama nii palju nagu mina oma *koha* leidmisel ja tema õppimise piirid on määratud tema enda loomuse poolt. Seega ei näinud ta mingit mõtet teadmiste üle rääkimises. Ta ütles, et teatud liiki teadmised on liiga võimsad selle jõu jaoks, mis mul on, ja nende üle rääkimine tooks mulle ainult kahju. Tal oli ilmselt tunne, et ta ei taha enam midagi öelda. Ta tõusis ja läks oma maja suunas. Ütlesin talle, et see olukord hirmutab mind. See ei olnud mitte see, mida olin kujutlenud või tahtnud.

Ta ütles, et hirm on loomulik, kõik meie seast tunnevad seda ja selles suhtes ei saa me midagi teha. Kuid teisest küljest - ükskõik, kui kohutav õppimine ka oleks, veelgi kohutavam on mõelda inimesest ilma *ally* või teadmisteta.

3.

Enam kui kaheaastase ajavahemiku vältel, mis algas sellest, mil don Juan otsustas mulle õpetada *ally*-jõude, kuni ajani, mil ta arvas mind valmis olevat neid õppima tegevuslikul ja osavõtval moel, mida tema pidas õppimiseks, defineeris ta järk-järgult kahe kõne all oleva *ally* iseloomulikke jooni. Ta valmistas mind ette kõigiks hädavajalikeks sõnalisteks järeldusteks ja kõikide õpetuste kinnitamiseks, ebatavalise reaalsuse olukordadeks.

Algul rääkis ta *ally*-jõududest väga tavalisel viisil. Esimesed vihjed, mis mul on oma märkmetes, on paigutatud teiste vestlusteemade vahele.

Kolmapäev, 23. august 1961

"Kuradi umbrohi (Jimsoni umbrohi) oli minu heategija *ally*. See oleks võinud olla ka minu oma, aga ta ei meeldinud mulle."

"Miks teile ei meeldinud kuradi umbrohi, don Juan?"

"Tal oli tõsine varjukülg."

"On ta madalam teistest *ally*-jõududest?"

"Ei. Ära saa minust valesti aru. Ta on sama võimas kui parimadki *allyd*, kuid temaga seoses on midagi, mis mulle isiklikult ei meeldi."

"Võite te mulle öelda, mis see on?"

"Ta moonutab inimest. Ta annab neile jõu maitse liiga ruttu, ilma nende südameid tugevdamata, ja teeb nad domineerivaks ja ettearvamatuks. Ta teeb nad nõrgaks nende suure jõu keskel."

"Kas ei ole olemas mingit teed sellest hoidumiseks?"

"Selle ületamiseks on olemas tee, kuid selle vältimiseks mitte. Kes iganes saab umbrohu endale *allyks*, peab maksma seda hinda."

"Kuidas võiks seda mõju ületada, don Juan?"

"Kuradi umbrohul on neli "pead": juur, vars ja lehed, õied ning seemned. Igaüks neist on erinev ja kes iganes saab *allyks* tema, peab õppima neid tundma selles järjekorras. Kõige tähtsam pea on juurtes. Kuradi umbrohu jõud vallutatakse juurte kaudu. Vars ja lehed on pea, mis ravib tõbesid; õigesti kasutatult on see pea kingitus inimkonnale. Kolmas pea on õites ja seda kasutatakse inimeste segaseks või sõnakuulelikuks tegemiseks

või nende tapmiseks. Inimene, kelle *ally* on umbrohi, ei võta kunagi sel põhjusel sisse õisi ega vart ja lehti, välja arvatud ainult omaenese haiguse juhtudel. Kuid juuri ja seemneid võetakse alati sisse, eriti seemneid - need on kuradi umbrohu neljas pea ja neist neljast kõige võimsam.

Minu heategijal oli harjumuseks öelda, et seemned on "kaine pea" - ainuke osa, mis võib kindlustada inimese südant. Kuradi umbrohi on vali oma kaitsealustega - oli tal harjumuseks öelda -, sest ta taotleb nende kiiret tapmist. Asi, mille ta tavaliselt viib täide enne, kui nad jõuavad "kaine pea" saladusteni. On aga olemas lugusid inimestest, kes on lahti arutanud "kaine pea" saladused. Milline väljakutse teadmistega inimesele!"

"Kas teie heategija lahendas selliseid saladusi?"

"Ei, ta ei lahendanud."

"Olete kohanud kedagi, kes on seda teinud?"

"Ei. Kuid nad elasid ajal, mil need teadmised olid olulised."

"Kas teate kedagi, kes on kohanud selliseid inimesi?"

"Ei, ma ei tea."

"Kas teie heategija teadis kedagi?"

"Tema teadis."

"Miks tema ei jõudnud "kaine pea" saladuseni?"

"Kuradi umbrohu taltsutamine *allyks* on üks kõige raskemaid ülesandeid, mida tean. Näiteks ei saanud ta kunagi üheks minuga, võib-olla sellepärast, et ma ei pidanud teda kunagi kalliks."

"Võite te ikka teda veel kasutada kui *allyt*, hoolimata sellest, et te teda ei armasta?"

"Võin, kuid sellest hoolimata eelistan seda mitte teha. Võib-olla sinu jaoks on ta erinev."

"Miks kutsutakse teda kuradi umbrohuks?"

Don Juan tegi ükskõikse žesti, kehitas oma õlgu ja jäi mõneks ajaks vait. Lõpuks ta ütles, et "kuradi umbrohi" oli tema ajutine nimi. Ta ütles ka, et kuradi umbrohul on teisi nimesid, kuid neid ei peaks kasutama, sest nimepidi kutsumine on tõsine asi, eriti siis, kui ollakse õppimas taltsutama *ally*-jõudu. Küsisin temalt, miks nimepidi kutsumine oli nii tõsine asi. Ta ütles, et nimesid kasutatakse vaid abi kutsumiseks, suure rõhutuse ja abivajamise momendil, ja ta kinnitas mulle, et sellised momendid tulevad varem või hiljem ette selle inimese elus, kes iganes otsib teadmisi.

Pühapäev, 3. september 1961

Täna pärast lõunat korjas don Juan väljalt kaks *Datura*-taime.

Täiesti ootamatult tõi ta kuradi umbrohu teema meie vestlusesse ja käskis mul siis koos temaga minna künkale ja üks välja otsida.

Sõitsime lähedal olevatesse mägedesse. Võtsin pakiruumist labida ja läksime ühte kanjonisse. Kõndisime tükk aega, sumades läbi okaspõõsastiku, mis kasvas paksul pehmel liivasel pinnal. Ta peatus väikese tumeroheliste lehtede ja suurte valgete kellukakujuliste õitega taime juures.

"See," ütles ta.

Ta hakkas kohe kaevama. Püüdsin teda aidata, kuid ta keeldus tugeva pearaputusega ja jätkas, kaevates ümmarguse augu, mis oli nagu koonus - püstloodis väliste servade poole ja kaldu mingi keskel oleva kuhila suunas. Kui ta kaevamise lõpetas, põlvitas ta varre lähedale ja puhastas sõrmedega pehme liiva selle ümbert, vabastades umbes neli tolli suurest mugulakujulisest harulisest juurest, mille jämedus oli märgatavas kontrastis varre jämedusega, mis oli juurega võrreldes habras.

Don Juan vaatas mulle otsa ja ütles, et see on "isane" taim, sest juur hargneb sellest kohast, kus see varrega ühineb.

Siis tõusis ta üles ja hakkas midagi otsides minema.

"Mida te otsite, don Juan?"

"Otsin keppi."

Hakkasin ümber vaatama, kuid ta peatas mind.

"Mitte sina! Sa istu seal." Ta osutas kividele kakskümmend jalga eemal. "Ma leian selle ise."

Veidi aja pärast tuli ta pika kuiva oksaga. Kasutades seda kui kaevamiskeppi, vabastas ta ettevaatlikult liiva kahe hargneva juureharu vahel. Ta puhastas nende ümbruse umbes kahe jala sügavuselt. Kui ta kaevas sügavamale, muutus liiv nii kinnivajunuks, et oli praktiliselt võimatu seda kepiga läbistada.

Ta peatus ja istus maha, et hinge tõmmata. Istusin tema kõrvale. Me ei rääkinud tükk aega.

"Miks te ei kaeva teda välja labidaga?" küsisin.

"See võib taime vigastada. Võtsin kepi, mis kuulub sellele alale, nii et kui ma taban taime juurt, ei ole vigastus nii halb kui see, mis oleks põhjustatud labida või võõra objektiga."

"Mis liiki kepi te võtsite?"

"Ükskõik milline paloverdepuu kuiv oks. Kui ei ole kuivi oksi, peab lõikama värske."

"Kas võite kasutada mingi teise puu oksi?"

"Ütlesin sulle, et ainult paloverde ja ei mingit muud."

"Miks see nii on, don Juan?"

"Sest kuradi umbrohul on väga vähe sõpru ja paloverde on selles ümbruskonnas ainuke puu, mis temaga sobib - ainus puu, mis haarab või haakub temaga. Kui vigastad juurt labidaga, siis ümberistutamisel ei hakka ta sinu jaoks kasvama, aga kui vigastad teda sellise kepiga, siis on võimalik, et taim isegi ei tunne seda."

"Mida te nüüd selle juurega teete?"

"Hakkan seda nüüd lõikama. Sa pead minu juurest lahkuma. Mine otsi teine taim ja oota, kuni kutsun sind."

"Kas te ei taha, et aitaksin?"

"Sa võid mind ainult siis aidata, kui ma sult seda palun!"

Läksin eemale ja hakkasin otsima teist taime, et võidelda tugeva sooviga tagasi hiilida ja teda jälgida.

Pärast mõninga aja möödumist ühines ta minuga.

"Otsime nüüd emast," ütles ta mulle.

"Kuidas te neid eristate?"

"Emane on pikem ja kasvab kõrgel maapinna kohal, nii et see paistab nagu väike puu. Isane on suur ja laotub laiusesse maapinna lähedal, nii et see näeb välja nagu paks põõsas. Kui oleme emase välja kaevanud, siis näed, et tal on üks juur, mis ulatub üsna kaugele, enne kui see hargneb. Isasel on aga hargnenud juur, mis hakkab hargnema kohe varrega ühinemise kohalt."

Vaatasime koos läbi okasõunte välja. Siis ütles ta, näidates ühele taimele: "See on emane." Ja ta hakkas seda välja kaevama, nagu oli seda teinud teise taimega.

Niipea, kui ta juure oli puhastanud, nägin, et see oli sellise juurega, nagu ta oli kirjeldanud. Lahkusin temast jälle, kui ta hakkas seda lõikama.

Kui me tema maja juurde jõudsime, avas ta koti, kuhu oli pannud *Datura*-taimed. Ta võttis algul suurema, isase, ja pesi seda suures metallkandikus. Väga ettevaatlikult puhastas ta kogu pinnase juurelt, varrelt ja lehtedelt. Pärast väga hoolikat puhastamist lahutas ta varre juurest, tehes lühikese saetaolise noaga pinnapealse ümberlõike kogu juure ja varre ühenduskoha ümber ja murdis nad siis eraldi. Ta võttis varre ja eraldas iga osa sellest, tehes eraldiseisva hunniku lehtedest,

õitest ja okkalistest seemnekaunadest. Ta viskas ära kõik, mis oli kuivanud või oli rikutud ussidest ning jättis alles ainult need osad, mis olid terved. Ta sidus juure kaks haru kahe nööritükiga kokku, murdes need katki pärast pindmise sisselõike tegemist ühenduskohta, ning sai kaks ühesuguse suurusega juuretükki.

Siis võttis ta tüki jämedat kotiriiet ja pani sellesse kõigepealt kaks kokkuseotud juuretükki: nende peale pani ilusas kimbus olevad lehed, siis õied, seemnekaunad ja varre. Ta pani kotiriide kokku ja tegi nurkadesse sõlmed.

Ta kordas täpselt samu astmeid teise, emase taimega, välja arvatud see, et kui ta jõudis juureni, jättis ta hargi lõikamise asemel terveks - nagu tagurpidi Y-tähe. Siis asetas ta kõik taime osad teise riidekotti. Kui ta lõpetas, oli juba pime.

Kolmapäev, 6. september 1961

Täna, hilja pärastlõunal, pöördusime tagasi kuradi umbrohu teema juurde.

"Arvan, et peaksime jälle alustama selle umbrohuga," ütles don Juan äkki.

Pärast viisakat vaikust küsisin temalt: "Mida te nende taimedega teete?"

"Taimed, mis ma välja kaevasin ja lõikasin, on minu omad," ütles ta. "Need on nagu ma ise: nende abil hakkan sulle õpetama, kuidas taltsutada kuradi umbrohtu."

"Kuidas te seda teete?"

"Kuradi umbrohi jagatakse portsjonitesse. Iga portsjon on erinev: igaühel on oma ainulaadne eesmärk ja tarvitamisviis."

Ta avas oma vasaku käe ja mõõtis põrandal pöidla ja neljanda sõrme vahega.

"See on minu portsjon. Sa mõõda enda osa oma käega. Nüüd, et kehtestada valitsust kuradi umbrohu üle, pead alustama juure esimese portsjoni võtmisega. Aga kuna mina olen toonud sind tema juurde, tuleb sul võtta esimene juureportsjon minu taimest. Olen selle sinu jaoks välja mõõtnud, nii et see on tegelikult minu portsjon, mida sa pead algul võtma."

Ta läks majja ja tõi välja ühe kotiriidekimpudest. Ta istus maha ja avas selle. Märkasin, et see oli isane taim. Panin ka tähele, et seal oli

ainult üks juuretükk. Ta võttis tüki, mis oli järele jäänud algsest kahest tükist, ja hoidis seda minu näo ees.

"See on sinu esimene portsjon," ütles ta. "Annan selle sulle. Olen selle ise sinu jaoks lõiganud. Olen selle välja mõõtnud kui enda oma, nüüd annan selle sulle."

Momentaanselt läbis mu pead mõte, et pean seda närima nagu porgandit, kuid ta pani selle väikese valge puuvillase koti sisse.

Ta läks maja taha. Seal istus ta ristis jalgadega maha ning hakkas ümmarguse *manoga* kotis olevat juurt peeneks muljuma. Ta töötles seda lamedal kivil, mis täitis uhmri aset. Aeg-ajalt pesi ta kahte kivi, hoides vett väikeses lamedas puust õõnestatud kausis.

Kui ta tagus, laulis ta väga pehmelt ja monotoonselt arusaamatut leelutust. Kui ta oli juure kotikese sees pehmeks pudrutaoliseks massiks tagunud, pani ta selle puust kaussi. Ta pani jälle uhmrikivi ja tampnuia kaussi, täitis selle veega ja viis siis tagaaeda mingi ristkülikukujulise seaküna juurde.

Ta ütles, et juur peab ligunema kogu öö ja olema majast väljas, et öist õhku saada. Ta ütles: "Kui homme on päikesepaisteline, palav päev, siis on see suurepärane ettetähendus."

Pühapäev, 10. september 1961

Neljapäev, 7. september oli selge ja palav päev. Don Juanil näis olevat väga hea meel heast endest ja ta kordas mitmel korral, et olen arvatavasti kuradi umbrohule meeldinud. Juur oli ligunenud kogu öö ja umbes kell kümme läksime maja taha. Ta võttis künast kausi, pani maapinnale ja istus selle kõrvale. Siis võttis ta koti ja hõõrus seda kausi põhjas. Ta hoidis seda mõne tolli kõrgusel vee kohal ja pigistas selle sisu, siis laskis ta koti vette tagasi kukkuda. Ta kordas protseduuri veel kolmel korral, siis vallandas koti ja, visates selle künasse, jättis kausi palava päikese kätte.

Tulime selle juurde tagasi kahe tunni pärast. Ta tõi endaga kaasa keskmise suurusega katla keeva kollaka veega. Ta kallutas veekaussi väga ettevaatlikult ja valas ära pealmise vee, jättes alles paksu pläga, mis oli kuhjunud põhja. Ta kallas keeva vee plägale ja jättis jälle kausi päikese kätte.

Seda protseduuri korrati enam kui tunniste vaheaegadega kolmel korral. Lõpuks kallas ta enamuse veest kausist välja, kallutas selle nurga alla, et see saaks hilist pärastlõunapäikest, ja läks selle juurest

ära.

Kui me mitme tunni pärast tagasi tulime, oli juba pime. Kausi põhjas oli kleepuva aine kiht. See sarnanes pooleldi keedetud valgele või helehallile tärklisetombule. Seda oli seal võib-olla terve teelusikatäis. Ta viis kausi majja ja sel ajal, kui ta vett keema pani, noppisin mina ära tuule poolt plägale puhutud pinnasetükikesi. Ta naeris mind.

"See väike praht ei tee kellelegi viga."

Kui vesi oli keema läinud, kallas ta umbes tassitäie sellest kaussi. See oli sama kollakas vesi, mida ta oli varem kasutanud. Vesi lahustas pläga, kusjuures tekkis piimataoline aine.

"Mis liiki vesi see on, don Juan?"

"Kanjonist pärit viljade ja õite vesi."

Ta tühjendas kausi sisu vanasse savikannu, mis nägi välja nagu lillepott. See oli ikka veel väga tuline, seepärast jahutas ta seda puhudes. Ta rüüpas korra ja andis kannu mulle.

"Joo nüüd!" ütles ta.

Võtsin selle automaatselt ja ilma arupidamiseta jõin kogu vee. See oli mõnevõrra kibe, kuigi kibedus oli vaevumärgatav. Väga esiletungiv oli aga vee teravamaitseline lõhn. See lõhnas nagu tarakan.

Hakkasin peaaegu kohe higistama. Mul hakkas väga soe ja veri kohises minu kõrvades. Nägin punast punkti oma silmade ees ja mu kõhulihased hakkasid valulistes krampides kokku tõmbuma. Veidi aja pärast, ehkki mul ei olnud enam valutunnet, hakkas mul külm ja higi praktiliselt ujutas mu üle.

Don Juan küsis minult, kas ma näen musta või musti punkte oma silme eest. Ütlesin talle, et näen kõike punasena.

Minu hambad lõgisesid kontrollimatust närvilisusest, mis kiirgas lainetena otsekui minu rinna keskkohast.

Siis küsis ta minult, kas tunnen hirmu. Tema küsimused näisid mulle mõttetutena. Ütlesin talle, et ma ilmselt kartsin, kuid ta küsis mult jälle, kas ma kartsin teda (naissoost. Tõlk.). Ma ei saanud aru, mida ta sellega mõtles, ja ütlesin jah. Ta naeris ja ütles, et ma tegelikult ei kartnud. Ta küsis, kas näen ikka veel punast. Kõik, mis nägin, oli tohutu punane plekk minu silmade ees.

Veidi aja pärast tundsin end paremini. Järg-järgult närvikrambid kadusid, jättes ainult valu, meeldiva väsimuse ja suure soovi magada. Ma ei suutnud oma silmi lahti hoida, ehkki võisin veel kuulda don Juani häält. Jäin magama. Kuid tunne, et olen sukeldunud sügavasse punasesse, kestis kogu öö. Isegi unenäod olid punased.

Ärkasin üles laupäeval umbes kell kolm päeval. Olin maganud peaaegu kaks päeva. Mul oli kerge peavalu ja segipaisatud kõht ning väga teravad vahelduvad valud sooltes. Välja arvatud see, oli kõik ülejäänu nagu tavalise ärkamise puhul. Leidsin don Juani oma maja ees tukkumas. Ta naeratas mulle.

"Kõik läks eelmisel ööl hästi," ütles ta. "Sa nägid punast ja see on ka kõik, mis on oluline."

"Mis oleks juhtunud, kui ma ei oleks näinud punast?"

"Sa oleksid näinud musta ja see on halb märk."

"Miks on see halb?"

"Kui inimene näeb musta, siis see tähendab, et ta ei ole tehtud kuradi umbrohu jaoks ja ta oksendab oma sisikonna välja, kõik rohelise ja mustana."

"Kas ta sureb?"

"Ma ei usu, et keegi sureks, kuid ta on kaua haige."

"Mis juhtub nendega, kes näevad punast?"

"Need ei oksenda ja juur annab neile meeldiva tunde, mis tähendab, et nad on tugevad, vägivaldse loomusega - seega midagi, mis umbrohule meeldib. See on viis, kuidas ta võrgutab. Ainus halb punkt on selles, et inimesed on lõpuks kuradi umbrohule nagu orjad, vastutasuks selle jõu eest, mille ta neile annab. Kuid need on asjad, mille üle meil ei ole kontrolli. Inimene elab ainult selleks, et õppida. Ja kui ta õpib, siis sellepärast, et see on tema saatuse loomus, heaks või halvaks."

"Mida pean ma järgmiseks tegema, don Juan?"

"Järgmisena pead istutama võrse, mille olen lõiganud esimese juureportsjoni teiselt poolelt. Poole sellest võtsid sa üle-eelmisel ööl ära ja teine pool tuleb nüüd panna maa sisse. See peab kasvama ja seemneid kandma, enne kui võid ette võtta tõelise taime taltsutamise ülesande."

"Kuidas ma teda taltsutan?"

"Kuradi umbrohi taltsutatakse *juure* kaudu. Aste-astmelt pead sa õppima juure iga portsjoni saladusi. Sa pead nad sisse võtma, et õppida tundma saladusi ja võita jõud."

"Kas erinevad portsjonid valmistatakse ette samal viisil, nagu te esimese tegite?"

"Ei, iga portsjon on erinev."

"Millised on iga portsjoni spetsiifilised mõjud?"

"Ma juba ütlesin - igaüks õpetab erinevat jõu vormi. See, mida sa ülemöödunud ööl võtsid, ei ole veel midagi. Igaüks võib seda teha. Kuid

ainult *brujo* võib võtta sügavamaid portsjone. Ma ei saa sulle öelda, mida see teeb, sest ma ei tea, kas ta sind vastu võtab."

"Millal te mulle siis ütlete?"

"Siis, kui sinu taim on kasvanud ja seemendunud."

"Kas esimest portsjonit võivad võtta kõik, ükskõik mis puhul?"

"Lahjendatud kujul on see hea kõigile inimlikele asjadele: vanadele inimestele, kes on kaotanud oma elujõu, või noortele meestele, kes otsivad seiklusi, või isegi naistele, kes soovivad kirge."

"Te ütlesite, et juurt kasutatakse ainult jõu saavutamiseks, kuid ma näen, et seda kasutatakse ka teiste asjade saamiseks peale jõu. On mul õigus?"

Ta vaatas mulle väga kaua katkematu pilguga otsa, mis viis mind kimbatusse. Tundsin, et minu küsimus oli teda vihastanud, kuid ma ei suutnud aru saada, miks.

"Umbrohtu kasutatakse ainult jõu saamiseks," ütles ta lõpuks kuiva karmi tooniga. "Mees, kes tahab oma elujõudu tagasi, noored inimesed, kes püüavad taluda väsimust ja nälga, mees, kes tahab tappa teist meest, naine, kes tahab olla kire kuumuses - nad kõik ihaldavad jõudu. Ja umbrohi annab seda neile! Kas tunned, et ta meeldib sulle?" küsis ta pärast pausi.

"Tunnen imelikku elujõudu," ütlesin, ja see oli tõsi. Olin märganud seda ärkamas ja tundsin seda nüüd. See oli väga imelik ebamugavuse või nurjumise tunne: kogu mu keha liikus ja sirutus ebatavalise kerguse ja tugevusega. Mu käed ja jalad sügelesid. Mu õlad näisid paisuvat: minu selja- ja kaelalihased tekitasid minus tunde, et oleks tore nügida või hõõruda end vastu puid. Mul oli tunne, et võin rammides seina purustada.

Me ei rääkinud rohkem. Istusime mõnda aega verandal. Märkasin, et don Juan jäi magama. Ta noogutas paar korda, siis sirutas lihtsalt oma jalad välja, heitis pikali, käed pea all, ja jäi magama. Tõusin üles ja läksin maja taha, kus põletasin prahi koristamisega ära oma ülemäärase füüsilise energia. Mäletan, et don Juan oli öelnud, et talle meeldiks, kui aitaksin tal maja tagust puhastada.

Hiljem, kui ta üles tõusis ja maja taha tuli, olin rohkem lõdvestunud.

Istusime maha sööma ja söögiaja jooksul küsis ta minult kolm korda, kuidas ma end tunnen. Kuna see oli haruldane asi, siis küsisin lõpuks: "Miks tunnete selle üle muret, kuidas ma end tunnen, don Juan? Kas arvate, et mul peaksid olema halvad reaktsioonid selle mahla joomisest?"

Ta naeris. Mõtlesin, et ta tegutses nagu üleannetu poiss, kes oli

teinud mingi vingerpussi ja nüüd aeg-ajalt kontrollib tulemusi. Ikka veel naerdes ütles ta:

"Sa ei näi haige olevat. Veidi aega tagasi sa isegi rääkisid minuga jämedalt."

"Ma ei teinud seda, don Juan," protesteerisin mina. "Mulle ei meenu, et ma kunagi oleksin teiega niimoodi rääkinud." Olin väga tõsine, sest ma ei mäletanud, et oleksin kunagi tema peale pahandanud.

"Sa astusid tema kaitseks välja," ütles ta.

"Kelle kaitseks?"

"Sa kaitsesid kuradi umbrohtu. Sa kuuldusid juba nagu armastaja."

Tahtsin veelgi tugevamalt protesteerida, kuid peatasin ennast.

"Ma tõesti ei taibanud, et kaitsesin teda."

"Muidugi ei taibanud. Sa isegi ei mäleta, mida ütlesid, eks ju?"

"Ei, ei tea. Pean seda tunnistama."

"Näed siis, selline see kuradi umbrohi on. Ta hiilib su juurde nagu naine. Sa ei ole isegi sellest teadlik. Kõik, millest oled huvitatud, on see, et ta annab sulle hea ja tugeva enesetunde: lihased paisuvad jõuliselt, rusikad sügelevad, jalatallad on tulised, et kedagi pikali joosta. Kui inimene seda tunneb, saab ta tõesti täis ihasid. Minu heategijal oli harjumus öelda, et kuradi umbrohi hoiab inimesi, kes soovivad jõudu, ja saab lahti neist, kes ei oska seda käsitleda. Kuid jõud oli siis palju tavalisem, seda otsiti aplamalt. Minu heategija oli jõuline mees ja vastavalt sellele, mis ta mulle ütles, oli tema heategija omakorda olnud veelgi rohkem jõu tagaajamisele andunud. Kuid neil päevil oli jõu omamiseks hea põhjus."

"Kas te arvate, et tänapäeval ei ole jõu omamisel mõtet?"

"Praegu on jõud sinu jaoks sobiv. Oled noor. Sa ei ole indiaanlane. Võib-olla kuradi umbrohi on hea sinu kätes. Ta näis sulle meeldivat. See andis sulle tugeva tunde. Tundsin seda kõike ise. Ja siiski ei meeldinud see mulle."

"Kas võiksite mulle öelda, miks, don Juan?"

"Mulle ei meeldi selle jõud! Sellest ei ole enam kasu. Teistsugustel aegadel, sellistel, millest minu heategija mulle rääkis, oli põhjust jõu otsimiseks. Mehed tegid fenomenaalseid tegusid, neid imetleti ja kardeti nende jõu pärast. Minu heategija rääkis mulle lugusid suurepärastest tegudest, mida sooritati kaua aega tagasi. Kuid nüüd meie, indiaanlased, ei otsi enam seda jõudu. Tänapäeval kasutavad indiaanlased umbrohtu enda hõõrumiseks. Nad kasutavad lehti ja õisi muudeks asjadeks; nad isegi ütlevad, et see parandab nende paiseid. Kuid nad ei taotle selle

jõudu, jõudu, mis mõjub magnetina, seda võimsama ja hädaohtlikumana, mida sügavamale juur maa sees läheb. Kui jõutakse nelja jardi sügavusele - ja räägitakse, et mõned inimesed on seda teinud - leitakse alalise, lõputa jõu asukoht. Väga vähesed inimesed on seda teinud minevikus ja mitte keegi tänapäeval. Ütlen sulle, et kuradi umbrohu jõudu ei ole meile, indiaanlastele, enam vaja. Vähehaaval, arvan, oleme kaotanud huvi, ja nüüd ei tähenda jõud enam midagi. Ma ei otsi seda ise, ent kunagi siiski, kui olin sinuvanune, tundsin samuti selle paisumist enda sees. Tundsin samuti nagu sina täna, ainult viissada korda tugevamini. Tapsin mehe ainsa käelöögiga. Võisin visata kive, hiiglaslikke kive, mida isegi kakskümmend meest ei suutnud paigast nihutada. Kord hüppasin nii kõrgele, et raiusin kõrgeimate puude ladvalehed.

Kuid see kõik oli millegi jaoks! Kõik, mis tegin, oli hirmutada indiaanlasi - ainult indiaanlasi. Ülejäänud, kes sellest midagi ei teadnud, ei uskunud seda. Nad nägid kas ogarat indiaanlast või midagi liikumas puude latvades."

Vaikisime kaua aega. Mul oli vaja midagi öelda.

"Asjad olid teisiti," jätkas ta, "kui maailmas olid inimesed,kes teadsid, et inimene võib lihtsalt lennata. Nii et ma ei kasuta enam kuradi umbrohtu. Milleks? Et indiaanlasi hirmutada?"

Nägin teda kurvana ning mind täitis sügav tundeliigutus. Tahtsin talle midagi öelda, isegi kui see oleks labasus.

"Võib-olla, don Juan, on see kõikide inimeste saatus, kes tahavad teada."

"Võib-olla," ütles ta tasa.

Neljapäev, 23. november 1961

Sisse sõites ei näinud ma don Juani oma verandal istumas. Mõtlesin, et see on imelik. Hüüdsin teda valjusti ja majast tuli välja tema minija.

"Ta on sees," ütles ta.

Sain teada, et ta oli mitu nädalat tagasi nikastanud oma pahkluu. Ta oli teinud omaenda lahase kaktuse ja kondijahu pehmes sodis leotatud riideribadega. Ribad, mähituna tihedasti tema pahkluu ümber, olid kuivanud kergeks voolujooneliseks lahaseks. Sellel oli kipsi kõvadus, kuid mitte selle kohmakus.

"Kuidas see juhtus?" küsisin.

Tema minija, Mehhiko naine Yucatanist, kes tema eest hoolitses, vastas mulle:

"See oli õnnetusjuhtum! Ta kukkus ja peaaegu murdis oma jala!"

Don Juan naeris ja ootas, kuni naine oli majast lahkunud, enne kui vastas.

"Õnnetusjuhtum, tohoh pime! Mul on naabruses vaenlane. Üks naine. "La Catalina!" Ta tõukas mind nõrkuse hetkel ja ma kukkusin."

"Miks ta seda tegi?"

"Ta tahtis mind tappa, sellepärast!"

"Oli ta teiega siin?"

"Jah!"

"Miks te ta sisse lasite?"

"Ma ei lasknud. Ta lendas sisse."

"Kuidas, palun?"

"Ta on varese tõugu must lind. Ja nii efektiivne seejuures. Ta tabas mind ootamatult. Ta on püüdnud mulle lõppu teha kaua aega. Seekord jõudis ta sellele väga lähedale."

"Kas te ütlesite, et ta on varese tõugu must lind? Ma mõtlen, et kas ta on *lind*?"

"Jälle sa hakkad oma küsimustega. Ta on varese tõugu must lind! Samal viisil olen mina vares. Olen ma inimene või vares? Olen inimene, kes teab, kuidas muutuda linnuks. Kuid läheme tagasi "La Catalina" juurde. Ta on põrgulik nõid! Tema kavatsus mind tappa on nii tugev, et ma vaevalt suudan teda tagasi tõrjuda. See varese tõugu must lind tuli minu majja ja ma ei suutnud teda peatada."

"Võite te muutuda linnuks, don Juan?"

"Jah! Kuid see on midagi, mida vaatleme hiljem."

"Miks ta tahab teid tappa?"

"Oh, meie vahel on üks vana probleem. See läks käest ära ja nüüd näib, nagu peaksin temale otsa peale tegema enne, kui tema minule otsa peale teeb."

"Kas te kasutate nõiakunsti?" küsisin suure ootusega.

"Ära ole rumal. Temale ei mõju ükski nõidus. Mul on teised plaanid! Ma räägin sulle neist ühel päeval."

"Kas teie *ally* suudab teid tema eest kaitsta?"

"Ei! Väike suits ütleb mulle ainult, mida teha. Siis tuleb mul ennast kaitsta."

"Kuidas on Mescalitoga? Kas ta võib teid kaitsta?"

"Ei! Mescalito on õpetaja, mitte jõud, mida saab kasutada isiklikel põhjustel."

"Kuidas on kuradi umbrohuga?"

"Olen juba öelnud, et pean kaitsma ennast, järgides oma suitsu, *ally* juhtnööre. Ja niipalju, kui tean, võib suits teha ükskõik, mida. Kui tahad teada midagi, siis suits räägib sulle sellest. Ja see ei anna sulle mitte ainult teadmisi, vaid ka vahendid, kuidas edasi tegutseda. See on kõige suurepärasem *ally*, kes inimesel võib olla."

"Kas suits on kõige parem *ally* igaühe jaoks?"

"See ei ole sama igaühe jaoks. Paljud kardavad ega puuduta seda või isegi ei lähe sellele lähedalegi. Suits on nagu kõik muugi - see ei ole meie kõigi jaoks tehtud."

"Mis liiki suits see on, don Juan?"

"Ettekuulutajate suits!"

Tema hääles oli märgatav hardus - meeleolu, mida ma ei olnud kunagi varem märganud.

"Ütlen sulle algul täpselt seda, mida ütles minu heategija, kui ta hakkas mulle seda õpetama. Ehkki ma sel ajal, nagu sina praegu, ei suutnud sellest arvatavasti aru saada. Kuradi umbrohi on nende jaoks, kes soovivad jõudu. Suits on nende jaoks, kes soovivad vaadata ja näha. Ja minu arvates on suits võrratu. Kui kord inimene siseneb selle välja, siis on iga teine jõud tema käsutuses. See on suurepärane! Muidugi nõuab see terve eluaja. Ainuüksi tutvumine selle kahe olulise osaga - piibu ja suitsuseguga - nõuab aastaid. Piibu andis mulle minu heategija ja pärast niipalju aastaid hellitamist on see muutunud minu omaks. See on kasvanud minu kätesse. Anda seda üle näiteks sinu kätesse oleks mulle tõsine ülesanne ja suur saavutus sinu jaoks - kui see meil õnnestuks! Piip tunneks pinget, kui seda käsiteldaks kellegi teise poolt. Ja kui üks meist teeks vea, siis ei oleks olemas mingit meetodit, et takistada piipu omaenda jõust lõhenemast või meie käest kildudeks purunemast, isegi kui ta kukub õlehunnikule. Kui see kunagi juhtuks, tähendaks see meie mõlema lõppu. Eriti minu oma. Suits pöörduks minu vastu uskumatutel viisidel."

"Kuidas võiks ta teie vastu pöörduda, kui see on teie *ally*?"

Minu küsimus näis olevat muutnud tema mõtete voogu. Ta ei rääkinud kaua.

"Koostisosade keerukus," jätkas ta järsku, "teeb suitsusegu üheks kõige hädaohtlikumaks aineks, mida tean. Keegi ei või seda ilma ettevalmistamiseta valmistada. See on surmav mürk igaühele, välja arvatud suitsu kaitsealusele! Piipu ja segu tuleb kohelda äärmise hoolega. Ja inimene, kes asub seda õppima, peab ennast ette valmistama raske ja vaikse eluga. Selle mõjud on nii kohutavad, et ainult väga tugev mees

võib vastu pidada kõige väiksemat mahvi. Kõik on algul hirmuäratav ja segadust tekitav, kuid iga uus mahv teeb asjad selgemaks. Ja äkki avaneb maailm uuesti! Kujuteldamatu! Kui see juhtub, on suits muutunud tema *allyks* ja lahendab iga küsimuse, lubades siseneda kujuteldamatutesse maailmadesse."

"See on suitsu kõige suurem väärtus, selle suurim and. Ja see sooritab oma funktsioonid kedagi vähimalgi määral vigastamata. Ma nimetan suitsu tõeliseks *allyks*!"

Nagu tavaliselt, istusime tema maja ees, kus muldpõrand on alati puhas ja kõvaks tambitud. Äkki tõusis ta püsti ja läks majja. Mõne hetke pärast tuli ta tagasi kitsa pikerguse kimbuga ja istus jälle maha.

"See on minu piip," ütles ta.

Ta kummardus minu poole ja näitas mulle piipu, mille tõmbas välja lõuendist tehtud tupest. See oli võib-olla üheksa või kümme tolli pikk. Vars oli tehtud punakast puust, see oli sile, ornamentideta. Kaha näis samuti olevat tehtud puust, kuid see näis olevat kaunis mahukas, võrreldes peene varrega. See oli sile, tumehall, peaaegu puusöe värvi.

Ta hoidis piipu minu näo ees. Arvasin, et ta annab selle mulle. Sirutasin oma käe, et seda võtta, kuid ta tõmbas selle kiiresti tagasi.

"Selle piibu andis mulle minu heategija," ütles ta. "Mina omakorda annan selle sulle. Kuid kõigepealt pead seda tundma õppima. Iga kord, kui siia tuled, annan selle korraks sinu kätte. Alusta selle puudutamisest. Algul hoia seda väga vähe käes, kuni sina ja piip harjute teineteisega. Siis pane see oma taskusse või särgi sisse. Ja lõpuks pane see oma suhu. Kõike seda tuleb teha vähehaaval, aeglasel ja ettevaatlikul viisil. Kui side on loodud, võid sellest suitsetada. Kui järgid minu soovitust ega kiirusta, võib suitsust saada ka sinu eelistatud *ally*."

Ta ulatas mulle piibu, kuid ei lasknud seda käest. Sirutasin oma parema käe selle suunas.

"Mõlema käega," ütles ta. Puudutasin piipu mõlema käega väga lühikese hetke jooksul. Ta ei ulatanud piipu mulle nii kaugele, et oleksin saanud seda haarata, vaid ainult nii kaugele, et sain seda puudutada. Siis tõmbas ta selle tagasi.

"Esimene samm on, et piip peab sulle meeldima. See võtab aega!"

"Kas võib olla, et ma piibule ei meeldi?"

"Ei. Seda ei ole, et sa piibule ei meeldiks, kuid pead jõudma niikaugele, et ta meeldiks sulle nii, et kui tuleb suitsetamise aeg, aitaks piip sul olla kartmatu."

"Mida te suitsetate, don Juan?"

"Seda!"

Ta avas oma kaeluse ja tõi nähtavale väikese kotikese, mida hoidis oma särgi all ja mis rippus tema kaelas nagu medaljon. Ta võttis selle välja, tegi lahti ja väga ettevaatlikult kallas natuke selle sisust oma peopesale.

Niipalju, kui võin öelda, nägi segu välja nagu väga peenteks ribadeks lõigatud teelehed, mille värv varieerus tumepruunist kuni heleroheliseni, mõningate helekollaste täpikestega.

Ta pani segu kotti tagasi, sulges selle, sidus nahast nööriga kinni ja pani selle jälle oma särgi alla.

"Mis liiki segu see on?"

"Selles on palju asju. Kõikide koostisosade saamine on väga raske ülesanne. Peab rändama kaugele. Väikesed seened, mida on vaja segu valmistamiseks, kasvavad ainult teatud aastaaegadel ja ainult teatud kohas."

"Kas teil on igat liiki abi jaoks, mida vajate, erinev segu?"

"Ei! On olemas ainult üks suits ja ei ole olemas teist samasugust nagu see."

Ta näitas oma vastu rinda rippuvale kotile ja tõstis piibu, mis oli tema jalgade vahel.

"Need kaks on üks! Üks ei saa olla teiseta. Piip ja segu saladus kuulusid minu heategijale. Need anti temale samal viisil, nagu minu heategija andis need minule. Segu, ehkki seda on raske valmistada, on võimalik täiendada. Saladus on selle koostisosades ja viisis, kuidas nendega on ümber käidud ja need segatud. Piip teiselt poolt on aga eluaegne asi. Selle eest tuleb hoolitseda lõputu hoolega. See on tugev ja kõva, kuid seda ei tohi kunagi lüüa või koputada. Seda tuleb käsitseda kuivade, mitte kunagi higiste kätega ning kasutada ainult üksi olles. Ja mitte keegi, absoluutselt mitte keegi ei tohi seda kunagi näha, kui sa ei kavatse seda just kellelegi anda. Seda õpetas mulle minu heategija ja sellisel viisil olen kogu oma elu seda piipu kohelnud."

"Mis juhtuks, kui peaksite kaotama või lõhkuma oma piibu?"

Ta raputas väga aeglaselt pead ja vaatas mulle otsa.

"Ma sureksin."

"Kas kõikide nõidade piibud on samasugused nagu teie oma?"

"Mitte kõigil ei ole piipu nagu minul. Kuid ma tean mõningaid mehi, kellel on."

"Kas võite ise teha sellist piipu nagu see, don Juan?" käisin peale. "Oletame, et teil ei oleks seda olnud. Kuidas saaksite sel juhul seda

mulle anda, kui teil oleks niisugune tahtmine?"

"Kui mul ei oleks piipu, siis ma ei saaks ega tahaks seda anda. Annaksin midagi muud selle asemel."

Ta näis minu peale kuidagi pahane olevat. Ta pani oma piibu väga ettevaatlikult tuppe, mis oli ilmselt vooderdatud pehme materjaliga, sest piip, mis sobis täpselt, libises sinna väga kergelt. Ta läks majja, et panna piip ära.

"Kas olete minu peale pahane, don Juan?" küsisin, kui ta oli tagasi tulnud. Ta näis olevat üllatunud minu küsimuse peale.

"Ei! Ma ei ole kunagi kellegi peale pahane! Ükski inimolend ei või mitte kunagi midagi küllalt tähtsat selle jaoks teha. Sa vihastad inimeste peale, kui tunned, et nende teod on tähtsad. Ma ei tunne seda enam."

Teisipäev, 26. detsember 1961

Eriline aeg "võrse" - nagu don Juan juurt nimetas - istutamiseks ei olnud veel saabunud, ehkki see pidi olema järgmine taimejõu taltsutamise aste.

Saabusin don Juani majja laupäeva, 23. detsembri pärastlõunal. Istusime nagu tavaliselt mõni aeg vaikides. Päev oli soe ja pilvine. Sellest oli möödunud kuid, kui ta oli andnud mulle esimese portsjoni.

"On aeg umbrohi tagasi maha panna," ütles ta äkki. Kuid kõigepealt kinnitan sinu jaoks kaitse. Sa hoiad ja kaitsed seda ja võid seda ainult ise näha. Kuna mina kinnitan seda, siis näen seda samuti. See ei ole hea, sest, nagu ma sulle ütlesin, ei armasta ma kuradi umbrohtu. Meie ei ole mitte üks. Kuid minu mälestus ei ela kaua, olen liiga vana. Pead seda siiski hoidma teiste silmade eest, sest niikaua, kui nende mälestus selle nägemisest kestab, on kaitse jõud vigastatud."

Ta läks oma tuppa ja tõmbas kolm kotiriide kimpu vana õlgmati alt välja. Ta tuli verandale tagasi ja istus maha.

Pärast pikka vaikust avas ta ühe kimbu. See oli emane *Datura*, mille ta oli koos minuga korjanud. Kõik - lehed, õied ja seemnekaunad, mis ta oli varem kuhja kogunud, olid kuivanud. Ta võttis pika juuretüki, mis oli Y-tähe kujuline ja sidus kimbu uuesti kinni.

Juur oli kuivanud ja kortsunud ja hargi harud olid rohkem laiali läinud ning moondunud. Ta pani juure oma sülle, avas nahkkukru ja võttis välja noa. Ta hoidis kuiva juurt minu ees.

"See osa on pea jaoks," ütles ta ja tegi esimese sisselõike Y-tähe sabasse, mis ümberpöördult sarnanes laiali sirutatud jalgadega

inimesega.

"See on südame jaoks," ütles ta ja tegi lõike Y ühenduskoha juurde. Järgmiseks lõikas ta ära juureotsad, jättes kummakski Y-haruks umbes kolm tolli. Siis lõikas ta aeglaselt ja kannatlikult sellest välja inimese kuju.

Juur oli kuiv ja kiuline. Selleks, et seda nikerdada, tegi don Juan kaks sisselõiget ja kooris kiud nende kahe sisselõike sügavuselt. Sellest hoolimata, kui ta jõudis detailideni, peiteldas ta puud, kujundades käsivarsi ja käsi. Lõpptulemus oli sooniline mehekuju üle rinna kokkupandud käsivarte ja kokkusurutud kätega.

Don Juan tõusis ja läks sinise agaavi juurde, mis kasvas maja ees veranda kõrval. Ta võttis ühe keskse pehme lehe kõva okka, painutas selle ja pööras seda kolm või neli korda. Ringikujuline liigutus peaaegu eraldas selle lehest. See rippus lahtiselt. Ta hammustas seda, või pigem hoidis oma hammaste vahel ja äkilise tõmbega tõmbas selle välja. Okas tuli säsist välja, tuues endaga kaasa valge saba, mis oli kaks jalga pikk. Ikka veel okast oma hammaste vahel hoides keerutas don Juan kiud oma peopesa vahel kokku, tehes nööri, mille ta mässis kuju jalgade ümber, viies need kokku. Ta mässis nööri ümber keha alumise osa, kuni kogu nöör oli ära tarvitatud. Siis viis ta okka väga osavalt, nagu naaskli, keha esiosa sisse, kokkupandud käte alla, kuni selle terav tipp äkki kuju kätest esile tuli. Ta kasutas taas oma hambaid, tõmmates õrnalt ning tuues okka peaaegu täielikult välja. See näis nagu pikk oda, mis tungis välja kuju rinnast. Rohkem kujule vaatamata pani don Juan selle oma nahkkukrusse. Ta näis olevat kurnatud pingutusest. Ta heitis põrandale pikali ja jäi magama.

Oli juba pime, kui ta ärkas. Sõime toitu, mida olin talle toonud, ja istusime veel veidi verandal. Siis läks don Juan maja taha, kandes kolme kotiriidest kimpu. Ta lõikas hagusid ja kuivi oksi ning süütas tule. Istusime mugavalt selle ees ja ta avas kõik kolm kimpu. Ühes oli emataime kuivi tükke, teine sisaldas isataime ning kolmas, mahukas kimp, rohelisi, värskelt lõigatud *Datura* tükke.

Don Juan läks seaküna juurde ja tuli tagasi kiviuhmriga - väga sügavaga, mis näis nagu pott, mille põhi lõppes väikese kumerusega. Ta tegi madala augu ja pani uhmri kindlalt maapinnale. Ta pani lõkkesse rohkem kuivi hagusid, võttis siis kaks kimpu isa- ja emataime kuivade tükkidega ja tühjendas need korraga uhmrisse. Ta raputas kotiriide tükki, olemaks kindel, et kõik tükid olid kukkunud uhmrisse. Kolmandast kimbust võttis ta välja kaks värsket *Datura* juure tükki.

"Valmistan need just sinu jaoks," ütles ta.

"Mis liiki ettevalmistus see on, don Juan?"

"Üks neist tükkidest tuleb isataimelt, teine emataimelt. See on ainuke kord, kus need kaks taime tuleb kokku panna. Need tükid tulevad ühe jardi sügavuselt."

Ta pigistas neid uhmris uhmrinuia ühtlaste tõugetega. Kui ta seda tegi, leelulas ta madalal häälel, mis kõlas nagu rütmitu, monotoonne ümin. Sõnad olid mulle arusaamatud. Ta oli süvenenud oma ülesandesse.

Kui juured olid täielikult puruks litsutud, võttis ta pundist mõned *Datura* lehed. Need olid puhtad ja värskelt lõigatud ning kõik olid terved ja ussiaukude või lõigeteta. Ta laskis need ükshaaval uhmrisse kukkuda. Ta võttis peotäie *Datura* õisi ja laskis need samuti samasugusel kaalutleval viisil uhmrisse kukkuda. Lugesin neid neliteist tükki. Siis võttis ta kimbu värskeid rohelisi seemnekaunu, millel kõigil olid oma viljapead ning mis ei olnud avatud. Ma ei saanud neid lugeda, sest ta laskis need kõik korraga uhmrisse, kuid arvan, et neid oli samuti neliteist. Ta lisas kolm lehtedeta *Datura* vart. Need olid tumepunased ja puhtad ja näisid kuuluvat suurematele taimedele, otsustades nende paljude harunemiste järgi.

Pärast seda, kui kõik oli uhmrisse pandud, muljus ta need pehmeks massiks samasuguste ühtlaste liigutustega. Teatud momendil kallutas ta uhmri ümber ja kühveldas oma käega selle segu vanasse potti. Ta sirutas mulle käe ja arvasin, et ta tahab, et ma seda kuivataksin. Selle asemel võttis ta minu vasaku käe ja väga kiire liigutusega eemaldas keskmise ja neljanda sõrme teineteisest nii kaugele, kui võis. Siis lõi ta oma noa otsaga otse kahe sõrme vahele ja lõikas allapoole, neljanda sõrme naha suunas. Ta tegutses nii osavalt ja kiiresti, et kui tõmbasin oma käe nõksatades ära, oli see sügavalt sisse lõigatud ja jooksis rohkesti verd. Ta haaras jälle mu käe ja pani selle poti kohale ning pigistas seda, et sealt tuleks rohkem verd välja.

Minu käsivars läks tuimaks. Olin šokis - imelikult külm ja jäik, suruva tundega rinnas ja kõrvades. Tundsin, et libisen oma istmelt maha. Olin nõrkemas! Ta laskis mu käe lahti ja liigutas poti sisu. Kui toibusin šokist, olin tema peale tõsiselt vihane. Mul võttis tükk aega, enne kui oma meelerahu tagasi sain.

Ta seadis ümber tule kolm kivi ja pani poti nende peale. Kõigile neile koostisosadele lisas ta midagi, mida pidasin tisleriliimi kamakaks, ning potitäie vett ja laskis seda kõike keeda. *Datura*-taimedel on iseenesest väga eriline lõhn. Segatud tisleriliimiga, mis andis segu keemisel väga tugevat lõhna, moodustasid need nii teravalõhnalise auru, et pidin

hakkama võitlema iivelduse vastu.

Segu kees kaua ning meie istusime liikumatult selle juures. Vahetevahel, kui tuul puhus auru minu suunas, mässis lehk mind enesesse ja hoidsin hinge kinni, et seda vältida.

Don Juan avas nahkkukru ja võttis kuju välja, andis selle ettevaatlikult minu kätte ja käskis mul selle kätt põletamata potti panna. Lasksin selle ettevaatlikult keevasse massi libiseda. Ta võttis oma noa ja sekundi jooksul mõtlesin, et ta hakkab mind jälle lõikama. Selle asemel tõukas ta noaotsaga kuju ja uputas selle.

Ta vaatles veel veidi aega keevat massi ja hakkas siis uhmrit puhastama. Aitasin teda. Kui olime lõpetanud, pani ta uhmri ja uhmrinuia vastu tara. Läksime majja ning pott jäi kogu ööks kividele.

Järgmisel hommikul koidu ajal instrueeris don Juan, et kuju tuleb liimist välja tõmmata ja riputada katuse külge, näoga itta, et see päikese käes kuivaks. Lõuna ajal oli see kange nagu traat. Palavus oli kuivatanud liimi, millega oli segunenud lehtede roheline värv. Kujul oli läikiv, jube ilme.

Don Juan käskis mul kuju maha tuua. Siis andis ta mulle nahkkukru, mille ta oli teinud vanast valgeks pargitud kitsenahksest jakist, mille olin talle kunagi ammu toonud. Kukkur nägi välja samasugune kui see, mis temalgi oli. Ainuke erinevus oli selles, et tema oma oli tehtud pehmest pruunist nahast.

"Pane oma "kuju" kukrusse ja sulge see," ütles ta.

Ta ei vaadatud mulle otsa ja hoidis pea ettekavatsetult kõrvale. Kui olin kuju kukrusse pannud, andis ta mulle kandevõrgu ja käskis savipoti võrku panna. Ta läks minu auto juurde, võttis mu käest võrgu ja kinnitas selle kinnaste lahtri avatud kaane külge.

"Tule minuga," ütles ta.

Järgnesin talle. Ta käis ümber maja, tehes kellaosuti liikumise suunas täisringi. Ta peatus veranda juures ja tegi jälle majale ringi peale, seekord vastupidiselt kellaosuti liikumise suunale, ja pöördus verandale. Siis ta seisis mõni aeg liikumatult ja istus lõpuks maha.

Olin sunnitud uskuma, et kõigel, mida ta tegi, oli mingi tähendus. Imestasin ümber maja käimise tähendusest, kui ta ütles: "Kuule! Olen unustanud, kuhu ma selle panin."

Küsisin, mida ta otsib. Ta ütles, et oli unustanud, kuhu oli pannud võrse, mille pidin uuesti istutama. Käisime veel kord ümber maja, enne kui talle meenus, kus see oli.

Ta näitas mulle katuse all, seina külge naelutatud lauatükil olevat

väikest klaaspurki. Selles oli *Datura* juure esimese portsjoni teine pool. Võrse tipus oli lehealge. Purgis oli väike hulk vett, kuid mitte mulda.

"Miks seal mulda ei ole?" küsisin.

"Kõik muld ei ole mitte üks ja seesama, ja kuradi umbrohul peab olema ainult see muld, milles ta hakkab elama ja kasvama. Ja nüüd on tulnud aeg panna ta tagasi maa sisse, enne kui ussid teda vigastavad."

"Kas me võime selle istutada siia, maja lähedale?"

"Ei! Ei! Mitte siia. Ta peab olema pandud kohta, mis sulle meeldib."

"Aga kuidas võin ma leida mulle meeldiva koha?"

"Ma ei tea seda. Sa võid selle istutada, kuhu iganes tahad. Kuid selle eest tuleb hoolitseda ja selle järele vaadata, sest see peab elama nii, et saaksid jõudu, mida vajad. Kui ta sureb, siis tähendab see, et ta ei taha sind ja sa ei tohi teda rohkem häirida. See tähendab, et sa ei saa võimu tema üle. Seepärast pead hoolitsema tema eest ja vaatama tema järele, nii et ta kasvaks. Sa ei pea teda siiski hellitama."

"Miks mitte?"

"Sest kui tal ei ole soovi kasvada, siis ei ole tema meelitamisest mingit kasu. Kuid teisest küljest pead tõestama, et hoolid. Hoia ussikesed eemale ja anna vett, kui teda külastad. Seda tuleb teha regulaarselt kuni seemendumiseni. Pärast seda, kui esimesed seemned välja tulevad, võime kindlad olla, et ta sind tahab."

"Kuid, don Juan, mul ei ole võimalik juure eest selliselt hoolitseda, nagu te tahate."

"Kui tahad tema jõudu, siis pead seda tegema! Ei ole olemas mingit teist teed."

"Kas teie võite tema eest hoolitseda, kui mind siin ei ole, don Juan?"

"Ei! Mitte mina! Ma ei või seda teha. Igaüks peab ise toitma omaenda võrset. Minul oli minu oma. Nüüd peab sinul olema sinu oma. Ja enne, kui see on seemendunud, ei või sa end pidada õppimiseks valmis."

"Mis te arvate, kuhu peaksin selle istutama?"

"See on ainult sinu enda otsustada! Ja mitte keegi ei tohi seda kohta teada, isegi mitte mina! See on viis, kuidas tuleb teostada selle istutamist. Mitte keegi ei tohi teada, kus sinu taim on. Kui võõras järgneb sulle või näeb sind, võta võrse ja jookse teise kohta. Ta võib teha sulle kujuteldamatut viga võrse käsitsemise läbi. Ta võib sind vigaseks teha või tappa. Sellepärast ei tohi isegi mina teada, kus su taim on."

Ta andis mulle väikese purgi võrsega.

"Võta see nüüd."

Võtsin selle. Siis ta peaaegu vedas mind mu auto juurde.

"Nüüd pead lahkuma. Mine ja otsi koht, kuhu võid võrse istutada. Kaeva sügav auk pehmesse pinnasesse, veekoha kõrvale. Pea meeles, et ta peab olema vee lähedal, et kasvada. Kaeva auk ainult oma kätega, isegi siis, kui need verd jooksevad. Pane võrse augu keskele ja tee kuhi selle ümber. Siis leota teda veega. Kui vesi vajub, täida auk pehme pinnasega. Järgmiseks võta koht kaks sammu võrsest eemal, selles suunas (näidates kagu suunas). Kaeva sinna oma kätega teine sügav auk ja tühjenda sellesse poti sisu. Siis tao pott puruks ja mata see sügavale teise kohta, kaugele kohast, kus on sinu võrse. Kui oled oma poti matnud, mine tagasi võrse juurde ja kasta teda veel kord. Siis võta välja oma kuju, hoia seda sõrmede vahel, kus on haav, ja, seistes kohal, kuhu olid matnud liimi, puuduta võrset kergelt terava nõelaga. Tee võrse ümber neli ringi, peatudes iga kord samas kohas selle puudutamiseks."

"Kas pean järgima mingit erilist suunda, kui käin ümber võrse?"

"Võid käia ükskõik millises suunas. Kuid sa pead alati meeles pidama, millises suunas matsid liimi ja millises suunas käisid ümber võrse. Puuduta võrset iga kord kergelt nõela otsaga, välja arvatud viimane kord, mil pead sügavale torkama. Kuid tee seda ettevaatlikult, põlvita, et käsi oleks kindlam, sest sa ei tohi otsa võrse sees murda. Kui selle murrad, oled lõpetanud. Juurest ei ole sulle mingit kasu."

"Pean ma ütlema mingeid sõnu, kui käin ümber võrse?"

"Ei, ma teen seda sinu eest."

Laupäev, 27. jaanuar 1962

Niipea, kui ma sel hommikul don Juani juurde jõudsin, ütles ta, et näitab mulle, kuidas valmistada suitsu segu. Me läksime mägedesse ja üsna kaugele ühte kanjonisse. Ta peatus pika sihvaka põõsa kõrval, mille värv oli märgatavalt kontrastne ümbritseva taimestikuga. Okaspõõsastik tema ümber oli kollakas, kuid põõsas ise oli heleroheline.

"Sellest väikesest puust pead sa võtma lehed ja õied," ütles ta. "Õige aeg neid korjata on Kõigi Hingede Päeval."

Ta võttis oma noa, lõi ära ühe peene oksa otsa. Ta valis teise samasuguse oksa ja raius sellelgi otsa. Ta kordas seda operatsiooni, kuni tal oli peotäis oksaotsi. Siis istus ta maha.

"Vaata siia," ütles ta. "Olen lõiganud kõik oksad ülevalt poolt haru, mis on moodustatud kahest või enamast lehest ja varrest. Kas näed? Nad kõik on ühesugused. Olen kasutanud ainult iga oksa tippu, kus lehed on värsked ja õrnad. Nüüd peame vaatama varjulise koha."

Käisime seni, kuni ta näis olevat leidnud, mida otsisime. Ta võttis taskust pika nööri ja sidus selle kahe põõsa tüve ja madalamate okste vahele, moodustades midagi pesunööri taolist, millele riputas alaspidi okste otsad. Ta seadis need väga korralikult nöörile. Riputatuna lehtede ja varre vahel olevale hargile, sarnanesid need pikale roheliste ratsanike rivile.

"Tuleb jälgida, et lehed kuivaksid varjus," ütles ta. "Koht peab olema eraldatud ja raskesti ligipääsetav. Sel viisil on lehed kaitstud. Need peavad olema jäetud kuivama kohta, kus neid on peaaegu võimatu leida. Pärast seda, kui nad on kuivanud, tuleb panna nad kimpu ja kinni siduda."

Ta noppis lehed nöörilt ja viskas ümbritsevatesse põõsastesse. Ilmselt oli ta kavatsenud mulle ainult seda protseduuri näidata.

Jätkasime käimist ja ta noppis kolm erinevat lille, öeldes, et need olid suitsu koostisosadeks ja pidid olema korjatud samal ajal. Kuid lilled pidid olema pandud eri savipottidesse ja kuivatatud pimedas, igale potile tuli peale panna kaas, nii et lehed hakkaksid seal sees hallitama. Ta ütles, et lehtede ja õite funktsioon oli suitsusegu meeldivaks teha.

Tulime kanjonist välja ja läksime jõesängi suunas. Pärast pikka rännakut naasime tema majja. Hilja õhtul istusime tema tuppa - asi, mida ta harva lubas mul teha - ja ta rääkis mulle segu viimasest koostisosast, seentest.

"Tegelik segu saladus on seentes," ütles ta. "Need on kõige raskemini korjatav koostisosa. Teekond kohta, kus need kasvavad, on pikk ja hädaohtlik ning korjata õiget isendit on veel hädaohtlikum. Seal kasvab nendega kõrvuti teisi seeneliike, millest ei ole mingit kasu, nad võivad head seened ära rikkuda, kui neid koos kuivatada. Et seeni hästi tunda ja neile mitte viga teha - see võtab aega. Tõsine kahju võib tuleneda vale liigi kasutamisest - kahju mehele ja piibule. Tean inimesi, kes on langenud surnuna maha vale suitsu kasutamisest."

"Niipea, kui seened on korjatud, tuleb nad panna pudelkõrvitsasse, nii et ei ole olemas mingit võimalust neid uuesti kontrollida. Sa näed, et nad peavad olema tõmmatud ribadeks, et nad läheksid läbi pudelkõrvitsa peene kaela."

"Kui kaua te seeni pudelkõrvitsas hoiate?"

"Aasta. Kõik teised koostisosad on samuti aastaks kinni pandud. Siis mõõdetakse neist välja võrdsed osad ja jahvatatakse üksteisest eraldatuna väga peeneks pulbriks. Väikseid seeni ei pea jahvatama, sest need muutuvad ise väga peeneks tolmuks. Kõik, mida on vaja teha, on

vaid purustada kamakad. Neli osa seeni lisatakse kõigi teiste koostisosade ühele osale. Siis need kõik segatakse ja pannakse sellisesse kotti nagu minu oma." Ta näitas väikesele kotile, mis rippus tema särgi all.

"Siis korjatakse jälle uuesti kõik koostisosad ja pärast seda, kui need on pandud kuivama, oled valmis suitsetama segu, mille oled just valmistanud. Mis puutub sinusse, siis võid suitsetada järgmisel aastal. Ja aasta hiljem on segu kõik sinu oma, sest oled selle ise korjanud. Kui esimest korda suitsetad, täidan ma ise sulle piibu. Suitsetad kogu kabas oleva segu ja ootad. Suits tuleb. Sa tunned seda. See vabastab sind, et näha kõike, mida tahad näha. Õieti on see võrratu *ally*. Kuid sellel, kes seda iganes otsib, peab olema laitmatu kavatsus ja tahe. Ta vajab neid sellepärast, et ta peab kavatsema ja tahtma tagasi tulla või muidu suits ei lase tal tagasi tulla. Teiseks peab tal olema kavatsus ja tahe mäletada seda, mida suits lubas tal näha, vastasel korral ei ole tema peas midagi rohkemat kui udu."

Laupäev, 8. aprill 1962

Meie vestluses kasutas don Juan pidevalt fraasi "teadmistega inimene", kuid kunagi ei selgitanud ta, mida selle all mõtles. Küsisin temalt selle kohta.

"Teadmistega inimene on üks selline inimene, kes on järginud truult õppimise raskusi," ütles ta. "Inimene, kes on tormamata või vankumata läinud nii kaugele, kui ta võib, jõu ja teadmiste saladuste lahendamisel."

"Kas igaüks võib olla teadmistega inimene?"

"Ei, mitte igaüks."

"Mida peab siis tegema, et saada teadmistega inimeseks?"

"Peab esitama väljakutse ja võitma oma neli loomulikku vaenlast."

"Kas ta saab teadmistega inimeseks, kui on võitnud need neli vaenlast?"

"Jah. Inimene võib kutsuda ennast teadmistega inimeseks siis, kui ta on võimeline võitma kõiki nelja neist."

"Kas võib siis igaüks, kes võidab need vaenlased, olla teadmistega inimene?"

"Igaüks, kes need võidab, muutub teadmistega inimeseks."

"Kuid kas on olemas mingeid erilisi nõudeid, mida peab täitma enne nende vaenlastega võitlemist?"

"Ei. Igaüks võib proovida teadmistega inimeseks saada, väga vähestel inimestel see õnnestub, kuid see on loomulik. Vaenlased, kellega inimene

kokku puutub teadmistega inimeseks saamise rajal, on tõesti kohutavad, enamus jääb nendele alla."

"Mis liiki vaenlased need on, don Juan?"

Ta keeldus neist vaenlastest rääkimast. Ta ütles, et võtaks kaua aega, enne kui see teema mulle arusaadav võiks olla. Püüdsin teemat üleval hoida ja küsisin, mis ta arvab, kas mina võiksin saada teadmistega inimeseks. Ta ütles, et ükski inimene ei suuda seda kindlalt öelda. Kuid ma käisin peale, kas on teada mingit võtit, mida ta võiks kasutada otsustamiseks, kas mul on võimalus saada teadmistega inimeseks või mitte. Ta ütles, et see sõltub minu võitlusest nende nelja vaenlase vastu - kas suudan neid võita või olen nende poolt võidetud -, kuid võimatu on ette öelda selle võitluse tulemust. Küsisin, kas ta võib kasutada nõidust või ennustamist, et näha selle võitluse tulemust. Ta teatas järsult, et võitluse tulemusi ei või ette näha ühelgi viisil, sest teadmistega inimeseks saamine on ajutine asi. Kui palusin tal seda selgitada, vastas ta:

"Olla teadmistega inimene ei ole mitte alaline asi. Tegelikult ei ole mitte keegi kunagi teadmistega inimene. Pigem saadakse teadmistega inimeseks väga lühikeseks hetkeks, pärast nelja loomuliku vaenlase võitmist."

"Te peate mulle ütlema, don Juan, mis liiki vaenlased need on."

Ta ei vastanud. Käisin jälle peale, kuid ta katkestas teema ja hakkas rääkima millestki muust.

Pühapäev, 15. aprill 1962

Kui hakkasin lahkuma, otsustasin ta käest veel kord küsida teadmistega inimese vaenlaste üle. Väitsin, et ei tule tükil ajal tagasi ja et oleks hea üles kirjutada, mis ta on öelnud, et siis eemal olles selle üle järele mõelda.

Ta kõhkles tükk aega, kuid hakkas siis rääkima.

"Kui inimene hakkab õppima, siis ei ole ta kunagi selgusel oma eesmärkidest. Tema eesmärk on puudulik, tema kavatsus on ähmane. Ta loodab tasusid, mis kunagi ei materialiseeru, sest ta ei tea midagi õppimise raskustest.

Ta hakkab õppima aeglaselt - tükk-tükilt, siis suurte kamakatena. Ja tema mõtted on varsti vastuolus. See, mida ta õpib, ei ole kunagi see, mida ta endale ette maalis või kujutas, ja nii hakkab ta kartma. Õppimine ei ole kunagi see, mida keegi loodab. Iga õppimise aste on uus ülesanne ja hirm, mida inimene kogeb, hakkab kasvama halastamatult,

järeleandmatult. Tema eesmärk muutub lahinguväljaks.

Ja nii on ta komistanud oma esimesele loomulikult vaenlasele - hirmule! Kohutav vaenlane - reetlik ja raske ületada. See jääb varjatuks igal teepöördel - hiiliv, ootav. Ja kui inimene, kes on tema kohalolekust hirmutatud, ära jookseb, on tema vaenlane tema otsingutele punkti pannud."

"Mis juhtub inimesega, kui ta jookseb hirmuga minema?"

"Temaga ei juhtu midagi, välja arvatud see, et ta kunagi ei õpi. Ta ei saa kunagi teadmistega inimeseks. Ta muutub võib-olla türanniseerivaks või kahjutuks, ära hirmutatud inimeseks. Tema esimene vaenlane paneb ta igatsustele punkti."

"Ja mida võib ta teha hirmu ületamiseks?'

"Vastus on väga lihtne. Ta ei tohi ära joosta. Ta peab trotsima oma hirmu ja hoolimata sellest võtma ette järgmise õppimise astme, ja järgmise, ja veel järgmise. Ta peab olema täielikult hirmunud, kuid siiski ei tohi ta peatuda. See on reegel! Ja tuleb hetk, mil tema esimene vaenlane tagasi tõmbub. Inimene hakkab ennast kindlana tundma. Tema kavatsus muutub tugevamaks, õppimine ei ole enam kohutav ülesanne.

Kui see rõõmus hetk tuleb, võib inimene kõhkluseta öelda, et ta on võitnud oma esimese loomuliku vaenlase."

"Kas see juhtub korraga, don Juan, või järk-järgult?"

"See juhtub järk-järgult ja siiski võidetakse hirm järsku ja kiiresti."

"Kuid kas inimene ei ole jälle hirmunud, kui talle juhtub midagi uut?"

"Ei. Kui inimene on kord juba võitnud hirmu, on ta ülejäänud osa elust sellest vaba, sest hirmu asemel on ta saanud selguse, mis kustutab hirmu. Selleks ajaks tunneb inimene oma soove, ta teab, kuidas neid soove rahuldada. Ta võib ette aimata oma uusi õppimise astmeid ja kõike ümbritsebterav selgus. Inimene tunneb, et midagi ei ole tema eest varjatud.

Ja nii on ta siis kokku puutunud oma teise vaenlasega - selgusega! See mõistuse selgus, mis on nii raske saavutada, hajutab küll hirmu, kuid ka pimestab.

See sunnib inimest mitte kunagi eneses kahtlema. See annab talle kinnituse, et ta võib teha kõike, mis talle meeldib, sest ta näeb kõiki asju selgelt. Ja ta on julge, sest ta on selge, ja ta ei peatu mitte millegi ees. Kuid see kõik on üks viga, see on nagu miski mittetäielik. Kui inimene allub sellele uskumapanevale võimule, on ta alla jäänud oma teisele vaenlasele ja käsitleb õpinguid kohmakalt. Ta tormab siis, kui ta peaks olema kannatlik, või on kannatlik siis, kui peaks tormama. Õpinguid

käsitleb ta kohmakalt seni, kuni jõuab olukorda, kus ta ei ole võimeline enam midagi rohkem õppima."

"Mis saab inimesest, kes on kaotanud sellisel viisil, don Juan? Kas ta sureb selle tulemusena?"

"Ei. Ta ei sure. Tema teine vaenlane on teda peatanud teadmistega inimeseks saamise püüdlustes, selle asemel võib inimene muutuda lõbusaks sõjameheks või klouniks. Siiski ei muutu selgus, mille eest ta on maksnud nii kallist hinda, kunagi jälle pimeduseks ja hirmuks. Ta on selge niikaua, kuni elab, kuid ta ei saa enam kunagi õppida või millegi järele igatseda."

"Kuid mida peab ta tegema, et mitte kaotada?"

"Ta peab tegema seda, mida ta tegi hirmuga: ta ei tohi alistuda oma selgusele ja peab kasutama seda ainult selleks, et näha, peab kannatlikult ootama ja ettevaatlikult mõõtma, enne kui uusi samme astub. Kõigepealt peab ta mõtlema, et tema selgus on peaaegu viga. Ja tuleb hetk, mil ta saab aru, et tema selgus oli ainult punkt silmade ees. Ja selliselt ületab ta oma teise vaenlase ja saavutab positsiooni, kus miski ei või teda enam vigastada. See ei ole viga. See ei ole ainult punkt tema silmade ees. See on tõeline jõud.

Ta teab selles punktis, et jõud, mida ta on püüdnud nii kaua aega, on lõpuks tema oma. Ta võib teha sellega, mida ta iganes soovib. Tema *ally* on tema käsutuses. Tema soov on seadus. Ta näeb kõike, mis on tema ümber. Kuid ta on kohtunud ka oma kolmanda vaenlasega - jõuga!

Jõud on kõikidest vaenlastest kõige tugevam. Ja muidugi kõige kergem, mida teha, on sellele järele anda, lõppude lõpuks on inimene tõesti võitmatu. Ta kamandab, hakkab ette võtma kalkuleeritud riske ja lõpetab seaduste tegemisega, sest ta on meister.

Inimene selles staadiumis vaevalt märkab oma kolmandat vaenlast, kes tema kallale tuleb. Ja äkki, teadmata, on ta tõesti lahingu kaotanud. Tema vaenlane on muutnud ta julmaks, kapriisseks inimeseks."

"Kas ta kaotab oma jõu?"

"Ei, ta ei kaota kunagi oma selgust ega oma jõudu."

"Mis teda siis eristab teadmistega inimesest?"

"Inimene, kes on alistatud jõu poolt, sureb tõeliselt teadmata, kuidas seda käsitleda. Jõud on ainult koormaks tema saatusel. Sellisel inimesel ei ole valitsust enda üle ja ta ei tea, millal või kuidas oma jõudu kasutada."

"Kas see kaotus nendele vaenlastele on lõplik kaotus?"

"Muidugi on see lõplik. Kui kord üks nendest vaenlastest saab inimese

üle võimust, siis ei ole enam midagi, mida ta võiks teha."

"Kas on näiteks võimalik, et inimene, kes on kaotanud jõule, võib näha oma viga ja muuta oma teid?"

"Ei. Kui inimene kord loobub, siis on ta läbi."

"Aga kui ta on ajutiselt pimestatud jõu poolt ja siis keeldub sellest?"

"See tähendab, et tema võitlus ikka veel kestab. See tähendab, et ta ikka veel püüab saada teadmistega inimeseks. Inimene on ainult siis kaotanud, kui ta enam ei proovi ja järele annab."

"Kuid siis, don Juan, on võimalik, et inimene võib ennast aastateks hirmule allutada, kuid lõpuks võidab selle?"

"Ei. See ei ole õige. Kui ta hakkab täielikult kartma, ei alluta ta seda kunagi, sest ta kohkub õppimisest tagasi ega proovi kunagi uuesti. Aga kui ta püüab õppida aastate jooksul hirmu keskel, võidab ta lõpuks selle, sest ta ei ole ennast kunagi tegelikult sellele allutanud."

"Kuidas võib ta võita oma kolmanda vaenlase, don Juan?"

"Ta peab seda tahtlikult trotsima. Ta peab taipama, et jõud, mille ta näilikult on allutanud, ei ole tegelikult kunagi tema oma. Ta peab ennast kogu aeg joone peal hoidma, käsitledes seda kõike, mida ta on õppinud, hoolikalt ja ustavalt. Kui ta näeb, et selgus ja jõud tema enese kontrollita on hullem kui viga, siis jõuab ta punkti, kus kõik on kontrolli all, siis ta teab, millal ja kuidas oma jõudu kasutada. Ja nii on ta võitnud oma kolmanda vaenlase.

Siis on inimene oma õppimisteekonna lõpul ja peaaegu hoiatuseta satub ta oma viimasele vaenlasele - vanadusele! See vaenlane on kõige jõhkram, inimene ei ole võimeline teda täielikult võitma, vaid ainult eemale tõrjuma.

See on aeg, kus inimesel ei ole enam hirmu, läbematut mõistuse selgust - aeg, kus kõik tema jõud on kontrolli all, kuid samuti aeg, kus tal on järeleandmatu iha puhata. Kui ta andub täielikult oma ihale heita maha ja unustada, kui ta rahustab ennast väsimuses, on ta kaotanud oma viimase raundi ja tema vaenlane lõikab tema maha nõrgaks vanaks olendiks. Tema soov tagasi tõmbuda valitseb kogu tema selguse, tema jõu ja tema teadmiste üle.

Aga kui inimene heidab ära oma väsimuse ja elab oma saatuse läbi, võib teda kutsuda teadmistega inimeseks, kuid ainult sel lühikesel hetkel, mil tal õnnestub eemale tõrjuda oma viimane, võitmatu vaenlane. See hetk selgust, jõudu ja teadmist on küllaldane."

4.

Don Juan rääkis harva vabalt Mescalito üle. Iga kord, kui küsisin temalt selle teema kohta, keeldus ta kõnelemast, kuid alati ütles ta küllalt selleks, et luua Mescalitost mulje - tegemist on millegi inimesetaolisega.

Mescalito oli mees, mitte ainult grammatiliste reeglite tõttu, mis määravad selle sõna meessoo hulka kuuluvaks, vaid ka tema püsivate omaduste tõttu olla kaitsja ja õpetaja. Don Juan kinnitas erinevates vormides taas neid omadusi - iga kord, kui rääkisime.

Pühapäev, 24. detsember 1961

"Kuradi umbrohi ei ole kunagi kedagi kaitsnud. Ta annab ainult jõudu. Mescalito aga on leebe nagu laps."

"Kuid te ütlesite, et Mescalito on vahetevahel kohutav."

"Muidugi on ta kohutav, aga kui sa oled teda tundma õppinud, on ta leebe ja heasüdamlik."

"Kuidas ta näitab oma heasüdamlikkust?"

"Ta on kaitsja ja õpetaja."

"Kuidas ta kaitseb?"

"Võid teda kogu aeg enda juures hoida ja näed, et sulle ei juhtu midagi halba."

"Kuidas saab teda kogu aeg enda juures hoida?"

"Väikeses kotikeses, mis on kinnitatud kaenla alla või nööriga kaela."

"Kas teil on ta kaasas?"

"Ei, sest mul on *ally*. Kuid teistel inimestel on."

"Mida ta õpetab?"

"Ta õpetab sulle, kuidas õigesti elada."

"Kuidas ta õpetab?"

"Ta näitab asju ja ütleb, mis on mis."

"Kuidas?"

"Sa pead seda ise nägema."

Teisipäev, 30. jaanuar 1962

"Mida te näete, kui Mescalito teid endaga kaasa võtab, don Juan?"

"Sellised asjad ei ole tavalise vestluse jaoks. Ma ei saa seda sulle öelda."

"Kas teiega juhtuks midagi halba, kui räägiksite?"

"Mescalito on kaitsja, heasüdamlik, leebe kaitsja, kuid see ei tähenda, et võid tema üle nalja heita. Hoolimata sellest, et ta on heasüdamlik kaitsja, võib ta olla ka iseenesest kohutav nendega, kes talle ei meeldi."

"Ma ei kavatsenud tema üle nalja teha. Tahtsin lihtsalt teada saada, mida ta teistele inimestele teeb või näitab. Rääkisin teile kõik, mis Mescalito mulle näitas, don Juan."

"Sinuga on teine asi, võib-olla sellepärast, et sa ei tunne tema tavasid. Sulle tuleb õpetada tema tavasid, nii nagu lapsele tuleb õpetada, kuidas käia."

"Kui kaua tuleb mulle veel õpetada?"

"Niikaua, kui ta ise hakkab sulle arusaadavaks saama."

"Ja siis?"

"Siis saad ise aru ning ei pea mulle enam midagi rääkima."

"Kas võite mulle lihtsalt öelda, kuhu Mescalito teid viib?"

"Ma ei saa sellest rääkida."

"Kõik, mida tahan teada, on see, kas on olemas teine maailm, kuhu ta inimesed viib?"

"On olemas."

"On see taevas?" (Hispaania keeles on "taeva" jaoks sõna *cielo*, kuid see tähendab ka "füüsilist taevast").

"Ta viib sind läbi taeva (*cielo*)."

"Ma mõtlen, kas see on taevas (*cielo*), kus on Jumal?"

"Sa oled rumal. Ma ei tea, kus Jumal on."

"Kas Mescalito on Jumal - ainus Jumal? Või on ta üks jumalatest?"

"Ta on vaid kaitsja ja õpetaja. Ta on jõud."

"Kas ta on jõud meie endi sees?"

"Ei. Mescalitol ei ole meiega mingit tegemist. Ta on väljaspool meid."

"Nii et igaüks, kes võtab Mescalito, peab teda nägema samasuguses kujus."

"Ei, mitte sugugi. Ta ei ole kõigi jaoks mitte sama."

Neljapäev, 12. aprill 1962

"Kas te ei räägiks mulle rohkem Mescalitost, don Juan?"

"Ei ole midagi rääkida."

"Enne, kui temaga jälle kohtun, peaksin ilmselt teadma tuhandeid asju."

"Ei. Võib-olla sinu jaoks ei ole mitte midagi, mida peaksid teadma. Nagu olen sulle juba öelnud, ei ole ta igaühe jaoks üks ja seesama."

"Ma tean, aga ikkagi tahaksin teada, kuidas teised teda tunnevad."

"Nende arvamus, kes söandavad tema üle rääkida, ei ole palju väärt. Sa näed ise. Arvatavasti räägid temast teatud punktini ja sealt edasi ei aruta sa kunagi tema üle."

"Kas võite rääkida enda esimesest elamusest?"

"Milleks?"

"Siis tean, kuidas käituda Mescalitoga."

"Tead juba rohkem kui mina. Sa tegelikult mängisid temaga. Ühel päeval näed, kui südamlik oli kaitsja sinuga. Sel esimesel korral, olen kindel, ütles ta sulle palju, palju asju, kuid sa olid kurt ja pime."

Laupäev, 14. aprill 1962

"Kas Mescalito võtab ükskõik millise kuju, kui ta ennast näitab?"

"Jah, ükskõik millise kuju."

"Millised on kõige tavalisemad kujud, mida teate?"

"Ei ole tavalisi kujusid."

"Kas mõtlete, don Juan, et ta ilmub ükskõik missugusel kujul isegi inimestele, kes teda hästi tunnevad?"

"Ei. Ta ilmub ükskõik missugusel kujul neile, kes teda ainult natuke tunnevad. Kuid nendele, kes teda hästi tunnevad, on ta alati ühesugune."

"Kuidas on ta ühesugune?"

"Ta ilmub nendele mõnikord kui inimene, nagu meie, või nagu valgus."

"Kas Mescalito muudab oma alalist kuju nende jaoks, kes teda hästi tunnevad?"

"Minu teada mitte."

Reede, 6. juuli 1962

Don Juan ja mina alustasime teekonda laupäeval, 23. juuni hilisel pärastlõunal. Ta ütles, et läheme otsima *honguitosid* (seeni) Chihuahua osariiki ja sellest tuleb pikk ja raske reis. Tal oli õigus.

Saabusime väiksesse kaevanduslinna põhja Chihuahuas kolmapäeval, 27. juunil kell 22.00. Läksime äärelinnast, kuhu olin oma auto parkinud, tema sõbra Tarahumara indiaanlase ja tema naise majja. Magasime seal.

Järgmisel hommikul äratas mees meid umbes viie ajal. Ta tõi meile kõrti ja ube. Ta istus ja vestles don Juaniga sel ajal, kui sõime, kuid ei öelnud midagi meie reisi kohta. Pärast hommikueinet pani mees vee minu plaskusse ja kaks magusat rulli minu seljakotti. Don Juan andis mulle plasku, kinnitas seljakoti rihmaga oma õlgadele, tänas meest viisakuse eest ja pöördus minu poole, öeldes: "On aeg minna."

Me käisime porist teed mööda umbes miili. Siis läksime otse läbi põldude ja kahe tunni pärast olime linnast lõuna pool olevate küngaste jalamil. Ronisime väikseid nõlvu pidi edela suunas. Kui jõudsime suurematele nõlvadele, muutis don Juan suunda ja läksime mööda suurt orgu itta. Hoolimata oma kõrgest vanusest käis don Juan nii kiiresti, et olin keskpäevaks täiesti kurnatud. Istusime maha ja ta avas leivakoti.

"Sa võid selle kõik ära süüa, kui tahad," ütles ta.

"Kuidas jääb teiega?"

"Ma ei ole näljane ja ei vaja seda toitu hiljem."

Olin väga väsinud ja näljane ning võtsin tema pakkumise vastu. Tundsin, et oli sobiv aeg kõnelda meie reisi eesmärgist ja küsisin täiesti muuseas:

"Mis te arvate, kas jääme siia kauaks?"

"Oleme siin, et korjata veelgi Mescalitot. Jääme siia homseni."

"Kus Mescalito on?"

"Kõikjal meie ümber."

Kogu ümbruskonnas kasvas ohtralt kaktuseliike, kuid ma ei suutnud nende seas eristada peyotet.

Hakkasime jälle matkama ja kella kolmeks jõudsime pikka kitsasse järskude nõlvadega orgu. Olin imelikult erutatud mõttest leida peyote, mida ma ei olnud kunagi näinud tema loomulikus ümbruskonnas. Sisenesime orgu ja pidime olema käinud umbes nelisada jalga, kui äkki märkasin ilmselt kolme peyotetaime. Nad olid kobaras, mõned tollid üle maapinna, rajast vasakul minu ees. Nad näisid ümmargused, nagu pudrutaoliselt pehmed rohelised roosid. Jooksin nende poole, näidates neid don Juanile.

Ta ignoreeris mind ja hoidis oma selga sihilikult sinna suunda pööratuna, kui eemale kõndis. Teadsin, et olin teinud vale asja ja ülejäänud pärastlõuna kõndisime vaikides, liikudes aeglaselt mööda oru

lamedat põhja, mis oli kaetud väikeste, teravaservaliste kividega. Liikusime kaktuste, häiritud sisalike hulkade ja vahetevahel üksikute lindude keskel. Ja ma möödusin hulgast peyotetaimedest, lausumata sõnagi.

Kell kuus olime mägede jalamil, mis märkisid oru lõppu. Ronisime kaljuservale. Don Juan laskis oma koti maha ja istus maapinnale.

Olin jälle näljane, kuid meil ei olnud enam toitu. Tegin vihje, et korjame Mescalitot ja läheme linna tagasi. Ta vaatas mulle pahaselt otsa ja tegi oma huultega matsutavat häält. Ta ütles, et veedame öö seal.

Istusime vaikselt. Vasakul meist oli kaljusein ja paremal org, mille olime just ületanud. See ulatus kaunis kaugele ja näis olevat laiem ja mitte nii s le, kui olin arvanud. Vaadatuna kohast, kus istusin, oli see täis väikseid künkaid ja nõgusid.

"Homme hakkame tagasi minema," ütles don Juan mulle otsa vaatamata orule näidates. "Tagasiminekul on meil tööd ja korjame teda, kui läheme üle välja. See tähendab, korjame teda ainult siis, kui ta on meie teel. Tema leiab meid ja mitte vastupidi. Ta leiab meid - kui tahab."

Don Juan pani pea vastu kaljuseina ja, pea külje poole keeratud, jätkas rääkimist, nagu oleks seal veel keegi teine isik.

"Veel üks asi. Ainult mina võin teda korjata. Sa arvatavasti kannad kotti või kõnnid minu ees - ma ei tea veel. Kuid homme sa ei näita tema peale nii, nagu tegid täna!"

"Mul on kahju, don Juan."

"Kõik on korras. Sa ei teadnud."

"Kas teie heategija õpetas teile kõike seda Mescalito kohta?"

"Ei! Mitte keegi ei ole mulle tema kohta õpetanud. See oli kaitsja ise, kes oli minu õpetaja."

"Mescalito on siis nagu keegi, kellega võib rääkida?"

"Ei, ta ei ole seda."

"Kuidas ta siis õpetab?"

Ta jäi natukeseks ajaks vait.

"Mäletad sa aega, mil temaga mängisid? Sa said aru, mida ta mõtles, eks ju?"

"Sain aru!"

"Sellisel viisil ta õpetab. Sa ei teadnud seda siis, aga kui oleksid pööranud temale tähelepanu, oleks ta võinud sinuga rääkida."

"Millal?"

Ta näis olevat väga tüdinud minu küsimustest. Ütlesin talle, et olin

esitanud need küsimused sellepärast, et tahtsin teada saada kõike, mida võisin.

"Ära küsi minult!" naeris ta õelalt. "Küsi temalt. Järgmine kord, kui teda näed, küsi temalt kõike, mida tahad teada."

"Mescalito on siis nagu inimene, kellega võib rääkida..."

Ta ei lasknud mul lõpetada. Ta pööras ära, võttis üles plasku, astus kaljuservalt maha ja kadus kalju taha. Ma ei tahtnud seal üksinda olla ja ehkki ta ei olnud käskinud mul kaasa tulla, järgnesin talle. Läksime umbes viissada jalga väikese ojakeseni. Ta pesi oma käsi ja nägu ning täitis plasku. Ta loksutas vett oma suus, kuid ei joonud seda. Võtsin kätega vett ja jõin, kuid ta peatas mind ja ütles, et ei ole vajadust juua.

Ta andis mulle plasku ja hakkas kaljuserva poole tagasi minema. Kui sinna jõudsime, istusime jälle näoga oru poole ja seljaga vastu kaljuseina. Küsisin, kas võiksime tuld teha. Ta reageeris sellele, nagu oleks kujuteldamatu midagi sellist küsida. Ta ütles, et sel ööl oleme Mescalito külalised ja tema annab meile sooja.

Oli juba hämar. Don Juan tõmbas oma kotist kaks õhukest puuvillast tekki, viskas ühe minu sülle, ise aga istus ristis jalgadega maha ja võttis teise teki õlgadele. Org meie all oli pimeduses, selle servad olid juba hajutatud õhtuses udus.

Don Juan istus liikumatult, näoga peyotevälja suunas. Lakkamatu tuul puhus mulle näkku.

"Videvik on lõhe maailmade vahel," ütles ta vaikselt, minu poole pööramata.

Ma ei küsinud, mida ta sellega mõtles. Mu silmad väsisid. Äkki tundsin end ülevas meeleolus, mul oli imelik, mind ülendas soov nutta!

Heitsin kõhuli, kaljupind oli kõva ja ebamugav ja pidin muutma oma asendit iga mõne minuti järel. Lõpuks istusin, panin jalad risti ja võtsin teki õlgadele. Minu hämmastuseks oli see asend ülimalt mugav ja jäin magama.

Kui ärkasin, kuulsin don Juani minuga rääkimas. Oli väga pime. Ma ei näinud teda hästi ega taibanud, mida ta ütles, kuid järgnesin talle, kui ta hakkas kaljuservalt alla minema. Liikusime, või vähemalt mina liikusin pimeduse tõttu ettevaatlikult. Peatusime kaljuseina jalamil. Don Juan istus maha ja andis märku, et istuksin temast vasakule. Ta avas oma särgi ja võttis välja nahkse koti, mille avas ja minu ette maha pani. See sisaldas hulga kuivatatud peyotenuppe.

Pärast pikka pausi võttis ta ühe nuppudest. Ta hoidis seda paremas käes ja hõõrus mitu korda pöidla ja esimese sõrme vahel, ise samal ajal

vaikselt leelutades. Äkki laskis ta kuuldavale kohutava karje.

"Ahiiii!"

See oli üleloomulik, ootamatu. See kohutas mind. Nägin ähmaselt teda peyotenuppu endale suhu panemas ja seda närima hakkamas. Hetke möödudes tõstis ta koti, kallutas end minu poole ja käskis sosinal mul võtta kotist üks Mescalito, panna kott uuesti meie ette ja siis teha täpselt samuti, nagu tema oli teinud.

Võtsin peyotenupu ja hõõrusin seda, nagu tema oli seda teinud. Vahepeal ta leelutas, kiikudes edasi-tagasi. Püüdsin mitu korda nuppu oma suhu panna, kuid olin kimbatuses hüüde pärast. Siis, nagu unenäod, tuli minust uskumatu kisendus: ahiiii! Hetkeks mõtlesin, et see oli keegi teine. Tundsin jälle närvišokki oma kõhus. Kukkusin tahapoole. Olin nõrkemas. Panin peyotenupu endale suhu ja närisin seda. Veidi aja pärast võttis don Juan kotist teise nupu. Tundsin kergendust, nähes, et ta pani selle pärast lühikest leelutust oma suhu. Ta andis koti mulle ja ma panin selle jälle pärast nupu võtmist meie ette. See tsükkel kordus viis korda, enne kui märkasin mingit janu. Võtsin plasku, et juua, kuid don Juan käskis ainult suud loputada, mitte juua, või muidu hakkan oksendama.

Lasksin korduvalt veel suus ringi käia. Ühel hetkel oli kohutav kiusatus juua ja neelasin veidike vett. Kohe hakkas mu kõht kramplikult tõmblema. Ootasin valutut ja pingutuseta vedeliku voogu oma suust, nagu oli juhtunud minu esimese kogemuse ajal peyotega, kuid minu üllatuseks oli mul ainult tavaline oksendamise tunne. See ei kestnud siiski kaua.

Don Juan võttis veel ühe nupu ja andis koti mulle ning tsüklit uuendati ja korrati seni, kuni olin närinud neliteist nuppu. Selleks ajaks olid kõik minu varasemad janu-, külma- ja ebamugavustunded kadunud. Nende asemel tundsin võõrast sooja- ja erutustunnet. Võtsin plasku, et värskendada oma suud, kuid see oli kadunud.

"Kas võime oja juurde minna, don Juan?"

Minu hääl ei projekteerunud välja, vaid põrkas minu suulae vastu, hüppas tagasi kurku ning kajas edasi-tagasi nende vahel. Kaja oli mahe ja musikaalne ja sellel näisid olevat tiivad, mis lehvisid minu kurgus. Selle puudutus rahustas mind. Järgisin selle edasi-tagasi liikumist, kuni see oli kadunud.

Kordasin küsimust. Minu hääl kõlas, nagu räägiksin võlvi all.

Don Juan ei vastanud. Tõusin püsti ja pöördusin oja suunas. Vaatasin talle otsa, et näha, kas ta tuleb, kuid ta näis tähelepanelikult midagi kuulatavat.

Ta tegi käega käskiva liigutuse, et oleksin vaikselt.

"Abuhtol (?) on juba siin!" ütles ta.

Ma ei olnud kunagi varem seda sõna kuulnud ja mõistatasin, kas küsida selle kohta, kuni kuulsin heli, mis näis sumisevat minu enda kõrvus. Heli muutus astmeliselt valjemaks, kuni see oli nagu vibratsioon, mis oli põhjustatud tohutu pulli möirgamisest. See kestis lühikese hetke ja vaibus järk-järgult, kuni kõik oli jälle vaikne. Müra ägedus ja intensiivsus kohutasid mind. Väsisin niivõrd, et suutsin vaevalt püsti seista, ehkki olin täielikult mõistuse juures. Kui olin mõned minutid tagasi olnud unine, siis nüüd oli see tunne täielikult kadunud, andes teed äärmisele selgusele. See hääl tuletas mulle meelde teaduslik-fantastilist filmi, kus tohutu mesilane sumistas oma tiibu, tulles välja aatomi kiirgusalalt. Naersin selle mõtte peale. Nägin don Juani tagasi langemas oma lõdvestatud asendisse. Ja äkki astus hiiglasliku mesilase kujutus jälle minu juurde. See oli reaalsem kui tavalised mõtted. See seisis üksinda, ümbritsetud ebatavalise selgusega. Kõik muu oli minu peast välja aetud. See mentaalne selgus, mida ei olnud kunagi varem minu elus olnud, tekitas teise hirmuhetke.

Hakkasin higistama. Kummardusin don Juani poole, et talle öelda, et mul on hirm. Tema nägu oli minu omast mõne tolli kaugusel. Ta vaatas mulle otsa, kuid tal olid mesilase silmad. Need nägid välja nagu ümmargused klaasid, millel oli pimeduses oma enda valgus. Tema huuled olid torus ja neist tuli pladistav hääl: "Pehtuh-peh-tuh-peh-tuh." Hüppasin tahapoole, peaaegu vigastades end vastu kaljuseina. Näiliselt lõputu aja elasin üle talumatut hirmu. Hingeldasin ja vingusin. Higi oli tardunud minu kehale, tehes mind ebameeldivalt jäigaks. Siis kuulsin don Juani häält ütlevat: "Tõuse üles! Liigu ringi! Tõuse üles!"

Kujutlus kadus ja võisin jälle näha tema tuttavat nägu.

"Toon veidi vett," ütlesin pärast teist lõputut momenti. Minu hääl murdus. Suutsin vaevalt sõnu hääldada. Don Juan noogutas nõustuvalt. Kui läksin eemale, taipasin, et mu hirm oli möödunud sama kiiresti ja saladuslikult, kui see oli tulnudki.

Lähenedes ojale märkasin, et võin tee peal näha igat objekti. Mulle tuli meelde, et olin näinud don Juani selgelt, kuna varem võisin vaevalt eristada tema kuju piirjooni. Peatusin ja vaatasin kaugusse. Võisin näha isegi üle oru. Mõned kivid teisel pool muutusid täiesti nähtavaks. Mõtlesin, et peab olema varajane hommik, kuid siis taipasin, et pidin olema kaotanud ajataju. Vaatasin oma kella. Kümme minutit puudus kaheteistkümnest! Kontrollisin kella, pidi olema kesköö! Kavatsesin

tormata vee juurde ja seejärel kaljude juurde tagasi, kuid nägin don Juani alla tulemas ja ootasin teda. Ütlesin talle, et võin näha pimedas.

Ta vaatas mulle kaua aega sõnagi lausumata otsa. Kui ta rääkis, siis võib-olla ma ei kuulnud teda, sest olin pühendanud kogu tähelepanu oma uuele, ainulaadsele võimele näha pimedas. Võisin eristada väga väikesi kivikesi liivas. Oli hetki, mil kõik oli nii selge, et näis olevat varajane hommik või videvik. Siis muutus pimedamaks, siis selgines kõik jälle. Varsti taipasin, et selgus vastas minu südamelihase lõdvenemisele ja pimedus südame kokkutõmbele. Maailm muutus heledast tumedaks ja jälle heledaks iga minu südamelöögiga. Olin süvenenud sellesse avastusse, kui sama imelik heli, mida olin kuulnud varem, muutus jälle kuuldavaks. Mu lihased kangestusid.

"Anuchtal (nii kuulsin seda sõna sel korral) on siin," ütles don Juan. Kujutlesin seda mühinat nii kõuehäälsena, nii vastupandamatult võimsana, et miski muu ei olnud tähtis. Kui see oli alanud, tajusin äkilist veehulga suurenemist. Oja, mis minut tagasi oli olnud vähem kui jala laiune, avardus, kuni see oli tohutu suur järv. Valgus, mis näis tulevat ülevalt, puudutas pinda, nagu paistaks see läbi paksu lehestiku. Aeg-ajalt vesi sätendas hetke - kuldselt ja mustalt. Siis jäi see pimedaks, valgusetuks, peaaegu nähtamatuks, kuid siiski imelikult kohalolevaks.

Ma ei mäleta, kui kauaks ma sinna jäin, lihtsalt vaadates ja kükitades musta järve kaldal. Mühin pidi olema vahepeal kadunud, sest see, mis mind tagasi raputas (reaalsusesse), oli jälle kohutav sumin. Pöörasin ringi, et näha don Juani. Nägin teda üles ronimas ja kaljuserva taha kadumas. Üksindustunne ei häirinud mind siiski sugugi, kükitasin seal absoluutse usalduse ja minnalaskmise olukorras; see oli väga intensiivne - nagu müragi, mida tekitas väga kõrgel puhuv tuul. Kuulates seda nii hoolega, kui suutsin, olin võimeline eraldama kindlat meloodiat. See koosnes väga kõrgetoonilistest helidest, nagu inimhääled, mida saatis sügav basstrumm. Koondasin kogu oma tähelepanu meloodiale ja panin jälle tähele, ei minu südamelöögid ühtisid basstrummi heliga ja muusika mustriga.

Tõusin püsti ja meloodia peatus. Püüdsin kuulata oma südamelööke, kuid need ei olnud kuuldavad. Kükitasin jälle, mõeldes, et võib-olla minu kehaasend oli põhjustanud või tekitanud need helid! Kuid midagi ei juhtunud! Ei mingit häält! Isegi mitte minu südame oma! Mõtlesin, et minu jaoks on küllalt, aga kui tõusin, et lahkuda, tundsin maavärinat. Maapind minu jalgade all vappus. Olin kaotamas tasakaalu. Kukkusin tahapoole ja jäin selili lamama, maa vappus ägedalt. Püüdsin haarata

kivist või taimest, kuid miski libises minu all. Hüppasin üles, seisin hetke, kuid kukkusin uuesti. Maapind, millel istusin, liikus, libisedes vette nagu parv. Jäin liikumatuks, juhmistunud hirmust, mis oli nagu kõik muugi - ainulaadne, segamatu ja absoluutne.

Liikusin läbi musta järvevee, kükitades pinnasetükil, mis näis nagu maine puunott. Mul oli tunne, nagu liiguksin voolust kantuna lõuna suunas. Võisin näha vett ümberringi liikumas ja keerlemas. Katsudes oli see külm ja imelikult raske. Mõtlesin, et see elab.

Ei olnud mingeid eristatavaid kaldaid ega maamärke ning ma ei suuda meenutada mõtteid või tundeid, mis pidid mul olema mu reisi ajal. Pärast seda, mis tundus olevat tundidepikkune triivimine, tegi minu parv täispöörde paremale, itta. See libises veel väga lühikese vahemaa ja rammis ootamatult millegi vastu. Kokkupõrge viskas mind ettepoole. Sulgesin silmad ja tundsin teravat valu oma põlvedes ja ettesirutatud kätes, kui nad maapinda puudutasid. Hetke pärast vaatasin üles. Lamasin maapinnal. Tundsin, nagu oleks minu maine puunott maaga kokku sulanud. Tõusin istuli ja pöörasin ringi. Vesi taandus! See liikus tagasi nagu vastupidine laine, kuni kadus.

Istusin seal kaua, püüdes koguda oma mõtteid ja seostada kõike, mis oli selle aja jooksul juhtunud. Kogu minu keha valutas. Kurk oli kui lahtine haav: "maandumise" ajal olin hammustanud huulde. Tuul pani mind taipama, et mul on külm. Mu riided olid märjad. Käed, lõug ja põlved värisesid nii ägedalt, et pidin uuesti pikali heitma. Higipiisad libisesid silmadesse ja põletasid neid, kuni kisendasin valust.

Veidi aja pärast sain tasakaalu tagasi ja tõusin püsti. Tumedas hämaruses oli vaateväli vägaselge. Astusin paarsammu. Minuni kostusid paljude inimeste selged hääled. Nad näisid valjusti kõnelevat. Järgisin hääli. Kõndisin umbes viiskümmend jardi ja siis peatusin järsku. Olin jõudnud ummikusse. Koht, kus seisin, oli tohututest kivimürakatest moodustatud tarandik. Võisin märgata teist rida, siis veel kolmandat, neljandat, kuni need sulasid ühte paljaks mäeks. Nende vahelt tuli kõige suurepärasem muusika. See oli voolav, katkematu, jubedustäratav helide voog.

Ühe kaljupanga jalamil nägin meest istumas, kelle nägu oli pööratud peaaegu küljega minu poole. Lähenesin talle, kuni olin võib-olla kümne jala kaugusel, siis pööras ta oma pead ja vaatas mulle otsa. Peatusin - tema silmad olid vesi, mida olin just näinud! Nendel oli sama tohutu ulatus, kuldse ja musta sädelus. Tema pea teravnes nagu maasikas, tema nahk oli roheline, millel oli arvukalt näsasid. Välja arvatud teravnev

kuju, oli tema pea täpselt nagu peyote taime pind. Seisin tema ees teda jõllitades, ma ei suutnud oma silmi temalt ära pöörata. Tundsin, et ta surus sihilikult oma silmade raskusega minu rinnale. Läkastasin. Kaotasin tasakaalu ja kukkusin. Tema silmad pöördusid ära. Algul oli ta hääl nagu kerge tuule vaikne sahin. Siis kuulsin seda kui muusikat - kui häälte meloodiat - ja ma "teadsin", et ta küsis: "Mida sa tahad?"

Põlvitasin tema ette ja rääkisin talle oma elust, siis nutsin. Ta vaatas jälle mulle otsa. Tundsin tema silmi mind ära tõmbavat ja mõtlesin, et see hetk on minu surmahetk. Ta andis mulle märku lähemale tulla. Kõhklesin hetke, enne kui astusin sammu ettepoole. Kui ma talle lähenesin, pööras ta oma silmad minust ära ja näitas mulle oma käe selga. Meloodia ütles: "Vaata!" Tema käelaba keskel oli ümmargune auk. "Vaata!" ütles meloodia jälle. Vaatasin auku ja nägin iseennast. Olin väga vana ja nõrk ning jooksin nüüd küürus, kõikjal minu ümber sähvimas sädemed. Kolm sädet tabasid mind, kaks pähe ja üks vasakusse jalga. Minu kuju augus tõusis hetkeks püsti, kuni see oli täiesti vertikaalne, ja kadus siis koos auguga.

Mescalito pööras oma silmad jälle minule. Need olid mulle nii lähedal, et "kuulsin" neid vaikselt kõmisemas, sama erilise heliga, mida olin kuulnud palju kordi sel ööl. Need muutusid järk-järgult rahulikumaks, kuni nad olid nagu vaikne tiik, virvendades kuldsetest ja mustadest sähvatustest.

Ta pööras oma silmad veel kord ära ja hüppas nagu kilk umbes viiskümmend jardi. Ta hüppas jälle ja jälle ning oligi läinud.

Järgmine asi, mida mäletan, oli see, et hakkasin kõndima. Väga mõistuslikult püüdsin orienteerumiseks ära tunda maamärke, näiteks kauguses olevaid mägesid. Olin olnud lummatud ilmakaartest kogu oma läbielamise kestel ja uskusin, et põhi pidi olema minust vasakul. Läksin tükk aega selles suunas, enne kui taipasin, et oli päevane aeg ja et ma ei kasutanud enam oma "öist nägemist". Mulle meenus, et mul on kell ja vaatasin seda. Kell oli kaheksa.

Kell oli umbes kümme, kui jõudsin tagasi kaljuserva juurde, kus olin eelmisel ööl olnud.

Don Juan magas maapinnal.

"Kus sa olid?" küsis ta.

Istusin maha, et hinge tagasi tõmmata.

Pärast pikka vaikust küsis ta: "Nägid sa teda?"

Hakkasin talle jutustama oma läbielamistest algusest peale, kuid ta katkestas mind, öeldes, et kõik, mis on tähtis, on see, kas olin teda

näinud või mitte. Ta küsis, kui lähedal oli Mescalito mulle olnud. Ütlesin talle, et peaaegu puudutasin teda.

Teda huvitas minu loo see osa. Ta kuulas tähelepanelikult ja kommenteerimata igat üksikasja, katkestades ainult selleks, et küsida selle olendi kuju, meeleolu ja muude üksikasjade kohta. Oli umbes lõuna paiku, kui don Juanil näis küllalt olevat minu loost. Ta tõusis ja kinnitas purjeriidest koti mu rinnale, käskis mul käia tema taga ja ütles, et tema lõikab Mescalito lahti ja mina pean ta oma kätega võtma ja õrnalt kotti panema.

Jõime veidi vett ja hakkasime minema. Kui jõudsime oru servale, näis ta hetkeks kõhklevat, enne kui otsustas, mis suunas minna. Kui ta oli valiku teinud, läks ta otsejoones edasi.

Iga kord, kui jõudsime peyotetaime juurde, kükitas ta selle ette ja lõikas oma lühikese saetaolise noaga väga õrnalt ära tipu. Ta tegi sisselõike maapinna lähedale ja piserdas "haava", nagu ta seda nimetas, puhta väävli pulbriga, mida ta kandis oma nahkses kotis. Ta hoidis värsket nuppu vasakus käes ja riputas pulbrit parema käega. Siis ta tõusis ja andis mulle nupu, mille võtsin mõlema käega, nagu ta oli ette näidanud, ning panin selle kotti. "Seisa sirgelt ja ära lase kotil maapinda, põõsaid ega midagi muud puudutada," ütles ta korduvalt, nagu kardaks, et võiksin selle unustada.

Korjasime kuuskümmend viis nuppu. Kui kott oli täiesti täis, pani ta selle mulle selga ja kinnitas uue koti mu rinnale. Selle ajaga, kui olime platoo ületanud, oli meil kaks täis kotti, mis sisaldasid sada kümmet peyotenuppu. Kotid olid nii rasked ja mahukad, et vaevalt suutsin käia nende raskuse ja mahu all.

Don Juan sosistas mulle, et kotid olid rasked sellepärast, et Mescalito tahtis maa peale tagasi pöörduda. Ta ütles, et see oli tema elukohast lahkumise kurbus, mis tegi Mescalito raskeks, minu tõeline ülesanne seisnes selles, et mitte lasta kotil maapinda puudutada, sest kui laseksin seda sündida, ei laseks Mescalito mul kunagi teda jälle võtta.

Ühel erilisel momendil muutus rihmade surve minu õlgadel talumatuks. Miski avaldas tohutut jõudu, et mind maha tõmmata. Kartsin väga. Märkasin, et olin hakanud käima kiiremini, peaaegu joostes, sörkisin don Juani järel.

Äkki vähenes raskus minu seljal ja rinnal. Koorem muutus käsnataoliseks ja kergeks. Jooksin kergelt, et püüda kinni don Juan, kes oli minust tükk maad ees. Ütlesin talle, et ei tunne enam raskust. Ta selgitas, et olime juba lahkunud Mescalito elukohast.

Teisipäev, 3. juuli 1962

"Arvan, et Mescalito on sind peaaegu omaks võtnud," ütles don Juan.

"Miks te ütlete, et ta on mind peaaegu omaks võtnud, don Juan?"

"Ta ei tapnud sind ega teinud sulle isegi viga. Ta hirmutas sind korralikult, kuid mitte tõeliselt halvasti. Kui ta ei oleks sind üldse omaks võtnud, oleks ta ilmunud sulle kui monstrum ja täis raevu. Mõned inimesed on temaga kohtumisel teada saanud, mida tähendab hirm, kui ta neid omaks ei võta."

"Kui ta on nii kohutav, miks te ei rääkinud mulle sellest enne väljale kaasavõtmist?"

"Sul ei ole julgust teda kaalutletult otsida. Arvasin, et on parem, kui sa ei tea."

"Aga ma oleksin võinud surra, don Juan!"

"Jah, sa oleksid võinud. Kuid olin kindel, et see kõik läheb sul hästi. Ta mängis kord sinuga. Ta ei teinud sulle viga. Arvasin, et ta tunneb ka seekord sinule kaasa."

Küsisin, kas ta tõesti mõtleb, et Mescalitol oli minu jaoks kaastunnet. Elamus oli olnud kohutav, tundsin, et olin peaaegu surnud hirmust.

Ta ütles, et Mescalito oli olnud minu vastu kõige heasüdamlikum, ta oli näidanud mulle stseeni, mis oli vastus minu küsimusele. Don Juan ütles, et Mescalito oli andnud mulle õppetunni. Küsisin temalt, mis õppetund see oli ja mida see tähendab. Ta ütles, et on võimatu sellele küsimusele vastata, sest olin olnud liiga hirmunud, et teada täpselt, mida olin Mescalito käest küsinud.

Don Juan uuris minu mälu - mida olin öelnud Mescalitole, enne kui ta näitas mulle seda stseeni oma käeseljal. Kuid ma ei mäletanud. Kõik, mida mäletasin, oli minu põlvililangemine ja "oma pattude ülestunnistamine" temale.

Don Juan ei paistnud enam huvitatud olevat selle üle rääkimisest. Küsisin temalt: "Võite te õpetada mulle selle laulu sõnu, mida leelutasite?"

"Ei, ma ei või seda teha. Need sõnad on minu enda omad, sõnad, mida kaitsja mulle ise õpetas. Need laulud on minu laulud. Ma ei või sulle öelda, mis sõnad need on."

"Miks te ei või öelda, don Juan?"

"Sest need laulud on ühenduslüliks kaitsja ja minu vahel. Olen kindel, et ühel päeval õpetab ta sulle su enda laulud. Nii et seniks oota ja mitte

kunagi, absoluutselt mitte kunagi ära kopeeri või küsi laulude kohta, mis kuuluvad teistele inimestele."

"Mis oli see nimi, mida hüüdsite? Võite te mulle seda öelda, don Juan?"

"Ei, tema nime ei tohi kunagi nimetada, välja arvatud siis, kui tahad teda kutsuda."

"Aga mis siis, kui tahan teda ise kutsuda?"

"Kui ta sinu ühel päeval omaks võtab, ütleb ta sulle oma nime. See nimi on siis ainult sulle kasutamiseks, kas hüüad teda valjult või ütled vaikselt omaette. Võib-olla ta ütleb sulle, et tema nimi on Tose. Kes teab?"

"Miks ei ole õige kasutada tema nime temast rääkimisel?"

"Sa oled näinud tema silmi, eks ju? Sa ei või narri mängida oma kaitsjaga. Sellepärast ma ei suudagi üle saada faktist, et ta arvas heaks sinuga mängida!"

"Kuidas võib ta olla kaitsja, kui teeb mõnele inimesele viga?"

"Vastus on väga lihtne. Mescalito on kaitsja seepärast, et ta on kättesaadav kõigile, kes teda otsivad."

"Kuid kas ei ole õige, et kõik maailmas on kättesaadav igaühele, kes seda otsib?"

"Ei, see ei ole õige. *Ally*-jõud on kättesaadavad ainult *brujodele*, kuid igaüks võib saada osa Mescalitost."

"Kuid miks ta siis teeb haiget mõnele inimesele?"

"Mitte kõik ei armasta Mescalitot, siiski otsivad nad kõik teda mõttega saada kasu mingit tööd tegemata. Loomulikult on nende kokkupuutumine temaga alati kohutav."

"Mis juhtub, kui ta võtab inimese täielikult omaks?"

"Ta ilmub talle kui inimene või valgus. Kui inimene on võitnud sellist liiki omaksvõtu, on Mescalito alati ühesugune. Pärast seda ei muutu ta kunagi. Võib-olla, kui sa teda jälle kohtad, on ta valgus ja ühel päeval võib võtta sind isegi lendama ja avaldab sulle kõik oma saladused."

"Mida pean tegema, et jõuda selleni, don Juan?"

"Sa pead olema tugev inimene ja su elu peab olema õige."

"Mis on õige elu?"

"Elu, mis elatud kaalutletult, hea, tugev elu."

5.

Don Juan küsis perioodiliselt, igapäevasel viisil minu *Datura*-taime olukorra kohta. Aastaga, mis oli möödunud ajast, mil olin juure istutanud, oli taim kasvanud suureks põõsaks. See oli seemendunud ja seemnekaunad olid kuivanud. Ja don Juan otsustas, et mul on aeg õppida rohkem kuradi umbrohu kohta.

Pühapäev, 27. jaanuar 1963

Täna andis don Juan mulle eelinformatsiooni *Datura* juure "teise portsjoni", traditsiooni õppimise teise astme kohta. Ta ütles, et juure teine portsjon on õppimise tõeline alus; võrreldes sellega oli esimene portsjon nagu lapsemäng. Teise portsjoni üle peab saama valitsemise; ta ütles, et seda peab võtma vähemalt kakskümmend korda, enne kui võib minna kolmanda astme juurde.

Küsisin, mida teine portsjon teeb.

"Kuradi umbrohu teist portsjonit kasutatakse *nägemiseks*. Sellega võib inimene hõljuda läbi õhu, et näha, mis toimub ükskõik millises kohas, vastavalt valikule."

"Kas inimene võib tegelikult lennata läbi õhu, don Juan?"

"Miks mitte? Nagu ma olen sulle juba öelnud, on kuradi umbrohi nende jaoks, kes otsivad jõudu. Inimene, kes valitseb teist portsjonit, võib kasutada kuradi umbrohtu kujuteldamatute asjade tegemiseks, et saada rohkem jõudu."

"Mis liiki asjade, don Juan?"

"Ma ei saa seda sulle öelda. Iga inimene on erinev."

Esmaspäev, 28. jaanuar 1963

Don Juan ütles: "Kui lõpetad teise astme edukalt, võin sulle näidata veel ainult ühte astet. Kuradi umbrohu tundmaõppimise ajal taipasin, et ta ei olnud minu jaoks ja ma ei järginud tema rada rohkem."

"Mis pani teid tema vastu otsustama, don Juan?"

"Kuradi umbrohi peaaegu tappis mu iga kord, kui püüdsin teda

kasutada. Kord oli see nii halb, et mõtlesin - lõpp on käes. Ja siiski oleksin võinud hoiduda kõigest sellest piinast."

"Kuidas? Kas on olemas mingi eriline viis hoiduda piinast?"

"Jah, on olemas viis."

"On see vormel, protseduur, või mis?"

"See on asjade järele haaramise viis. Näiteks, kui õppisin tundma kuradi umbrohtu, olin liiga innukas. Haarasin asjade järele nagu laps kompveki järele. Kuradi umbrohi on ainult üks miljonitest radadest. Iga asi on üks miljonitest radadest. Seepärast pead alati meeles pidama, et rada on ainult rada. Kui tunned, et sa ei peaks seda mööda minema, siis ei tohi sa mitte sellele jääda, mitte mingil tingimusel. Et omada sellist selgust, pead elama distsiplineeritud elu. Ainult siis tead, et iga rada on ainult üks rada ja mitte kellelegi, ei endale ega teistele, ei ole solvanguks, kui sellelt lahkud, kui sinu süda seda käsib. Kuid sinu otsus jätkata rajal või lahkuda sellelt peab olema vaba hirmust või auahnusest. Ma hoiatan sind. Vaata iga rada lähedalt ja kaalutlevalt. Proovi seda nii palju kordi, kui pead vajalikuks. Siis esita endale - ja ainult endale - üks küsimus. See on küsimus, mida ainult väga vana inimene esitab. Minu heategija rääkis mulle kord sellest, kui olin noor ja minu veri oli liiga jõuline, et sellest aru oleksin saanud. Nüüd mõistan seda. Ma ütlen sulle, mis see on: Kas sellel rajal on süda? Kõik rajad on samad: need ei vii kuhugi. Need on rajad, mis viivad läbi põõsa või põõsasse. Oma elust võin öelda, et olen rännanud mööda pikki, pikki radasid, kuid ei ole kuhugi jõudnud. Minu heategija küsimus omab nüüd tähendust. Kas sellel rajal on süda? Kui on, siis on rada hea, kui ei ole, siis ei ole temast mingit kasu. Kumbki rada ei vii kuskile, kuid ühel on süda, teisel mitte. Ühe peal on rõõm rännata, kuni seda järgid, oled sellega üks. Teine paneb sind oma elu needma. Üks teeb sind tugevaks, teine nõrgestab sind."

Pühapäev, 21. aprill 1963

Teisipäeva, 16. aprilli pärastlõunal läksime don Juaniga küngastele, kus on tema *Datura*-taimed. Ta käskis mind teda sinna üksinda jätta ja oodata autos. Ta tuli tagasi peaaegu kolm tundi hiljem, kandes punasesse riidesse mähitud pakki. Kui hakkasime koju tagasi sõitma, näitas ta kimbule ja ütles, et see on tema viimane kink mulle.

Küsisin, kas ta mõtles sellega seda, et ta ei õpeta mind rohkem. Ta seletas, et oli viidanud faktile, et mul on täielikult küps taim ja seega ei vaja ma enam tema taimi.

Hiljem pärastlõunal istusime tema toas. Ta tõi välja siledaks töödeldud uhmri ja uhmrinuia. Uhmrikausi läbimõõt oli umbes kuus tolli. Ta sidus lahti suure paki, mis oli täis väikesi kimpe, valis neist kaks ja pani need õlematile minu kõrval. Siis lisas ta veel neli samasuguse suurusega kimpu pakist, mille ta oli koju kandnud. Ta ütles, et need olid seemned ja et pidin hõõruma need peeneks pulbriks. Ta avas esimese kimbu ja valas natuke selle sisust uhmrisse. Seemned olid kuivad, ümmargused ja värvilt karamellkollased.

Hakkasin uhmrinuiaga töötama. Veidi aja pärast parandas ta mind. Ta käskis mul uhmrinuia suruda algul uhmri ühe külje vastu ja siis libistada seda mööda põhja ning teise külje vastast üles. Küsisin, mida ta teeb pulbriga. Ta ei tahtnud sellest rääkida.

Esimest seemnepakki oli äärmiselt raske jahvatada. See võttis mul neli tundi aega. Mu selg valutas asendi pärast, milles istusin. Heitsin pikali ja tahtsin kohe sealsamas magama jääda, kuid don Juan avas järgmise paki ja kallas osa selle sisust uhmrisse. Sel korral olid seemned veidi tumedamad kui esimesed ja jäid tompu. Ülejäänud koti sisu oli mingi pulber, mis koosnes väga väikestest ümmargustest tumedatest terakestest.

Tahtsin midagi süüa, kuid don Juan ütles, et kui tahan õppida, pean järgima reeglit ja reegel on selline, et teise portsjoni saladuste õppimise ajal võib ainult natuke vett juua.

Kolmas kott sisaldas peotäie elavaid, musti terakärsakaid. Ja viimases kotis olid mõned värsked valged seemned, peaaegu pudrutaoliselt pehmed, kuid kiulised ja rasked peeneks hõõruda, nagu ta tahtis, et teeksin. Pärast seda, kui olin lõpetanud nelja paki sisu jahvatamise, mõõtis don Juan kaks tassitäit rohekat vett, kallas selle savipotti ja pani poti tulele. Kui vesi kees, pani ta sellesse esimese paki jahvatatud seemneid. Ta liigutas seda pika, teravaotsalise puu või kondiga, mida ta kandis oma nahkkukrus. Niipea, kui vesi jälle kees, lisas ta üksteise järel teised ained, järgides sama protseduuri. Siis lisas ta veel ühe tassitäie sama vett ja laskis segul vaiksel tulel podiseda.

Siis ütles ta mulle, et on aeg juur puruks muljuda. Ta tõmbas ettevaatlikult kimbust, mille oli koju toonud, pika *Datura* juure tüki. Juur oli umbes kuusteist tolli pikk. See oli jäme, võib-olla pooleteisttollise läbimõõduga. Ta ütles, et see oli teine portsjon ja jälle oli ta mõõtnud teise portsjoni ise, sest see oli ikka veel tema juur. Ta ütles, et järgmine kord, kui proovin kuradi umbrohtu, tuleb mul endal oma juur välja mõõta.

Ta tõukas suure uhmri minu poole ja ma hakkasin juurt tampima

täpselt samal viisil, nagu tema oli purustanud esimese portsjoni. Ta suunas mind läbi samade astmete ja jälle jätsime purustatud juure õisesse õhku jäetud vette ligunema. Selleks ajaks oli keedetud segu liimipotis hangunud, don Juan võttis poti tulelt, pani selle võrku ja riputas ruumi keskele palgi külge.

Umbes kell kaheksa 17. aprilli hommikul hakkasime juureekstrakti veega leotama. Oli selge päikesepaisteline ilm ja don Juan tõlgendas ilusat ilma kui *ennet*, et kuradi umbrohi armastab mind. Ta ütles, et võrreldes minuga võib ta vaid meenutada, kui halb oli kuradi umbrohi olnud temaga.

Protseduur, mida järgisime juureekstrakti leotamisel, oli sama, mida olin vaadelnud esimese portsjoni puhul. Hilja pärastlõunal, pärast kaheksakordset pealmise vee äravalamist, jäi kausi põhja lusikatäis kollakat ainet.

Läksime tema ruumi, kus oli veel kaks väikest kotti, mida ta ei olnud puudutanud. Ta avas ühe neist, libistas käe sisse ja teise käega tõmbas avatud otsa oma käerandme ümber. Ta näis midagi käes hoidvat, otsustades selle järgi, kuidas tema käsi kotis liikus. Äkki tõmbas ta koti kiire liigutusega oma käelt nagu kinda, pöörates selle pahupidi, ja pistis oma käe minu näo juurde. Ta hoidis käes sisalikku. Selle pea oli mõned tollid minu silmadest eemal. Sisaliku suuga oli midagi korrast ära. Vaatasin seda hetke ja siis kohkusin tahtmatult tagasi. Sisaliku suu oli jämedate pistetega kinni õmmeldud. Don Juan käskis mul sisalikku vasakus käes hoida. Haarasin sellest kinni; see vingerdas minu peopessa. Tundsin iiveldust. Minu käed hakkasid higistama.

Don Juan võttis viimase koti ja kordas samu liigutusi, tõmmates välja teise sisaliku. Ta hoidis seda samuti mu näo lähedal. Nägin, et selle silmad olid kinni õmmeldud. Ta käskis mul seda sisalikku hoida paremas käes.

Ajal, mil mõlemad sisalikud olid minu käes, pidin peaaegu oksendama. Mul oli vastupandamatu soov lasta need maha kukkuda ja minema joosta.

"Ära pigista neid!" ütles don Juan ja tema hääl tõi mulle kergenduse ja eesmärgitunde. Ta küsis, mis minuga on. Ta püüdis olla tõsine, kuid ei suutnud ja hakkas naerma. Püüdsin oma haaret nõrgendada, kuid mu käed higistasid nii tohutult, et sisalikud hakkasid peost välja vingerdama. Nende väikesed teravad küüned kratsisid minu käsi, tekitades uskumatu jälkuse ja iivelduse tunde. Sulgesin silmad ja surusin hambad kokku. Üks sisalikest oli juba libisenud minu käerandmele. Kõik, mis tal oli vaja,

oli äkilise tõmbega vabastada oma pea minu sõrmede vahelt, et olla vabaduses. Mul oli erilise füüsilise meeleheite, ülima ebamugavuse tunne. Urisesin don Juanile läbi hammaste, et ta võtaks need neetud asjad minult ära, minu pea rappus tahtmatult. Ta vaatas mind uudishimulikult. Urisesin nagu karu, raputades oma keha. Ta pani sisalikud oma kottidesse tagasi ja hakkas naerma. Tahtsin samuti naerda, kuid mu kõht oli segi paisatud. Heitsin maha.

Selgitasin talle, et mind oli mõjutanud nende küünte tunne peopesal. Ta ütles, et on olemas palju asju, mis ajavad inimese hulluks, eriti siis, kui tal ei ole otsustavust, eesmärgitunnet, mis on vajalik õppimiseks. Kui inimesel on aga selge paindumatu taotlus, ei ole tunded mingil määral takistuseks, kuna ta on võimeline neid kontrollima.

Don Juan ootas veidi ja siis, tehes läbi samad liigutused, andis mulle jälle sisalikud. Ta käskis mul nende pead üleval hoida ja õrnalt nendega oma meelekohti hõõruda, kusjuures ise küsida neilt midagi, mida tahan teada.

Ma ei saanud algul aru, mida ta tahab, et teeksin. Ta ütles mulle jälle, et küsiksin sisalikult midagi, mida ma ei suuda ise teada saada. Ta andis mulle terve rea näiteid; võiksin teada saada isikutest, keda ma tavaliselt ei näe, või asjadest, mis on kadunud, või kohtadest, mida ma ei ole näinud. Siis taipasin, et ta rääkis meeltevälise taju kasutamisest. Erutusin väga. Mu süda hakkas peksma. Tundsin, et mul ei jätku õhku.

Ta hoiatas, et ma ei küsiks sel esimesel korral isiklikke asju. Ta ütles, et peaksin mõtlema pigem millestki, millel ei ole minuga mingit pistmist. Pidin mõtlema kiiresti ja selgelt, sest minu mõtete muutmiseks ei ole mingit võimalust.

Püüdsin meeleheitlikult mõelda millestki, mida tahtsin teada. Don Juan nõudis käskivalt ja olin jahmunud, taibates, et ei suuda mõelda millestki, mida tahaksin sisalikult "küsida".

Pärast pikka piinarikast ootamist tuli mulle üks mõte. Mõni aeg tagasi oli lugemissaalist varastatud hulk raamatuid. See ei olnud isiklik asi ja siiski olin sellest huvitatud. Mul ei olnud mingit eelaimust isikutest, kes olid võtnud need raamatud. Hõõrusin sisalikke vastu oma meelekohti, küsides, kes oli varas.

Veidi aja pärast pani don Juan sisalikud oma kottidesse ja ütles, et juure ja pastaga seoses ei ole mingeid sügavaid saladusi. Pasta oli tehtud suuna andmiseks, juur tegi asjad selgeks. Kuid tõeline saladus oli sisalikes. Ta ütles, et need olid kogu teise portsjoni nõiduse saladuseks. Küsisin, kas need olid erilised sisalikud. Ta ütles, et olid. Nad pidid

tulema taime kasvupiirkonnast; nad pidid olema isiku sõbrad. Sisalikega sõbraks saamine nõudis, nagu ta ütles, pikka hoolitsusperioodi. Nendega pidi välja arendama väga tugeva sõpruse, andes neile toitu ja rääkides nendega heatahtlikult.

Küsisin, miks nende sõprus nii vajalik oli. Ta ütles, et sisalikud lasevad end püüda ainult siis, kui nad inimest tunnevad, ja kes võtab kuradi umbrohtu tõsiselt, peab ka sisalikke tõsiselt kohtlema. Ta ütles, et reeglina tuleb sisalikke püüda pärast seda, kui pasta ja juur on ette valmistatud. Nad tuleks püüda hilja pärastlõunal. Ta ütles, et kui ei olda lähedases vahekorras sisalikega, võib kuluda päevi nende edutule püüdmisele; kuid pasta kehtib ainult ühe päeva. Siis andis ta mulle pika rea juhtnööre protseduuride suhtes, mis järgnevad pärast sisalike püüdmist.

"Kui oled sisalikud kätte saanud, pane nad eraldi kottidesse. Siis võta esimene ja räägi temaga. Palu vabandust talle haiget tegemise eest ja palu siis, et ta abistaks sind. Siis õmble puunõelaga tema suu kinni. Õmblemiseks kasuta agaavikiude ja indiaanlaste punavärviku (inglise keeles *choya* - tõlk.) okkaid. Tõmba pisted tugevalt kokku. Siis ütle teisele sisalikule samad sõnad ja õmble tema silmalaud kokku. Öö tulekuks oled valmis. Võta kinniõmmeldud suuga sisalik ja selgita talle, mida tahad teada. Käsi tal minna ja seda sinu jaoks vaadata; ütle talle, et oled õmmelnud tema suu kinni sellepärast, et ta ruttaks sinu juurde tagasi ja sellest mitte kellelegi ei räägiks. Lase tal ronida pastas pärast seda, kui oled seda talle pähe määrinud, siis pane ta maha. Kui ta läheb sinu hea õnne suunas, on nõidus edukas ja kerge. Kui ta läheb vastassuunas, ei ole see edukas. Kui sisalik liigub sinu poole (lõunasse), võib loota rohkem kui tavalist head õnne; aga kui ta liigub sinust eemale (põhja), on nõidus kohutavalt raske. Sa võid isegi surra! Nii et - kui ta liigub sinust eemale, on paras aeg lõpetada. Sel hetkel võid teha otsuse lõpetamiseks. Kui sa seda teed, siis kaotad oma võime sisalikke käsutada, kuid see on parem kui kaotada oma elu. Teisest küljest võid sa otsustada nõidumisega jätkata, hoolimata minu hoiatusest. Kui sa seda teed, siis järgmine samm on võtta teine sisalik ja käskida tal kuulata oma õe lugu ja siis kirjeldada seda sinule."

"Aga kuidas võib sisalik kinniõmmeldud suuga öelda mulle, mida ta näeb? Kas ei suletud tema suu rääkimise takistamiseks?"

"Tema suu kinniõmblemine takistab tal oma loo rääkimist võõrastele. Inimesed ütlevad, et sisalikud on jutukad; nad peatuvad kõikjal, et rääkida. Igal juhul järgmine aste on määrida pasta sisaliku pea tagaküljele ja siis

hõõruda tema pead oma parema meelekoha vastu, hoides pastat eemal otsaesise keskkohast. Oma õppimise algul on hea siduda sisalik selle keskkohast nööriga oma õla külge. Siis sa ei kaota teda ära ega tee talle viga. Aga kui harjud ja saad rohkem tuttavaks kuradi umbrohu jõuga, õpivad sisalikud kuulama sinu käske ja jäävad sinu õlale.

Pärast seda, kui oled määrinud pasta sisalikuga oma paremale meelekohale, pista mõlema käe sõrmed kördisse; algul hõõru seda mõlemale meelekohale ja siis üle mõlema peapoole. Pasta kuivab väga kiiresti ja teda võib kasutada nii palju kordi, kui vaja. Alusta iga kord, kasutades kõigepealt sisaliku pead ja seejärel oma sõrmi. Varem või hiljem sisalik, kes läks vaatama, tuleb tagasi ja räägib oma reisist õele ja pime sisalik kirjeldab seda sulle, nagu oleksid tema liigikaaslane. Kui nõidus on lõpetatud, pane sisalik maha ja lase tal minna, kuid ära vaata, kuhu ta läheb, kaeva sügav auk oma paljaste kätega ja mata sinna kõik, mida kasutasid."

Umbes kell 18 võttis don Juan juureekstrakti kausist välja ja asetas lamedale savikillule. Seal oli vähem kui teelusikatäis kollakat tärklist. Ta pani pool sellest tassi ja lisas veidi kollakat vett. Ta keerutas tassi oma käes, et ainet lahustada, andis siis tassi minu kätte ja käskis segu ära juua. See oli maitsetu, kuid jättis suhu veidi kibeda maitse. Vesi oli liiga tuline ja see pahandas mind. Minu süda hakkas kiiresti taguma, kuid peagi rahunesin taas.

Don Juan tõi teise kausi pastaga. Pasta näis tahkena ja sellel oli läikiv pind. Püüdsin torgata selle koorikut oma sõrmega, kuid don Juan hüppas minu poole ja lükkas minu käe kausist eemale. Ta sai väga pahaseks ja ütles, et oli minust väga mõtlematu püüda seda teha ja et kui tõsiselt tahan õppida, siis ei tohi ma olla hooletu. See on jõud, ütles ta kausile osutades, ja keegi ei või öelda, mis liiki jõud see tegelikult on. Oli isegi juba küllalt halb, et meil tuli jännata sellega oma enda eesmärkide nimel - asi, mille suhtes me ei saa midagi parata, sest oleme inimesed, ütles ta - kuid peaksime kohtlema seda vähemalt sobiva lugupidamisega.

Segu nägi välja nagu kaerapuder. Ilmselt oli selles küllalt tärklist, et teha see nii paksuks. Ta käskis mul tuua kotid sisalikega. Ta võttis kinniõmmeldud suuga sisaliku ja andis selle ettevaatlikult minule. Ta pani mind seda hoidma vasaku käega ja käskis võtta sõrmega natuke pastat, hõõruda seda sisaliku pähe ning siis panna sisalik potti ja hoida teda seal seni, kuni pasta on katnud kogu ta keha.

Siis käskis ta mul sisaliku potist välja tõsta. Ta võttis poti ja viis mind kivisele alale, mis ei olnud eriti kaugel tema majast. Ta osutas suurele

kivimürakale ja käskis mul selle ette istuda, nagu oleks see minu *Datura*-taim, ning hoida sisalikku oma näo ees, selgitades talle uuesti, mida tahtsin teada, ja paluda teda, et ta läheks ja leiaks minu jaoks vastuse. Ta soovitas mul sisalikule öelda, et mul on kahju talle põhjustatud ebameeldivuse pärast, ja lubada talle, et olen vastutasuks kõigi sisalike vastu heatahtlik. Ja siis käskis ta mul teda hoida vasaku käe kolmanda ja neljanda sõrme vahel, kuhu ta oli kord teinud sisselõike, ning tantsida ümber kivi täpselt nii, nagu olin seda teinud kuradi umbrohu juure istutamisel. Ta küsis mu käest, kas mäletan kõike, mida olin tol korral teinud. Ütlesin, et mäletan. Ta rõhutas, et kõik peab olema tehtud täpselt samamoodi ja kui ma ei mäleta, siis pean ootama, kuni kõik minu peas on selge. Ta hoiatas mind väga tungivalt, et kui tegutsen liiga kiiresti, kaalutlemata, saan vigastada. Tema viimane instruktsioon seisnes selles, et pidin panema kinniõmmeldud suuga sisaliku maha ja vaatama, kuhu ta läheb, nii et võiksin selle kogemuse edukuse üle otsustada. Ta ütles, et ma ei tohi oma silmi sisalikult isegi mitte hetkeks ära pöörata, kuna see oli sisalike tavaline trikk tähelepanu hajutada ja siis minema söösta.

Ei olnud veel täiesti pime. Don Juan vaatas taevast. "Jätan sind üksi," ütles ta ja läks eemale.

Järgisin kõiki tema näpunäiteid ja panin siis sisaliku maha. Sisalik seisis liikumatult seal, kuhu olin ta pannud. Siis vaatas ta minu poole, jooksis kivide juurde ida suunas ja kadus nende vahele.

Istusin kivi ette maha, nagu vaataksin oma taime. Minu üle tuli sügav kurbus. Mõtisklesin kokkuõmmeldud suuga sisalikust. Mõtlesin tema imelikust teekonnast ja sellest, kuidas ta enne ärajooksmist mulle otsa vaatas. See oli imelik mõte, tüütav projektsioon. Omal viisil olin samuti sisalik, tehes läbi teist imelikku teekonda. Minu saatus oli võib-olla ainult *näha*. Sel hetkel tundsin, et ma ei oleks kunagi võimeline jutustama sellest, mida olin näinud. Selleks ajaks oli juba väga pime. Võisin vaevalt näha kive enda ees. Mõtlesin don Juani sõnadele: "Videvik - see on lõhe maailmade vahel!"

Pärast pikka kõhklust hakkasin järgima ettekirjutatud samme. Pasta, mis näis nagu kaerapuder, ei tundunud seda siiski olevat. See oli väga libe ja külm. Sellel oli eriline terav lõhn. See tekitas nahal külma tunde ja kuivas kiiresti. Määrisin oma meelekohti üksteist korda ilma mingit mõju märkamata. Püüdsin väga hoolikalt tähele panna igat muutust tajus või meeleolus, sest ma isegi ei teadnud, mida oodata. Sest tegelikult ma ei suutnud kujutleda läbielamise loomust ja jätkasin vihjete otsimist.

Pasta oli ära kuivanud ja pudenes mu meelekohtadelt maha. Olin juurde määrimas, kui märkasin, et istun jaapanlase moodi kandadel. Olin istunud ristis jalgadega ega mäletanud, et oleksin asendit muutnud. Võttis hulk aega, enne kui täielikult taipasin, et istun mingit liiki kõrgete võlvidega mungakloostri põrandal. Mõtlesin, et need olid tellistest võlvid, kuid neid uurides nägin, et need olid kivist.

Üleminek oli väga raske. See tuli nii järsku, et ma ei olnud valmis sellele järgnema. Minu nägemise elementide taju oli hajutatud, kuid siiski komponendid ei muutunud. Nad jäid püsivaks ja ma võisin peatuda ükskõik millise juures neist ja neid tegelikult uurida. Nägemine ei olnud mitte nii selge ja reaalne kui see, mis tekitati peyote poolt. Sellel oli udune iseloom, intensiivselt meeldiv, pastelne laad.

Mõtlesin, kas saan püsti tõusta või mitte, ja järgmine asi, mida märkasin, oli see, et olin liikunud. Olin trepi ülemises otsas ja H. - minu sõbratar - seisis all. Tema silmad olid palavikulised. Neis oli hullumeelne helk. Ta naeris valjusti ja sellise intensiivsusega, et see oli kohutav. Ta hakkas mööda treppi üles tulema. Tahtsin ära joosta või end peita, "sest ta oli kord olnud nõdrameelne". See oli mõte, mis tuli mu pähe. Peitsin end samba taha ja ta läks minule pilku heitmata mööda. "Ta läheb nüüd pikale reisile," oli teine mõte, mis mul siis tuli. Viimane mõte, mida mäletan, oli - "ta naerab iga kord, kui hakkab segaseks minema."

Äkki muutus vaatepilt väga selgeks. See ei olnud enam unenäosarnane. See oli nagu tavaline vaatepilt, kuid ma näisin vaatavat seda läbi aknaklaasi. Püüdsin sammast puudutada, kuid kõik, mida tundsin, oli see, et ma ei saanud end liigutada. Siiski teadsin, et võin jääda seda pilti vaatama nii kauaks, kui tahan. Olin selles, ja siiski ei olnud ma selle osa.

Tundsin mõistusepäraste mõtete ja argumentide tulva. Olin, niipalju kui suutsin otsustada, tavalise kaine teadvuse olukorras. Iga element kuulus minu normaalsete protsesside valdkonda. Ja siiski teadsin, et see ei olnud tavaline seisund.

Vaatepilt muutus järsult. Oli öine aeg. Olin ehitise saalis. Pimedus ehitise sees tegi mind teadlikuks, et varasemas vaatepildis oli olnud ilus, selge päikesevalgus. Ometi oli see olnud nii tavaline, et ma ei olnud seda tol korral märganud. Kui vaatasin kaugele uude nägemusse, nägin ruumist noort meest väljumas, kes kandis oma õlgadel suurt seljakotti. Ma ei teadnud, kes ta on, kuid olin teda korra või paar näinud. Ta läks minust mööda, trepist alla. Selleks ajaks olin unustanud oma kartuse ja mõistusepärased dilemmad. "Kes on see mees?" mõtlesin ma. "Miks

ma teda nägin?"

Vaatepilt muutus jälle ja ma vaatasin noormeest raamatuid rikkumas. Ta liimis mõned lehtedest kokku, kustutas märke jne. Siis nägin teda raamatuid korralikult puukasti panemas. Seal oli terve kuhi kaste. Need ei olnud tema ruumis, vaid laoruumis. Minu pähe tulid teised pildid, kuid need ei olnud selged. Vaatepilt muutus uduseks, mul oli keerlemise tunne.

Don Juan raputas mind õlgadest ja ma ärkasin. Ta aitas mul tõusta ja me läksime tagasi tema majja. Oli möödunud kolm ja pool tundi momendist, mil hakkasin hõõruma pastat oma meelekohtadele, kuni ajani, mil üles ärkasin, kuid nägemus ei võinud olla kestnud kauem kui kümme minutit. Mul ei olnud mingeid halbu mõjusid. Olin vaid näljane ja unine.

Neljapäev, 18. aprill 1963

Don Juan käskis mul möödunud ööl kirjeldada oma viimast läbielamist, kuid olin liiga unine, et sellest rääkida. Ma ei suutnud keskenduda. Täna, niipea, kui ärkasin, küsis ta minult jälle.

"Kes ütles sulle, et see tüdruk, H., oli olnud nõdrameelne?" küsis ta, kui oma loo olin lõpetanud.

"Mitte keegi. See oli lihtsalt üks mõtetest, mis mul oli."

"Kas sa arvad, et need olid sinu mõtted?"

Ütlesin talle, et need olid minu mõtted, ehkki mul ei olnud mingit põhjust mõelda, et H. oli olnud haige. Need olid imelikud mõtted, mis näisid minu mõistusesse kerkivat eikusagilt. Ta vaatas mulle uurivalt otsa. Küsisin, kas ta ei usu mind. Ta naeris ja ütles, et see oli minu komme - olla hooletu oma tegudega.

"Mida ma valesti tegin, don Juan?"

"Sa oleksid pidanud kuulama sisalikke."

"Kuidas oleksin ma pidanud kuulama?"

"Väike sisalik sinu õlal kirjeldas sulle kõike, mida tema õde nägi. Ta rääkis sulle. Ta rääkis sulle kõik ja sa ei pööranud sellele mingit tähelepanu. Selle asemel mõtlesid, et sisaliku sõnad on su omad mõtted."

"Kuid need olid minu mõtted, don Juan."

"Ei olnud. See on selle nõiduse olemus. Tegelikult tuleb seda nägemust pigem kuulata kui vaadata. Sama asi juhtus ka minuga. Pidin sind juba hoiatama, kui mulle meenus, et minu heategija ei olnud mind hoiatanud."

"Kas teine läbielamine oli nagu minu oma, don Juan?"

"Ei. Minu oma oli põrgulik reis. Ma peaaegu surin."

"Miks oli see põrgulik?"

"Võib-olla sellepärast, et kuradi umbrohi ei armastanud mind. Või ka sellepärast, et mul ei olnud selgust selle kohta, mida tahtsin küsida. Nagu sinulgi eile. Sul pidi olema see tüdruk meeles, kui esitasid küsimuse raamatute kohta."

"Ma ei mäleta seda."

"Sisalikud ei eksi kunagi. Nad võtavad iga mõtet kui küsimust. Sisalik tuli tagasi ja rääkis sulle asju H. kohta, millest mitte keegi ei ole kunagi võimeline aru saama, sest isegi sa ise ei tea, mis mõtted sul olid."

"Kuidas on teise nägemusega, mis mul oli?"

"Sinu mõtted oleksid pidanud olema püsivad, kui esitasid selle küsimuse. Ja see on viis, kuidas seda nõidust tuleks teostada selguse abil."

"Kas te arvate, et seda tüdruku visiooni ei tule võtta tõsiselt?"

"Kuidas võib seda võtta tõsiselt, kui sa ei tea, mis küsimustele väikesed sisalikud vastasid?"

"On see sisalikele selgem, kui esitada ainult üks küsimus?"

"Jah, see on selgem, kui suudad hoida ühte mõtet püsivalt."

"Aga mis juhtub, don Juan, kui see üks küsimus ei ole lihtne?"

"Nii kaua, kui sinu mõte on püsiv ega lähe teiste asjade peale üle, on see selge väikestele sisalikele ja siis on ka nende vastus sinule selge."

"Kas võib sisalikele esitada nägemuse ajal veel küsimusi?"

"Ei. Nägemus on selleks, et vaadata, mida sisalikud sulle ütlevad. Sellepärast ma sulle ütlesingi, et see nägemus on rohkem kuulamiseks kui vaatamiseks. Sellepärast ma käskisin sul tegelda mitte isiklike asjadega. Tavaliselt, kui küsimus on inimeste kohta, on sinu igatsus katsuda või kõnetada neid liiga tugev ja sisalik katkestab rääkimise ning nõidus hajub. Sa pead teadma palju rohkem, kui tead praegu, enne kui püüad näha asju, mis puudutavad sind isiklikult. Järgmine kord pead hoolega kuulama. Olen kindel, et sisalikud rääkisid sulle palju, palju asju, kuid sa ei kuulanud."

Reede, 19. aprill 1963

"Mis olid kõik need asjad, mida ma pasta jaoks jahvatasin, don Juan?"

"Kuradi umbrohu seemned ja terakärsakad, kes elavad seemnetest. Mõõt on kumbagi peotäis." Ta tegi oma parema käe kulbikujuliseks, et

näidata, kui palju.

Küsisin, mis juhtub, kui kasutada ainult ühte elementi ilma teiseta. Ta ütles, et selline tegevus teeb kuradi umbrohu ja sisalikud ainult vaenulikuks. "Sa ei tohi sisalikke vaenulikuks teha," ütles ta, "sest järgmisel päeval hilja pärastlõunal pead sa oma taime juurde tagasi minema. Räägi kõigi sisalikega ja palu neid kahte, kes sind nõiduses aitasid, jälle välja tulla. Otsi kõikjalt, kuni on täiesti pime. Kui sa neid ei leia, siis pead veel kord proovima järgmisel päeval. Kui oled tugev, siis leiad nad mõlemad ja pead nad seal kohapeal ära sööma. Ja sa oled alatiseks varustatud võimega näha tundmatut. Sul ei ole selle nõiduse jaoks kunagi enam vaja neid sisalikke püüda. Nad elavad sellest ajast alates sinu sees."

"Mida ma pean tegema, kui leian ainult ühe neist?"

"Kui leiad ainult ühe neist, siis pead laskma tal oma otsimise lõppemisel ära minna. Kui leiad ta esimesel päeval, ära hoia teda, lootes, et püüad teise järgmisel päeval. See ainult rikub sinu sõprust nendega."

"Mis juhtub, kui ma neid üldse ei leia?"

"Arvan, et see on kõige parem asi sinu jaoks. See tähendab, et sa pead püüdma kaks sisalikku iga kord, kui soovid nende abi, kuid see tähendab samuti, et oled vaba."

"Mida te sellega mõtlete?"

"Vaba kuradi umbrohu orjusest. Kui sisalikud elavad sinu sees, ei lase kuradi umbrohi sind kunagi vabaks."

"On see halb?"

"Muidugi on see halb. Ta eraldab sind kõigest muust. Sa pead veetma oma elu, teenides teda kui *allyt*. Ta on oma valdusesse võttev. Kui ta kord juba sinu üle valitseb, siis on edasiminekuks ainult üks tee - tema tee."

"Mis siis, kui ma leian, et sisalikud on surnud?"

"Kui leiad, et üks neist või mõlemad on surnud, ei tohi sa proovida seda nõidust mõni aeg. Katkesta see natukeseks ajaks.

Arvan, et see on kõik, mida pean sulle ütlema. See, mida olen sulle öelnud, on reegel. Mil iganes sa ise seda nõidust kasutad, pead järgima kõiki neid samme, mida kirjeldasin sulle siis, kui istusid oma taime ees. Veel üks asi. Sa ei tohi süüa ega juua, kuni nõidus on lõpetatud."

6.

Järgmine samm don Juani õpetuses oli üks uus *Datura* juure teise portsjoni valitsemise aspekt. Kahe õppimisaasta vahel küsis don Juan korduvalt mu taime kasvamise kohta.

Neljapäev, 27. juuni 1963

"On hea praktika kontrollida kuradi umbrohtu, enne kui minna täielikult tema rajale," ütles don Juan.

"Kuidas te seda kontrollite, don Juan?"

"Sa pead proovima teist nõidust sisalikega. Sul on kõik elemendid, mida vaja, et esitada veel üks küsimus sisalikele, seekord minu abita."

"On see väga vajalik, et teeksin selle nõiduse, don Juan?"

"See on kõige parem viis kontrollida kuradi umbrohu tundeid sinu vastu. Tema kontrollib sind kogu aeg, nii et on õiglane, kui sina kontrollid teda samuti. Ja kui tunned kuskil tema teel, et sa mingil põhjusel ei peaks edasi minema, tuleb sul lihtsalt peatuda."

Laupäev, 29. juuni 1963

Tõstsin üles kuradi umbrohu teema, et don Juan räägiks mulle sellest rohkem, ja siiski ei tahtnud ma sellest aktiivselt osa võtta.

"Teist portsjonit kasutatakse ainult meeltevälise taju rakendamiseks, eks ole, don Juan?" küsisin, et vestlust alustada.

"Mitte ainult selleks. Teise portsjoni abiga õpetatakse sisalike nõidust ja samal ajal kontrollid kuradi umbrohtu. Kuid tegelikkuses kasutatakse teist portsjonit teistel eesmärkidel. Sisalike nõidus on ainult algus."

"Milleks teda siis kasutatakse, don Juan?"

Ta ei vastanud. Ta muutis järsult teemat ja küsis minult, kui suureks on *Datura*-taimed minu enda taime ümber kasvanud. Näitasin käega suurust.

Don Juan ütles: "Olen sulle õpetanud, kuidas eraldada isast emasest. Mine nüüd oma taime juurde ja too mulle mõlemad. Mine algul oma vana taime juurde ja vaata hoolikalt vihma poolt tekitatud veejooksu suunda.

Nüüd peab vihm olema seemned kaugele kandnud. Vaatle äravoolu poolt tekitatud pragusid ja selle järgi määra voolu suund. Siis leia taim, mis kasvab sinu omast kõige kaugemal. Kõik kuradi umbrohu taimed, mis kasvavad nende vahel, on sinu omad. Hiljem, kui need seemenduvad, võid oma territooriumi suurendada, minnes iga taime juurest edasi vee äravoolu suunas.

Ta andis mulle ülitäpsed instruktsioonid, kuidas hankida lõikeriistu. Juure lõikamine, ütles ta, pidi olema tehtud järgmisel viisil: algul pidin valima taime, mida tahtsin lõigata, ja puhastama pori juure ja varre ühinemiskoha ümbert. Teiseks pidin kordama täpselt sama tantsu, mida olin sooritanud juure istutamisel. Kolmandaks pidin lõikama varre ära ja jätma juure maa sisse. Viimane samm oli kaevata välja kuusteist tolli juurt. Ta manitses mind mitte kõnelema või reetma ühtegi tunnet selle toimingu ajal.

"Sul peab olema kaks riidetükki," ütles ta. "Laota need laiali ja pane taimed nendele. Siis lõika taimed osadeks ja lao virna. Järjekord on sinu enda valida. Kuid pead alati meeles pidama, mis järjekorda sa kasutasid, sest seda järjekorda pead sa alati kasutama. Niipea, kui sul on taimed olemas, too nad kohe minu juurde."

Laupäev, 6. juuli 1963

Esmaspäeval, 1. juulil, lõikasin *Datura*-taimed, mida don Juan oli käskinud. Ootasin, kuni oli kaunis pime, et tantsida ümber taimede, sest ma ei tahtnud, et keegi mind näeks. Olin üsna kartlik. Olin kindel, et keegi näeb pealt minu imelikke tegusid. Olin eelnevalt valinud taimed, mis arvasin olevat isase ja emase. Olin lõiganud kummaltki kuusteist tolli juurt, kusjuures kaevata sellisesse sügavusse puukepiga ei ole mitte just kerge ülesanne. See võttis minult tunde. Lõpetasin töö täielikus pimeduses ja kui olin valmis neid lõikama, pidin kasutama taskulampi. Minu algne kartus, et keegi võiks mind näha, oli väike võrreldes hirmuga, et keegi võiks märgata valgust põõsastes.

Viisin taimed don Juani majja teisipäeval, 2. juulil. Ta avas kimbud ja uuris tükke. Ta ütles, et peab ikka veel andma mulle oma taime seemneid. Ta lükkas uhmri minu ette, võttis klaaspurgi ja tühjendas selle sisu - kuivanud seemned, mis olid tompu jäänud - uhmrisse.

Küsisin, mis need on, ja ta vastas, et terakärsakate poolt söödud seemned. Seemnete hulgas oli kaunis vähe mardikaid - väikseid musti terakärsakaid. Don Juan ütles, et need on erilised mardikad ja et me

peame need välja võtma ja eraldi purki panema. Ta andis mulle teise purgi, mis oli kolmandiku võrra täidetud sama liiki terakärsakatega. Purki sai pandud paberitükk, et vältida mardikate väljapääsemist.

"Järgmine kord tuleb sul kasutada mardikaid omaenda taimedelt," ütles don Juan. "Sa pead lõikama need seemnekaunad, milles on väikesed augud - need on täis mardikaid. Ava kaun ja kraabi kõik purki. Korja üks peotäis mardikaid ja pane need teise nõusse. Kohtle neid toorelt. Ära ole nendega kaalutlev või delikaatne. Mõõda üks peotäis tompujäänud seemneid, mida mardikad on söönud, ja üks peotäis mardikate pulbrit ning ülejäänu mata ükskõik millisesse kohta oma taimest selles suunas (ta näitas kagu poole). Siis korja head kuivad seemned ja pane need eraldi. Sa võid neid alati kasutada. On hea võtta seemned kaunadest kohapeal välja, nii et võid kõik korraga maha matta."

Järgmiseks käskis don Juan mul kõigepealt jahvatada tompujäänud seemned, siis terakärsakate munad, siis mardikad ja lõpuks head, kuivad seemned.

Kui kõik need olid tambitud peeneks pulbriks, võttis don Juan *Datura*-tükid, mis olin lõiganud, ja ladus nad virna. Ta eraldas isajuure ja mässis selle õrnalt riidetüki sisse. Ülejäänu andis ta mulle ja käskis lõigata kõik väikesteks tükkideks, muljuda need pudruks ja panna siis iga mahlatilgake potti. Ta ütles, et pean need pudruks muljuma samas järjekorras, nagu olin nad virna ladunud.

Kui olin lõpetanud, käskis ta mul mõõta ühe tassitäie keeva vett, segada see kõige potis olevaga ja lisada veel kaks tassitäit. Ta andis mulle siledaks tehtud kondist kepikese. Liigutasin sellega pehmet putru ja panin poti tulele. Siis ta ütles, et peame juure ette valmistama. Selleks peame kasutama suuremat uhmrit, sest isajuurt ei tohi üldse lõigata. Me läksime maja taha. Tal oli uhmer valmis ja ma hakkasin juurt tampima, nagu olin teinud varem. Jätsime juure öise õhu kätte vette ligunema ja läksime majja.

Ta käskis mul jälgida segu potis. Pidin seda keetma seni, kuni sellel oli teatud tahkus - kuni seda oli raske liigutada. Siis heitis ta maha oma matile ja jäi magama. See pehme segu oli keenud vähemalt tunni, kui märkasin, et seda oli ikka raskem ja raskem liigutada. Otsustasin, et see pidi olema valmis ja tõmbasin selle tulelt ära. Panin selle räästa alla võrku ja läksin magama.

Ärkasin, kui don Juan üles tõusis. Päike säras selges taevas, oli palav kuiv päev. Don Juan ütles jälle, et on kindel, et kuradi umbrohi

armastab mind.

Jätkasime juure töötlemist ja päeva lõpuks oli meil üsna palju kollakat ainet kausi põhjas. Don Juan kallas ära pealmise vee. Mõtlesin, et see on protseduuri lõpp, kuid ta täitis kausi uuesti keeva veega.

Ta tõi selle pudrupoti räästa alt välja. Puder näis peaaegu kuiv olevat. Ta tõi poti majja, pani selle ettevaatlikult põrandale ja istus maha. Siis hakkas ta kõnelema.

"Minu heategija ütles, et taime on lubatud segada searasvaga. Ja seda pead sa nüüd tegema. Minu heategija segas seda searasvaga minu jaoks, kuid nagu olen juba öelnud, mulle ei meeldinud see taim kunagi eriti ja ma ei püüdnud kunagi tõeliselt sellega üheks saada. Minu heategija ütles, et parimate tulemuste jaoks nendele, kes tõeliselt soovivad valitseda seda jõudu, on sobiv taime segada metssea rasvaga. Sisikonna rasv on kõige parem. Kuid sina pead seda valima. Võib-olla saatuse pööre otsustab, et võtad kuradi umbrohu vastu kui *ally*, millisel juhul ma soovitan sulle, nagu minu heategija soovitas mulle, kinni püüda metssiga ja võtta tema sisikonnast rasva. Teistel aegadel, kui kuradi umbrohu populaarsus oli oma haripunktis, kasutasid *brujod* erilisi küttimisrännakuid, et saada metssea rasva. Nad otsisid kõige suuremaid ja tugevamaid isaseid metssigu. Neil oli metssigade jaoks eriline maagia: nad võtsid neist erilist jõudu, nii erilist, et seda oli isegi neil päevil raske uskuda. Kuid see jõud on kaduma läinud. Ma ei tea sellest midagi. Ja ma ei tea ühtegi inimest, kes sellest teaks. Võib-olla umbrohi ise õpetab seda kõike sulle."

Don Juan mõõtis peotäie rasva, tampis selle kaussi, kus oli kuiv puder, ja kraapis käte külge jäänud rasva poti serva külge. Ta käskis mul sisu liigutada, kuni see oli ühtlane ja täielikult segatud.

Kloppisin segu peaaegu kolm tundi. Don Juan vaatas seda aeg-ajalt ja ütles, et see ei ole ikka veel valmis. Lõpuks näis ta rahul olevat. Pastasse klopitud õhk andis sellele helehalli värvuse ja tarretise püsivuse. Ta riputas kausi katuse alla teise kausi kõrvale ja ütles, et jätab need sinna järgmise päevani, sest selle teise portsjoni ettevalmistamine võtab aega kaks päeva. Ta ei lubanud mul vahepeal midagi süüa. Võisin juua vett, kuid süüa ei tohtinud.

Järgmisel päeval, neljapäeval, 4. juulil, juhatas don Juan mind, kuidas neli korda juurt loputada. Kui ma neljas kord kausist vett välja valasin, oli juba pimenemas. Istusime verandal. Ta pani mõlemad kausid minu ette. Juureekstrakt moodustas teelusikatäie valkjat tärklist. Ta pani selle tassi ja lisas veel vett. Ta keerutas aine lahustamiseks tassi oma käes, siis

andis tassi mulle. Ta käskis mul juua kõik, mis tassis oli. Jõin selle kiiresti, panin tassi põrandale ja langesin äkki tagasi. Minu süda hakkas taguma, tundsin, et ei suuda hingata. Don Juan käskis mul kõik riided seljast võtta. Küsisin temalt, miks, ja ta ütles, et pean ennast pastaga kokku määrima. Kõhklesin. Ma ei teadnud, kas riietuda lahti või mitte. Don Juan nõudis, et kiirustaksin. Ta ütles, et on väga vähe aega lolli mängimiseks.

Ta võttis kondikepikese ja lõikas kaks horisontaalset joont pasta pinnale, jagades kausi sisu selliselt kolme võrdsesse ossa. Siis, alustades ülemise joone keskelt, lõikas ta vertikaalse liini risti kahe teisega, jagades pasta viide ossa. Ta näitas alumisele parempoolsele osale ja ütles, et see oli minu vasaku jalalaba jaoks. Piirkond selle kohal oli minu vasaku sääre jaoks. Ülemine ja suurim osa oli minu suguelundite jaoks. Järgmine, madalamal vasakul poolel oli minu parema jala sääre ja ala all vasakul oli parema jalalaba jaoks. Ta käskis mul määrida see pastaosa, mis oli määratud minu vasaku jalalaba jaoks, minu jalatallale ja hõõruda seda põhjalikult. Siis juhatas ta pasta määrimist minu vasaku jala siseküljele, suguelunditele, parema jala siseküljele ja lõpuks paremale jalatallale.

Järgisin tema instruktsioone. Pasta oli külm ja sellel oli eriline tugev lõhn. Kui olin selle määrimise lõpetanud, ajasin ennast sirgu. Segu lõhn tõusis mu ninasõõrmetesse. See lämmatas mind. See terav lõhn ummistas mind. See oli nagu mingit liiki gaas. Püüdsin hingata läbi suu ja üritasin don Juaniga rääkida, kuid ei suutnud. Don Juan vaatas mulle pinevalt otsa. Astusin sammu tema poole. Mu jalad olid kummitaolised ja pikad, äärmiselt pikad. Astusin teise sammu. Mu põlveliigesed tundusid vetruvatena nagu hüppeteivas, need vappusid ja vibreerisid ja tõmbusid elastselt kokku. Liikusin ettepoole. Minu keha liikumine oli aeglane ja kõikuv, see oli rohkem nagu värin ettepoole ja üles. Vaatasin alla ja nägin don Juani minu all istumas. Hoog viis mind veel ühe sammu edasi, mis oli isegi elastsem ja pikem kui eelmine. Ja sealt edasi ma hõljusin. Mäletan korra alla tulemist. Siis tõukasin end üles mõlema jalaga, hüppasin tahapoole ja liuglesin selili. Nägin enda kohal tumedat taevast ja minust mööduvaid pilvi. Nõksutasin oma keha, nii et võisin alla vaadata. Nägin mägede tumedat massi. Minu kiirus oli ebatavaline. Mu käsivarred olid paigal, külgede vastu surutud. Mu pea oli suunajaks. Kui ma seda tahapoole painutatuna hoidsin, tegin vertikaalseid ringe. Muutsin suunda pea kõrvalepööramisega. Nautisin sellist vabadust ja kiirust, mida ma ei ole kunagi varem tundnud. Suurepärane pimedus tekitas minus kurbuse, võib-olla igatsuse tunde. Tundus, nagu oleksin leidnud

koha, kuhu kuulusin - ööpimeduse. Püüdsin ringi vaadata, kuid kõik, mida tajusin, oli see, et öö oli pilvitu ja siiski oli selles nii palju jõudu.

Äkki teadsin, et oli aeg alla tulla, tundus, nagu oleks mulle antud käsk, mida pidin täitma. Ja ma hakkasin laskuma nagu sulg külgliikumisega. See liikumine ajas mind iiveldama. See oli aeglane ja jõnksuline, nagu oleks mind plokkide abil alla tõmmatud. Mind ajas iiveldama. Mu pea tahtis lõhkeda kõige piinavamast valust. Mind ümbritses mingi pimedus. Olin teadlik tundest, et ripun selles.

Järgmine asi, mida mäletan, oli ülesärkamise tunne. Olin oma toas voodis. Tõusin istukile ja minu toa pilt lahustus. Tõusin püsti. Olin alasti! Püstitõusmine ajas mind jälle iiveldama. Tundsin ära mõned kohad. Olin umbes miili kaugusel don Juani majast, tema *Datura*-taimede asukoha lähedal. Äkki sobis kõik oma kohale ja taipasin, et pean kogu tee tema majani alasti minema. Riieteta olek oli väga suur psühholoogiline löök, kuid ma ei saanud ka midagi selle probleemi lahendamiseks teha. Mõtlesin endale teha okstest seeliku, kuid see mõte tundus naeruväärsena ja pealegi hakkas varsti koitma, sest hommikune hämarus juba peaaegu selgines. Unustasin oma ebamugavuse ja iivelduse ning hakkasin maja poole minema. Mind kummitas hirm, et mind märgatakse. Vaatasin, et läheduses ei oleks inimesi ega koeri. Püüdsin joosta, kuid vigastasin oma jalgu väikestel teravatel kividel. Kõndisin aeglaselt. Oli juba väga selge. Siis nägin kedagi teed mööda tulemas ja hüppasin kiiresti põõsaste taha. Minu olukord näis mulle nii kokkusobimatuna. Hetk varem olin nautinud uskumatut lendamise mõnu; järgmisel minutil leidsin end peitu pugemas, kimbatuses oma alastiolekust. Mõtlesin, et hüppan uuesti teele ja jooksen kogu jõust sellest isikust mööda. Ta oleks nii jahmunud, et selleks ajaks, kui ta taipab, et see oli üks alasti mees, olen ta juba kaugele seljataha jätnud. Mõtlesin seda kõike, kuid ei söandanud liigutada.

Isik, kes tuli mööda teed, oli just minu kohal ja peatus. Kuulsin teda oma nime hüüdmas. See oli don Juan ja tal olid minu riided kaasas. Kui ma neid selga panin, vaatas ta mulle otsa ja naeris. Ta naeris nii tugevalt, et hakkasin samuti naerma.

Samal päeval, reedel, 5. juulil, hilja pärastlõunal käskis don Juan mul jutustada oma läbielamise üksikasjadest. Jutustasin talle kogu episoodi nii täpselt, kui suutsin.

"Kuradi umbrohu teist portsjonit kasutatakse lendamiseks," ütles ta, kui olin lõpetanud. "Salvist iseenesest ei ole küllalt. Minu heategija ütles, et juur on see, mis annab suuna ja tarkuse ning see on lendamise põhjus. Kui õpid rohkem ja võtad seda sageli, et lennata, näed kõike

suure selgusega. Sa võid hõljuda läbi õhu sadu miile, et näha, mis juhtub ükskõik millisel kohal, kus tahad, või anda saatuslik hoop oma kaugel asuvatele vaenlastele. Kui saad kuradi umbrohuga tuttavaks, õpetab ta sulle, kuidas neid asju teha. Näiteks on ta sulle juba õpetanud, kuidas suunda muuta. Samal viisil õpetab ta sulle kujuteldamatuid asju."

"Milliseid, don Juan?"

"Seda ei oska ma sulle öelda. Iga inimene on erinev. Minu heategija ei rääkinud mulle kunagi seda, mida tema oli õppinud. Ta ütles mulle, kuidas toimida, aga mitte kunagi seda, mida nägi. See on ainult nägija enda jaoks."

"Kuid mina räägin teile kõik, mida näen, don Juan?"

"Praegu räägid, hiljem mitte. Järgmine kord, kui võtad kuradi umbrohtu, teed sa seda ise, oma taimede juures, sest see on koht, kuhu maandud - oma taimede juurde. Pea seda meeles. Sellepärast tulin mina siia oma taimede juurde sind otsima."

Ta ei öelnud rohkem midagi ja jäin magama. Kui õhtul ärkasin, tundsin end kosununa. Mingil põhjusel hoovas minust füüsilist rahulolu. Olin õnnelik, rahulolev.

Don Juan küsis minult: "Kas mulle meeldis öö? Või oli see hirmutav?"

Ütlesin talle, et öö oli tõesti suurepärane.

"Kuidas on peavaluga? Oli see väga tugev?" küsis ta.

"Peavalu oli sama tugev kui kõik teised tunded. See oli kõige hullem valu, mis mul kunagi on olnud," ütlesin.

"Takistaks see sind uuesti tahtmast kuradi umbrohu jõudu maitsta?"

"Ma ei tea. Praegu ma ei taha seda, kuid hiljem võiks. Ma tõesti ei tea, don Juan."

Mul oli küsimus, mida tahtsin temale esitada. Teadsin, et ta põikleb sellest kõrvale, seepärast ootasin, et ta ise seda teemat mainiks. Ootasin kogu päeva. Lõpuks, enne kui ma sel õhtul lahkusin, pidin temalt siiski küsima: "Kas ma tõesti lendasin, don Juan?"

"Sa ju ise ütlesid mulle seda. Kas sa ei öelnud?"

"Ma tean, don Juan. Ma mõtlesin, kas minu keha lendas? Kas ma tõusin õhku nagu lind?"

"Sa esitad mulle küsimusi, millele ma ei oska vastata. Sa lendasid. Selle jaoks ongi kuradi umbrohu teine portsjon. Kui võtad seda rohkem, siis õpid, kuidas lennata täiuslikult. See ei ole lihtne asi. Inimene lendab kuradi umbrohu teise portsjoni abiga. See on kõik, mida oskan sulle öelda. Sellel, mida sa tahad teada saada, pole mingit mõtet. Linnud lendavad nagu linnud ja inimene, kes on võtnud kuradiumbrohtu, lendab

nagu see."

"Nagu linnud lendavad?"

"Ei, ta lendab nagu inimene, kes on võtnud umbrohtu."

"Siis ma tegelikult ei lennanud, don Juan. Lendasin oma kujutlustes. Kus oli minu keha?"

"Põõsastes," ütles ta lõikavalt, kuid kohe puhkes ta jälle naerma. "Sinuga on see häda, et saad asjadest ainult ühel viisil aru. Sa ei mõtle, et inimene lendab; ja siiski võib *brujo* liikuda ühe sekundiga tuhandeid miile, et näha, mis seal toimub. Ta võib anda hoobi oma kaugelolevatele vaenlastele. Nii et - kas ta lendab või ei lenda?"

"Vaadake, don Juan, teie ja mina oleme erinevalt orienteeritud. Oletame näiteks, et üks minu kaasüliõpilastest oleks olnud koos minuga siin sel ajal, kui võtsin kuradi umbrohtu. Kas ta oleks olnud võimeline mind nägema lendamas?"

"Siin sa oled jälle oma küsimustega, et mis oleks juhtunud, kui... On kasutu sellisel viisil kõnelda. Kui sinu sõber või keegi teine võtab kuradi umbrohu teise portsjoni, siis kõik, mida ta võib teha, on lennata. Kui ta oleks sind lihtsalt vaadelnud, oleks ta võinud sind näha lendamas või ehk ka mitte. See sõltub inimesest."

"Kuid mida ma mõtlen, don Juan, on see, et kui teie ja mina vaatame lindu ja näeme teda lendamas, siis me nõustume sellega, et ta lendab. Aga kui kaks minu sõpra oleksid mind näinud lendamas, nagu ma möödunud ööl tegin, kas nad siis oleksid nõustunud, et ma lendasin?"

"Hea küll, nad oleksid võinud nõustuda. Sa nõustud lindude lendamisega sellepärast, et oled neid näinud lendamas. Lindude lendamine on tavaline asi. Kuid sa ei nõustu teiste asjadega, mida linnud teevad, kuna sa ei ole kunagi näinud linde neid asju tegemas. Kui sinu sõbrad teavad, et inimesed lendavad kuradi umbrohu abil, siis nad nõustuvad sellega."

"Hea küll, esitame seda teisel viisil, don Juan. Mida ma mõtlesin, oli see, et kui ma oleksin ennast raske ahelaga kivi külge sidunud, oleksin ma lennanud just täpselt samuti, sest minu kehal ei ole minu lendamisega midagi tegemist."

Don Juan vaatas mind uskumatult. "Kui sa seod ennast kivi külge," ütles ta, "siis ma kardan, et sul tuleb lennata, hoides kivi koos selle raske ahelaga."

7.

Suitsusegu koostisosade kogumine ja ettevalmistamine moodustas aastase tsükli. Esimesel aastal õpetas don Juan mulle protseduuri. Järgmise, 1962. aasta detsembrist, kui tsükkel uuesti algas, andis don Juan mulle ainult juhtnööre. Korjasin koostisosi ise, valmistasin neid ette ja panin kuni järgmise aastani kõrvale.

1963. aasta detsembris algas uus tsükkel kolmandat korda. Don Juan näitas, kuidas ühendada kuivatatud koostisosad, mis olin aasta tagasi kogunud ja ette valmistanud. Ta pani suitsetamissegu väikesesse nahkkotti ja me läksime jälle välja, et koguda erinevaid komponente järgmiseks aastaks.

"Väikest suitsu" mainis Don Juan kahe korjamise vahel möödunud aasta jooksul harva. Kuid iga kord, kui läksin teda vaatama, andis ta mulle oma piipu hoida. Piibuga "tuttavaks saamise" protsess arenes nii, nagu ta oli seda kirjeldanud. Ta andis piipu minu kätte järk-järgult. Ta nõudis absoluutset ja hoolikat keskendumist sellele tegevusele ja andis mulle väga üksikasjalikud juhendid. Ta ütles, et juhusliku piibu käperdamise tagajärjeks on vältimatult kas tema või minu surm.

Niipea, kui olime lõpetanud kolmanda kogumise ja ettevalmistuse tsükli, hakkas don Juan esimest korda rohkem kui aasta jooksul rääkima suitsust kui *allyst*.

Esmaspäev, 23. detsember 1963

Sõitsime pärast mõningate segu jaoks tarvis minevate kollaste taimede kogumist tagasi tema majja. Need olid ühed kõige olulisematest koostisosadest. Märkisin, et sel aastal ma ei järginud sama koostisosade kogumise korda nagu aasta tagasi. Ta naeris ja ütles, et suits ei ole tujukas ega väiklane, nagu seda on kuradi umbrohi. Suitsu jaoks ei ole kogumise järjekord oluline. Vajalik oli vaid see, et segu kasutav inimene oleks korralik ja täpne.

Küsisin don Juanilt, mida me teeme tema poolt ette valmistatud ja minu kätte hoiule antud seguga. Ta vastas, et see on minu oma, ja lisas, et mul tuleb seda kasutada niipea, kui võimalik. Küsisin, kui palju seda

iga kord vaja on. Väike kott, mille ta mulle oli andnud, sisaldas peaaegu kolm korda nii palju kui väike tubakakott. Ta ütles mulle, et võin kasutada kogu oma koti sisu ühe aastaga. Kui palju ma iga suitsetamise ajal vajan, on minu isiklik asi.

Tahtsin teada, mis juhtub, kui ma kunagi ei lõpeta selle kotitäie suitsetamist. Don Juan ütles, et ei juhtu midagi - suits ei vaja midagi. Tal endal ei olnud enam vaja suitsetada, siiski tegi ta igal aastal uue segu. Siis parandas ta ennast ja ütles, et ta peab vaid harva suitsetama. Küsisin, mida ta teeb kasutamata seguga, kuid ta ei vastanud. Ta ütles, et segu ei ole enam hea, kui seda ei ole aastaga ära tarvitatud.

Hakkasime selle üle pikalt vaidlema. Ma ei sõnastanud oma küsimusi korrektselt ja tema vastused näisid segadust tekitavad. Tahtsin teada, kas segu kaotab oma hallutsinogeensed väärtused või jõu pärast aasta möödumist, tehes seepärast aastase tsükli vajalikuks, kuid ta rõhutas, et segu ei kaota oma jõudu kunagi. Juhtub vaid see, ütles ta, et inimene ei vaja seda enam, sest ta on teinud uue varu. Ta peab järele jäänud vanast segust lahti saama erilisel viisil, mida don Juan ei tahtnud mulle tookord avaldada.

Teisipäev, 24. detsember 1963

"Te ütlesite, don Juan, et ei pea enam suitsetama."

"Jah, sest suits on minu *ally* ja mul ei ole vaja seda rohkem suitsetada. Võin teda kutsuda igal ajal igas kohas."

"Kas te mõtlete sellega, et ta tuleb isegi siis teie juurde, kui te ei suitseta?"

"Mõtlen seda, et lähen vabalt tema juurde."

"Kas ka mina olen kunagi võimeline seda tegema?"

"Kui sul õnnestub teda oma *allyks* saada, siis kindlasti."

Teisipäev, 31. detsember 1963

Neljapäeval, 26. detsembril oli mul esimene läbielamine don Juani *ally*-suitsuga. Kogu päeva sõidutasin teda ringi ja ajasin ta asju. Pöördusime tema majja tagasi hilja pärastlõunal. Nimetasin, et ma ei olnud kogu päeva jooksul midagi söönud. Ta ei tundnud selle üle mingit muret, selle asemel hakkas ta mulle rääkima, et pean ilmtingimata suitsuga tuttavaks saama. Ta ütles, et pean seda ise kogema, et taibata, kui tähtis see *allyna* on.

Ta teatas, et läidab otsekohe minu jaoks oma piibu, laskmata mul

midagi öelda. Püüdsin seda mõtet maha laita, väites, et ma ei usu, et olen selleks valmis, ja tunnen, et ei ole käsitlenud piipu piisavalt kaua. Kuid ta ütles, et mul ei ole õppimiseks jäänud palju aega ja pean piipu üsna pea kasutama. Ta võttis kotist piibu ja hellitas seda. Istusin tema kõrvale põrandale ja püüdsin meeleheitlikult oksendada või kaotada meelemärkust - teha midagi, et seda vältimatut sammu ära hoida.

Tuba oli peaaegu pime. Don Juan oli süüdanud petrooleumilambi ja selle nurka pannud. Tavaliselt hoidis lamp ruumi lõdvestavas poolpimeduses, selle kollakas valgus oli alati rahustav. Seekord aga näis valgus olevat ähmane ja ebatavaliselt punane, see oli jõuetukstegev. Ta avas oma väikese segukoti, vabastamata seda kaela ümber kinnitatud nööri otsast, võttis piibu enda lähedale, pani selle oma särgi sisse ja kallas osa segust kahasse. Ta käskis mul seda protseduuri jälgida, juhtides mu tähelepanu sellele, et kui natuke segu juhtuks maha minema, kukuks see tema särgi sisse.

Don Juan täitis kolm neljandikku kahast, sidus siis koti ühe käega kinni, kuna teisega hoidis piipu. Ta võttis väikse savivaagna, andis selle mulle ja käskis tuua õues olevast tulest mõned väikesed söed. Läksin maja taha ja koukisin põletamata telliskiviahjust hunniku sütt. Ruttasin tagasi tema ruumi. Olin väga rahutu. See oli nagu eelaimus.

Istusin don Juani kõrvale ja andsin talle vaagna. Ta vaatas sellele ja ütles rahulikult, et söed on liiga suured. Ta tahtis väiksemaid, mis sobiksid täpselt piibu kahasse. Läksin uuesti ahju juurde ja tõin mõned. Ta võttis uue sütevaagna ja pani selle enda ette. Ta istus, jalad ristis ja enda alla pööratud. Ta vaatas silmanurgast mulle otsa ja kallutas end ettepoole, kuni tema lõug peaaegu puudutas sütt. Piipu vasakus käes hoides võttis ta pareme käe äärmiselt kiire liigutusega põleva söetüki ja pani piibu kahasse. Siis tõusis ta istukile, ajas end sirgu ning, hoides piipu mõlema käega, pani selle oma suhu ja pahvis kolm korda. Ta sirutas käed minu suunas ja ütles sundiva sosinaga, et võtaksin mõlema käega piibu ja suitsetaksin.

Mõte piibust keeldumisest ja ärajooksmisest läbistas hetkeks mu pead, kuid don Juan nõudis jälle - ikka sosinal - et võtaksin piibu ja suitsetaksin. Vaatasin talle otsa. Ta silmad olid minule suunatud. Kuid tema vaade oli sõbralik, osavõtlik. Oli selge, et olin teinud valiku kaua aega tagasi. Mingit muud valikut ei olnud, tuli vaid teha seda, mida ta käskis.

Võtsin piibu ja lasksin sellel peaaegu kukkuda. See oli kuum! Panin selle oma suhu äärmise ettevaatusega, sest kujutlesin, et selle kuumus

on minu huultele väljakannatamatu. Kuid ma ei tundnudki kuumust.

Don Juan käskis mul sisse hingata. Suits voogas mu suhu ja näis seal ringlevat. See oli raske! Tundsin, nagu oleks mu suu taignat täis. See võrdlus tuli mulle meelde, vaatamata sellele, et mul ei ole kunagi suu taignat täis olnud. Suits oli nagu mentool ja minu suu sisemus muutus äkki külmaks. See oli värskendav tunne. "Veel! Veel!" kuulsin don Juani sosistamas. Tundsin suitsu oma kehas vabalt immitsemas, peaaegu täielikult minu kontrollita. Ma ei vajanud enam don Juani pealekäimist. Jätkasin mehaaniliselt sissehingamist.

Äkki kallutas don Juan end minu poole ja võttis piibu mu käest. Ta koputas tuha õmalt söevaagnale, tegi sõrme süljega märjaks ja keerutas seda kahas, et selle külgi puhastada. Ta puhus korduvalt läbi varre. Nägin teda piipu tuppe tagasi panevat. Tema tegevus hoidis mu tähelepanu endal.

Kui ta oli piibu puhastamise lõpetanud ja selle ära pannud, vaatas ta mind pärani silmadega ja taipasin esimest korda, et kogu mu keha oli kangestunud, mentoolitatud.

Nägu tundus raskena ja lõuad valutasid. Ma ei suutnud oma suud kinni hoida, kuid mingit süljevoolu ei olnud. Suu oli põletavalt kuiv, kuid janu mul ei olnud. Hakkasin peas tundma ebatavalist kuumust. Külma kuumust! Iga kord, kui välja hingasin, näis hingamine lõikavat mu ninasõõrmeid. Kuid see ei põletanud, see tundus nagu jäätükk.

Don Juan istus paremale mu kõrvale ja hoidis piibu tuppe liikumata vastu põrandat, otsekui surudes seda jõuga. Mu käed olid rasked, käsivarred rippusid, tõmmates õlgu allapoole. Mu nina oli tatine. Pühkisin seda käeseljaga ja mu ülahuul oli ära pühitud. Pühkisin oma nägu ja kogu liha oli ära pühitud! Ma sulasin! Tundsin, nagu sulaks minu liha tegelikult. Hüppasin jalgadele ja püüdsin millestki kinni haarata - ükskõik millest - et ennast toetada. Tundsin õudust, mida ei olnud kunagi varem tundnud. Haarasin kinni postist, mis oli don Juani toa põranda keskele löödud. Seisin hetke seal ja siis pöördusin, et tema poole vaadata. Ta istus ikka veel liikumatult oma piipu hoides ja mulle pärani silmi otsa vaadates.

Minu hingamine oli piinarikkalt kuum (või külm?). See lämmatas mind. Kallutasin oma pead ettepoole, et toetada seda postile, kuid ilmselt liikusin sellest mööda ning pea liikus allapoole, postist mööda. Peatusin, kui olin peaaegu põrandal. Tõmbasin ennast üles. Post oli minu silmade ees! Püüdsin jälle oma pead sinna peale panna. Püüdsin ennast kontrollida ja olla teadlik ning hoida oma silmad lahti, kui nõjatun

ettepoole, et puudutada posti oma otsaesisega. See oli mõne tolli kaugusel minu silmadest, aga kui panin oma pea selle vastu, oli mul imelik tunne, et lähen sellest otse läbi.

Püüdes meeleheitlikult leida mõistuslikku selgitust, tegin järelduse, et mu silmad moonutavad sügavust ja et post pidi olema kümne jala kaugusel, ehkki nägin seda otse enda näo ees. Siis mõtlesin välja loogilise, ratsionaalse posti asendi kontrollimise viisi. Hakkasin külgepidi väikeste sammudega selle ümber liikuma. Minu arutlus seisnes selles, et käies sellisel viisil ümber posti, ei saa ma arvatavasti teha viiejalasest läbimõõdust suuremat ringi: kui post oli tõesti minust kümme jalga eemal või väljaspool minu haardeulatust, siis tuleb hetk, kus pean olema selle poole seljaga. Arvasin, et sel momendil post kaob, kuna see on tegelikult minu selja taga.

Hakkasin siis posti ümber ringlema, kuid see jäi minu silmade ette, kuni käisin selle ümber. Ärritushoos haarasin sellest mõlema käega kinni, kuid mu käed läksid sellest läbi. Haarasin õhku. Arvestasin hoolikalt enda ja posti vahelist kaugust. Arvasin, et see peab olema kolm jalga. S.t minu silmad tajusid seda kolme jalana. Proovisin hetke sügavuse taju, liigutades oma pead ühelt küljelt teisele, fokuseerides kordamööda kumbagi silma postile ja siis tagapõhjale. Vastavalt minu sügavuse hindamisele oli post kindlalt minu ees, arvatavasti kolme jala kaugusel. Sirutanud oma käed pea kaitseks välja, ründasin kogu oma jõuga. Tunne oli sama - ma läksin postist läbi. Seekord kukkusin täielikult põrandale. Tõusin jälle püsti. Ja püstitõusmine oli võib-olla kõigist tegudest kõige ebatavalisem, mida ma sel ööl sooritasin. Ma mõtlesin ennast püsti! Püstitõusmiseks ei kasutanud ma oma lihaseid ja skeletti viisil, nagu olen seda harjunud tegema, sest mul ei olnud nende üle kontrolli. Teadsin seda hetkel, kui puudutasin põrandat. Kuid minu uudishimu posti üle oli nii tugev, et "mõtlesin ennast püsti" mingi reflektoorse tegevusena. Ja enne, kui täielikult taipasin, et ei suuda end liigutada, olin püsti.

Hüüdsin don Juani appi. Ühel hetkel röökisin meeletult täiest kõrist, kuid don Juan ei liigutanud. Ta jätkas minu vaatamist küljepealt, nagu ei tahaks ta oma pead täielikult minu poole pöörata. Astusin sammu tema poole, kuid selle asemel, et liikuda ettepoole, vaarusin tahapoole ja kukkusin vastu seina. Teadsin, et olin seda seljaga ramminud, ometi ei tundunud see kõvana - rippusin täielikult pehmes käsnataolises aines - see oli sein. Minu käed olid kõrvale välja sirutatud ja kogu keha näis aeglaselt seina sisse vajuvat. Võisin ainult otse tuppa vaadata. Don

Juan jälgis mind ikka veel, kuid ei teinud ühtki liigutust, et mulle appi tulla. Tegin ülima pingutuse, et jõnksuga oma keha seinast välja tuua, kuid see vajus ikka sügavamale ja sügavamale. Kirjeldamatus õuduses tundsin, et käsnaline sein oli sulgumas minu näo ees. Püüdsin oma silmi sulgeda, kuid need olid pärani fikseerunud.

Ma ei mäleta, mis veel juhtus. Äkki oli don Juan väga lähedal minu ees. Olime teises ruumis. Nägin lauda ja pinnasest ahju põleva tulega, silmanurgast märkasin tara väljaspool maja. Võisin näha kõike väga selgelt. Don Juan oli toonud petrooleumilaterna ja riputanud selle toa keskele palgi külge. Püüdsin vaadata teises suunas, kuid minu silmad olid selliselt avatud, et võisin näha ainult otse ette. Ma ei suutnud eristada ega tunda ühtki oma kehaosa. Mu hingamine oli tajumatu, kuid mõtted äärmiselt selged. Olin täielikult teadlik sellest, mis minu ees toimus. Don Juan tuli minu poole ja mu mõistuse selgus lõppes. Miski näis minu sees peatuvat. Mõtteid ei olnud enam. Nägin don Juani tulemas ja vihkasin teda. Tahtsin teda tükkideks kiskuda. Oleksin võinud teda siis tappa, kuid ei suutnud end liigutada. Algul tundsin ähmaselt survet oma pea peal, kuid see kadus. Oli jäänud ainult kõikehõlmav viha don Juani vastu. Nägin teda endast ainult mõne tolli kaugusel. Tahtsin teda lõhki kiskuda. Tundsin, et ägasin. Miski minus hakkas tõmblema. Kuulsin don Juani minuga rääkimas. Tema hääl oli pehme ja rahustav ning nagu ma tundsin, lõputult meeldiv. Ta tuli ikka lähemale ja hakkas tsiteerima hispaania hällilaulu:

"Leedi, Püha Ana, miks beebi karjub? Õuna on ta kaotanud. Annan sulle ühe. Annan sulle kaks. Ühe poisile ja ühe sinule. (*Senora Santa Ana, porque llora el nino? Por una manzana que se le ha perdido. Yo le dare una. Yo le dare dos. Una para el nino y otra para vos*)."

Mind läbis soojus. See oli südame ja tunnete soojus. Don Juani sõnad olid nagu kauge kaja. Need tuletasid meelde unustatud mälestusi lapsepõlvest.

Ägedus, mida olin varem tundnud, kadus. Vimm muutus igatsuseks - rõõmsaks kiindumuseks don Juani vastu. Ta ütles, et pean võitlema, et mitte magama jääda, et mul ei olnud enam keha ja olin vaba, et muutuda ükskõik, milleks soovin. Ta astus tagasi. Mu silmad olid normaalsel kõrgusel, nagu oleksin seisnud tema ees. Ta sirutas mõlemad käed minu suunas ja käskis mul nendesse tulla.

Ma kas liikusin edasi või tuli tema mulle lähemale. Tema käed olid peaaegu minu näo vastas - minu silmadel, ehkki ma neid ei tundnud. "Tule minu rinna sisse," kuulsin teda ütlemas. Tundsin, et neeldusin

temasse. Oli samasugune tunne nagu seina käsnalisuse puhul.

Siis võisin kuulda ainult tema häält, mis käskis mind vaadata ja näha. Ma ei suutnud teda enam eristada. Minu silmad olid ilmselt avatud, sest nägin valguse sähvatusi punasel väljal. Nagu oleksin vaadanud valgust läbi suletud silmalaugude. Siis lülitusid mu mõtted jälle sisse. Need tulid tagasi kujundite kiire voona - näod, maastikupildid. Stseenid ilma igasuguse kokkukuuluvuseta kerkisid esile ja kadusid. See oli nagu kiire unenägu, kus kujundid kattusid ja muutusid. Siis hakkasid mõtted vähenema arvus ja intensiivsuses ning varsti olid need jälle läinud. Oli ainult kiindumuse, õnneliku olemise teadvus. Ma ei suutnud eristada mingeid kujusid või valgust. Äkki tõmmati mind üles. Tundsin selgelt, et mind tõsteti. Ja ma olin vaba, liikudes tohutu kerguse ja kiirusega vees või õhus. Ujusin nagu angerjas - väänlesin, keerlesin ja hõljusin soovikohaselt üles ja alla. Tundsin kõikjal enda ümber külma tuult puhuvat ja hakkasin hõljuma nagu sulg, edasi ja tagasi, alla, ja alla, ja alla.

Laupäev, 23. detsember 1963

Ärkasin üles teisipäeval, hilisel pärastlõunal. Don Juan ütles, et olin rahulikult maganud peaaegu kaks päeva. Mul oli lõhkuv peavalu. Jõin vett ja hakkasin oksendama. Olin väsinud, äärmiselt väsinud ning läksin pärast söömist uuesti magama.

Täna tundsin end jälle täiesti lõdvestatuna. Rääkisime Don Juaniga minu kogemusest väikese suitsuga. Mõeldes, et ta tahab, et räägin talle kogu loo, nagu olin alati teinud, hakkasin kirjeldama oma muljeid, kuid ta peatas mind ja ütles, et see ei ole vajalik. Ta ütles, et ma ei olnud tegelikult teinud mitte midagi ja et olin otsekohe magama jäänud, nii et polnud millestki rääkida.

"Aga see, mida ma tundsin? Kas see ei ole üldse tähtis?" käisin peale.

"Ei, suitsu puhul mitte. Hiljem, kui õpid rändama, siis räägime. Kui õpid asjadesse minema."

"Kas tõesti "minnakse" asjadesse?"

"Kas sa ei mäleta? Sa läksid seina sisse ja sellest läbi."

"Mõtlen, et tegelikult läksin oma mõistusest välja."

"Ei läinud."

"Kas te käitusite samal viisil nagu mina, kui esimest korda suitsetasite, don Juan?"

Ei, see ei olnud sama. Meil on erinevad iseloomud."

"Kuidas teie käitusite?"

Don Juan ei vastnud. Moodustasin küsimuse teisiti ja esitasin selle uuesti. Kuid ta ütles, et ta ei mäleta oma elamust ning minu küsimus on võrreldav sellega, kui küsida kalamehelt, mis tunne tal oli esimese kala püüdmise ajal.

Ta ütles, et suits kui *ally* on ainulaadne. Tuletasin talle meelde, et ta oli öelnud, et ka Mescalito on ainulaadne. Ta vaidles vastu, et kumbki oli ainulaadne, kuid nad erinevad kvaliteedilt.

"Mescalito on kaitsja, sest ta kõneleb sinuga ja võib juhtida sinu tegusid," ütles ta. "Mescalito õpetab õiget elulaadi. Ja sa võid teda näha, sest ta on väljaspool sind. Kuid suits on *ally*. See kujundab sind ümber ja annab sulle jõudu, ilma et ta kunagi näitaks sulle oma kohalolekut. Sa ei saa temaga vestelda. Kuid sa tead, et see on olemas, sest see võtab sinu keha ja teeb sind kergeks nagu õhk. Ometi ei näe sa teda kunagi. Kuid see on olemas, andes sulle jõudu korda saata kujuteldamatuid asju, nagu siis, kui see sinu keha ära võtab."

"Ma tõesti tundsin, et olin kaotanud oma keha, don Juan."

"Sa kaotasid selle."

"Te mõtlete, et mul tegelikult ei olnud keha?"

"Mida sina ise siis arvad?"

"Ma ei tea. Kõik, mis võin teile öelda, on see, mida ma tundsin."

"See on kõik, mis tegelikult olemas on - see, mida sa tunned."

"Aga kuidas teie mind nägite, don Juan? Kuidas ma teile paistsin?"

"See, kuidas mina sind nägin, pole tähtis. Seda võib võrrelda sellega, kui sa haarasid postist. Sa tundsid, et see ei olnud seal ja sa käisid selle ümber, et teha kindlaks, et see on seal. Aga kui sa hüppasid selle peale, siis tundsid sa jälle, et see ei olnud tegelikult seal."

"Kuid te nägite mind nii, nagu ma praegu olen, eks ju?"

"Ei! Sa ei olnud mitte selline, nagu praegu oled."

"Õige! Ma tundsin seda. Kuid mul oli minu keha, eks ole, kuigi mina ei suutnud seda tunda?"

"Ei! Pagan võtaks! Sul ei olnud sellist keha, nagu see on sul praegu!"

"Mis siis minu kehaga juhtus?"

"Mõtlesin, et sa said sellest aru. Väike suits võttis sinu keha."

"Aga kuhu see läks?"

"Kuidas, põrgu pihta, arvad sa mind seda teadvat?"

Oli kasutu peale käia, et saada "mõistusepärast" seletust. Ütlesin talle, et ma ei taha vaielda ega esitada rumalaid küsimusi, aga kui

võtaksin omaks idee, et on võimalik kaotada oma keha, siis kaotaksin kogu oma mõistusepärasuse.

Ta ütles, et liialdan nagu tavaliselt ja et ma ei kaotanud ega kaota midagi väikese suitsu tõttu.

Teisipäev, 28. jaanuar 1964

Küsisin don Juanilt, mida ta arvab ideest anda suitsu ükskõik kellele, kes vaid tahaks saada seda kogemust.

Ta vastas nördinult, et anda suitsu ükskõik kellele oleks sama hea kui teda tappa, sest tal ei ole kedagi, kes teda juhiks. Palusin don Juanil selgitada, mida ta sellega mõtles. Ta ütles, et mina olin elus ja vestlesin temaga, kuna tema oli mind tagasi toonud. Tema oli taastanud minu keha. Temata ei oleks ma kunagi ärganud.

"Kuidas te taastasite minu keha, don Juan?"

"Sa õpid seda hiljem, kuid pead seda kõike ise tegema õppima. See on põhjus, miks tahan, et õpiksid niipalju, kui suudad, kuni ma olen veel siin. Sa oled raisanud küllalt aega, esitades rumalaid küsimusi mõttetuse üle. Aga võib-olla ei ole sinu saatus õppida tundma kõike väikese suitsu kohta."

"Hästi, mida ma siis pean tegema?"

"Lase suits õpetab sind niipalju, kui suudad õppida."

"Kas suits samuti õpetab?"

"Muidugi õpetab."

"Kas see õpetab nagu Mescalitogi?"

"Ei, see ei ole õpetaja nagu Mescalito. See ei näita samu asju."

"Kuid mida siis suits õpetab?"

"Suits näitab, kuidas käsitleda tema jõudu. Selle õppimiseks tuleb sul võtta seda niipalju kordi, kui suudad."

"Teie *ally* on väga hirmuäratav, don Juan. See oli erinev kõigest, mida kunagi varem olin kogenud. Mõtlesin, et olen peast segane."

Mingil põhjusel oli see kõige lõikavam pilt, mis mulle pähe tuli. Vaatasin kogu sündmust teiste hallutsinogeensete läbielamistega võrreldes ja ainus asi, mis mulle ikka ja jälle meenus, oli see, et suitsuga kaotatakse mõistus.

Don Juan lükkas tagasi minu võrdluse, öeldes, et see, mida tundsin, oli selle kujuteldamatu jõud. Et käsitleda seda jõudu, ütles ta, peab elama laitmatut elu. Laitmatu elu mõte ei kuulunud mitte ainult ettevalmistava perioodi juurde, vaid moodustas ka inimese suhtumise pärast kogemust.

Ta ütles, et suits on nii tugev, et sellega võib kokku sobida vaid jõu abil, muidu raputatakse isiku elu tükkideks.

Küsisin, kas suitsul on kõigi peale sama mõju. Ta ütles, et see tekitab muutuse, kuid mitte igaühes.

"Mis siis on eriliseks põhjuseks, et suits tekitas muutuse minus?" küsisin.

"See on minu arvates väga tobe küsimus. Oled järginud sõnakuulelikult iga nõutud sammu. Selles ei ole midagi salapärast, et suits sind muutis."

Palusin uuesti don Juani, et ta kirjeldaks minu välimust. Tahtsin teada, kuidas ma välja nägin, sest kehata olemise kujutlus, mille ta oli minu pähe istutanud, oli arusaadavalt talumatu.

Ta ütles, et kui tõtt öelda, kartis ta mulle otsa vaadata. Ta tundis samamoodi, kui tema heategijagi pidi olema tundnud, kui ta nägi don Juani esimest korda suitsetamas.

"Miks te kartsite? Kas ma olin nii hirmuäratav?" küsisin.

"Ma ei olnud kunagi varem kedagi suitsetamas näinud."

"Kas te siis ei näinud oma heategijat suitsetamas?"

"Ei."

"Te ei ole kunagi näinud isegi iseennast?"

"Kuidas võiksin ma ennast näha?"

"Te võite suitsetada peegli ees."

Ta ei vastanud, vaatas vaid pärani silmi mulle otsa ning raputas pead. Küsisin temalt jälle, kas oli võimalik peeglisse vaadata. Ta ütles, et see oleks võimalik, kuid see oleks kasutu, sest vaataja arvatavasti sureks hirmust, kui mitte millestki muust.

Ütlesin, et siis peab ta kohutav välja nägema.

"Olen mõtisklenud kogu oma elu sama asja üle," ütles ta. "Siiski ei küsinud ma seda ega vaadanud peeglisse. Ma isegi ei mõelnud sellele."

"Kuidas saan ma siis seda teada?"

"Sa pead ootama samuti nagu mina ootasin, kuni annad suitsu kellelegi teisele - muidugi, kui sa seda kunagi valitsema hakkad. Siis näed, kuidas inimene välja näeb. See on reegel."

"Mis juhtuks, kui suitsetaksin fotoaparaadi ees ja võtaksin endast pildi?"

"Ma ei tea. Võib-olla suits pöörduks sinu vastu. Kuid ma eeldan, et leiad selle olevat nii kahjutu, et tunned, et võid sellega mängida."

Ütlesin talle, et ma ei mõelnud mängimisest, vaid et ta oli varem öelnud, et suits ei nõua astmeid ja arvasin selles mitte midagi paha olevat, kui tahtsin teada, kuidas sellega välja nähakse. Ta parandas

mind, öeldes, et oli mõelnud sellega, et ei ole vaja järgida mingisugust erilist järjekorda nagu kuradi umbrohu puhul. Kõik, mida suitsu jaoks oli vaja, ütles ta, oli vaid sobiv suhtumine. Sellest vaatepunktist pidi olema täpne reegli järgimisel. Ta tõi mulle näite, selgitades, et pole tähtis, missugune segu koostisosa korjatakse esimesena, peaasi, et kogus oleks õige.

Küsisin, kas selles on midagi halba, kui räägin oma elamustest teistele. Ta vastas, et ainsad saladused, mida ei tohi avaldada, on - kuidas teha segu, kuidas ringi liikuda ja kuidas tagasi pöörduda. Muudel asjasse puutuvatel küsimustel polnud mingit tähtsust.

8.

Minu viimane kohtumine Mescalitoga leidis aset kohas, kus sain neljal päeval järjest neli õppetundi. Don Juan kutsus seda pikka seanssi *mitoteks*. See oli peyote tseremoonia *peyoterode* ja õpipoiste jaoks. Kohal oli kaks vanemat, umbes don Juani vanust meest, kellest üks oli juhiks, ja viis nooremat, kaasa arvatud ma ise.

Tseremoonia leidis aset Chihuahua osariigis Mehhikos, Texase piiri lähedal. See seisnes laulmises ja peyote sissevõtmises kogu öö jooksul. Päeval tõid naisabilised, kes jäid tseremoonia koha piiridest väljapoole, igale mehele vett. Iga päev söödi ainult sümboolne kogus rituaalset toitu.

Laupäev, 12. september 1964

Tseremoonia esimesel ööl neljapäeval, 3. septembril võtsin kaheksa peyotenuppu. Need ei mõjunud mulle, või oli see mõju väga nõrk. Hoidsin enamuse ööst oma silmi kinni. Niiviisi tundsin end palju paremini. Ma ei jäänud magama ega olnud ka väsinud. Päris seansi lõpus muutus laulmine väga ebatavaliseks. Lühikese hetke jooksul tundsin end ülestõstetuna ja tahtsin nutta, aga kui laul lõppes, see tunne kadus.

Tõusime kõik püsti ja läksime välja. Naised andsid meile vett. Mõned meestest kuristasid, teised jõid. Mehed ei rääkinud, kuid naised vadistasid ja itsitasid terve päeva. Keskpäeval anti rituaalset toitu. See koosnes praetud viljast.

Reedel, 4. septembril päikeseloojangu ajal algas teine seanss. Juht laulis oma peyote-laulu ning laulude ja peyotenuppude sissevõtmise tsükkel algas uuesti. See lõppes hommikul, mil iga mees laulis teistega oma laulu.

Kui läksin välja, ei näinud ma seal nii palju naisi kui päev varem. Keegi andis mulle vett, kuid ma ei olnud enam huvitatud oma ümbrusest. Olin jälle sisse võtnud kaheksa nuppu, kuid mõju oli olnud teistsugune.

See pidi olema seansi lõpupoole, kui laulmine tunduvalt kiirenes, kusjuures kõik laulsid korraga. Tajusin, et miski või keegi väljaspool maja tahtis sisse tulla. Ma ei võinud öelda, kas lauldi "selle" sissetulemise

takistamiseks või "selle" sissepeibutamiseks.

Olin ainus, kellel ei olnud laulu. Nad kõik näisid minule küsivalt otsa vaatavat, eriti noored mehed. Sattusin kimbatusse ja sulgesin silmad.

Siis märkasin, et suletud silmadega võin toimuvat palju paremini tajuda. See teadmine haaras kogu mu tähelepanu. Sulgesin silmad ja nägin mehi enda ees. Avasin silmad, kuid pilt jäi muutumatuks. Ümbrus oli minu jaoks täpselt sama, ükskõik, kas mu silmad olid lahti või kinni.

Äkki kadus kõik või pudenes laiali ning selle asemel kerkis esile Mescalito mehesarnane kuju, keda olin näinud kaks aastat tagasi. Ta istus natuke eemal, küljega minu poole. Vaatasin teda ainiti, kuid ta ei heitnud mulle pilku, ta ei pööranud mitte kordagi pead.

Uskusin, et tegin midagi valesti, midagi, mis hoidis teda eemal. Tõusin püsti ja läksin tema poole, et temalt selle kohta küsida. Kuid liigutamine hajutas kuju. See hakkas tuhmuma ja asendus meeste kujudega, kellega koos olin. Jälle kuulsin valju meeleheitlikku laulmist.

Läksin lähedal olevatesse põõsastesse ja jalutasin veidi. Kõik oli selgelt näha. Märkasin, et nägin pimeduses, kuid see luges sellel korral väga vähe. Tähtis oli see, miks Mescalito mind vältis.

Läksin tagasi, et grupiga ühineda. Kui olin majja sisenemas, kuulsin suurt mürinat ja tundsin värinat. Maapind vappus. See oli sama müra, mida olin kuulnud peyote orus kaks aastat tagasi.

Jooksin uuesti põõsastesse. Teadsin, et Mescalito oli seal ja et leian ta. Kuid ta ei olnud seal. Ootasin hommikuni ja ühinesin teistega just enne seansi lõppu.

Kolmandal päeval korrati tavalist protseduuri. Ma ei olnud väsinud, kuid magasin pärastlõunal.

Laupäeval, 5. septembri õhtul laulis vana mees oma peyote-laulu, et taas alustada tsüklit. Selle seansi ajal närisin ainult ühe nupu, ei kuulanud ühtegi laulu ega pööranud tähelepanu millelegi, mis toimus. Algusest peale oli kogu minu olemine ainulaadselt ühte punkti keskendatud. Teadsin, et minu heaolus puudus midagi kohutavalt tähtsat.

Kui mehed laulsid, palusin valju häälega Mescalitol mulle laulu õpetada. Minu anumine segunes meeste valju laulmisega. Otsekohe kuulsin laulu oma kõrvus. Pöörasin ringi, istusin seljaga grupi poole ja kuulasin. Kuulsin sõnu ja viisi üha uuesti ja uuesti ning kordasin neid, kuni olin õppinud kogu laulu. See oli pikk laul hispaania keeles. Laulsin seda grupile mitu korda. Ja varsti pärast seda tuli minu kõrvadesse uus laul. Hommikuks olin kumbagi laulu laulnud arvutuid kordi. Tundsin, et olen uuendatud, tugevamaks tehtud.

Pärast seda, kui meile oli antud vett, andis don Juan mulle koti ja me kõik läksime küngastele. See oli pikk, pingutav tee madalale *mesale*. Nägin seal mitmeid peyotetaimi. Kuid mingil põhjusel ei tahtnud ma neile pilku heita. Pärast *mesa* ületamist läks grupp laiali. Mina läksin Don Juaniga tagasi, korjates peyotenuppe just selliselt, nagu olime teinud esimesel korral, kui teda aitasin.

Pöördusime tagasi pühapäeval, 5. septembri hilisel pärastlõunal. Õhtul avas juht jälle tsükli. Keegi ei olnud lausunud sõnagi, kuid teadsin väga selgelt, et see oli viimane kord. Seekord laulis vana mees uue laulu. Kott värskete peyotenuppudega käis ringi. See oli esimene kord, kui maitsesin värsket nuppu. See oli säsine, kuid raske närida. See sarnanes kõvale rohelisele puuviljale ja oli teravama ja kibedama maitsega kui kuivatatud nupud. Isiklikult leidsin värske peyote lõputult rohkem elavana.

Närisin neliteist nuppu. Lugesin neid hoolega. Ma ei arvestanud viimast, kuna kuulsin tuttavat mürinat, mis tähistas Mescalito kohalolekut. Igaüks laulis meeleheitlikult ja teadsin, et nii don Juan kui kõik teised olid seda häält tegelikult kuulnud. Keeldusin mõtlemast, et nad reageerisid nii kellegi märguande peale vaid minu petmiseks.

Sel hetkel tundsin suurt tarkusevoogu mind neelavat. Oletus, millega olin mänginud kolm aastat, muutus veendumuseks. Mul oli kolm aastat aega võtnud taibata või pigem üles leida, et sellel, mis iganes sisaldub kaktuses *Lophophora williamsii*, ei olnud midagi tegemist minuga, et olendina eksisteerida, see oli suures osas iseenesest olemas. Teadsin seda nüüd.

Laulsin palavikuliselt, kuni ei suutnud oma sõnu enam hääldada. Tundsin, nagu oleksid minu laulud mu kehas, raputades mind kontrollimatult. Mul oli vaja välja minna ja leida Mescalito, või ma lõhken. Läksin peyotevälja suunas. Laulsin oma laule. Teadsin, et need olid ainult minu omad - kaheldamatu tõestus minu ainuisikulisusest. Tajusin igat oma sammu. Need kajasid maapinnalt vastu ja nende kaja tekitas kirjeldamatu rõõmutunde sellest, et olin inimene.

Iga peyotetaim väljal säras sinaka, sätendava valgusega. Ühel taimel oli väga ere valgus. Istusin selle ette ja laulsin talle oma laulud. Kui laulsin, tuli taimest välja Mescalito - seesama mehesarnane kuju, keda olin varem näinud. Ta vaatas mulle otsa. Suure hulljulgusega minu temperamendiga isiku kohta laulsin temale. Kuuldus tuttav muusikaline vibratsioon, flöödi- või tuuleheli. Ta näis ütleva nagu kaks aastat tagasi: "Mida sa tahad?"

Rääkisin väga kõvasti. Ütlesin, et tean - minu elus ja tegudes on midagi viltu, kuid ma ei suuda leida, mis see on. Palusin tal öelda, mis on minuga valesti. Palusin tal öelda ka oma nime, et võiksin teda kutsuda, kui teda vajan. Ta vaatas mulle otsa, pikendas oma suu nagu trompeti, kuni see ulatus minu kõrvani, ja ütles siis mulle oma nime.

Äkki nägin oma isa keset peyotevälja seismas. Kuid väli oli kadunud ja vaatepildiks oli mu endine kodu, minu lapsepõlvekodu. Seisin isaga viigipuu kõrval. Ma embasin isa ja hakkasin talle kiiruga rääkima asju, mida ma kunagi varem ei olnud võimeline ütlema. Iga minu mõte oli tihe ja täpne. Tundus, nagu meil ei oleks aega ja ma pean ütlema kõik korraga. Rääkisin vapustavaid asju oma tunnetest tema vastu, asju, mida ma kunagi ei olnud võimeline väljendama tavalises olukorras. Mu isa ei rääkinud. Ta ainult kuulas ja siis tõmmati või imeti ta ära. Olin jälle üksi. Nutsin südametunnistuspiinast ja kurbusest.

Läksin läbi peyotevälja, hüüdes nime, mille Mescalito oli mulle öelnud. Miski kerkis esile imelikust tähesarnasest valgusest peyotetaimel. See oli pikk särav objekt - inimesesuurune valgusesau. Hetkeks valgustas see kogu välja intensiivse kollaka või merevaigukarva valgusega, siis valgustas see kogu taeva üleval, luues ähvardava, suurepärase vaate. Mõtlesin, et kui jätkan vaatamist, jään pimedaks. Katsin oma silmad ja peitsin pea kätesse.

Mul tuli selge mõte, et Mescalito käskis mul süüa veel ühe peyotenupu. Mõtlesin: "Ma ei saa seda teha, sest mul ei ole nuga selle lõikamiseks."

"Söö üks maa pealt," ütles ta mulle samal imelikul viisil.

Heitsin kõhuli ja närisin ühe taime otsa. See süttitas mind ja täitis iga mu kehaosa soojuse ja otsekohesusega. Kõik oli elav. Kõigel oli suurepärane ja keerukas detailsus, ja siiski oli kõik nii lihtne. Ma olin kõikjal; võisin näha üles ja alla ja ümberringi, kõike ühel ja samal ajal.

See eriline tunne kestis minu jaoks küllalt kaua, et saada sellest teadlikuks. Siis muutus see rõhuvaks, hirmuks, mis ei tulnud mu peale järsku, vaid kuidagi sujuvalt. Algul raputati minu imepärast vaikusemaailma teravate häältega, kuid ma ei tundnud selle pärast muret. Siis muutusid hääled valjemaks ja kestvaks, otsekui kogunedes minu ümber. Ja ma kaotasin järk-järgult jagamatus, erapooletus ja ilusas maailmas hõljumise tunde. Hääled muutusid hiiglaslikeks sammudeks. Miski tohutu hingas ja liikus minu ümber. Uskusin, et see peab minule jahti.

Jooksin ja peitsin ennast suure kivitaha ning püüdsin sealt otsustada, mis mulle järgneb. Ühel hetkel hiilisin peidukohast välja, et vaadata, kes

oli minu jälitaja, kes mu peale tuli. See oli nagu suur mereadru. See viskas ennast minu peale. Mõtlesin, et tema raskus purustab mu, kuid leidsin ennast torus või õõnsuses. Nägin selgelt, et adru ei olnud katnud kogu maapinda minu ümber. Kaljurahnu all oli jäänud väike tükk vaba pinda. Hakkasin selle alla roomama. Nägin adrust langemas tohutuid vedelikutilku. "Teadsin", et see nõristas seedemahla, et mind lahustada. Üks tilk kukkus mu käele. Katsusin hapet pinnasega ära hõõruda, kasutades selleks ka sülge, ise samal ajal kaevamist jätkates. Ühes punktis olin peaaegu adrutaolina. Mind tõugati üles valguse poole. Mõtlesin, et adru oli mind lahustanud. Märkasin ähmaselt valgust, mis läks heledamaks. See immitses maa alt, kuni lõpuks purskus esile. Tundsin selles ära mägede tagant tõusva päikese.

Pikkamööda hakkasin tagasi saama oma tavalisi aistinguprotsesse. Lamasin kõhuli, lõug kokkupandud käsivartel. Peyotetaim minu ees hakkas jälle helenduma ja enne, kui suutsin oma silmi liigutada, kerkis sellest jälle esile pikk valgus. See hõljus minu kohal. Tõusin istukile. Valgus puudutas mu keha rahuliku tugevusega ja rullus siis nägemisulatusest välja.

Kogu tee teiste meeste juurde jooksin. Me kõik pöördusime tagasi linna. Don Juan ja mina jäime veel üheks päevaks don Roberto, peyote liidri juurde. Magasin kogu seal olemise aja. Kui olime lahkumas, tulid seansil osalenud noored mehed minu juurde. Nad embasid mind ükshaaval ja naersid tagasihoidlikult. Igaüks neist tutvustas ennast. Rääkisin nendega tunde kõigist asjadest, välja arvatud peyote kogemused.

Don Juan ütles, et on aeg lahkuda. Noored mehed embasid mind jälle. "Tule tagasi," ütles üks neist. "Me oleme juba hakanud sind ootama," lisas teine. Sõitsin aeglaselt ära, püüdes näha vanemaid mehi, kuid neist ei olnud seal ühtegi.

Neljapäev, 10. september 1964

Elamuse jutustamine don Juanile sundis mind seda alati aste-astmelt meenutama - nii hästi, kui suutsin. See näis olevat ainuke tee kõige mäletamiseks.

Täna jutustasin talle üksikasjalikult oma viimasest kohtumisest Mescalitoga. Ta kuulas minu lugu tähelepanelikult sinnamaani, kus Mescalito ütles mulle oma nime. Siis don Juan katkestas mind.

"Sa oled nüüd omapead," ütles ta. "Kaitsja on sind vastu võtnud.

Nüüdsest peale on sul minust väga vähe kasu. Sul ei ole vaja rohkem rääkida mulle oma suhetest temaga. Tead nüüd ta nime, ja tema nime ega ta tegevust sinuga ei ole sul kunagi vaja mainida ühelegi elavale olendile."

Käisin peale ja tahtsin talle rääkida kõiki oma kogemuse üksikasju, kuna need ei olnud mulle arusaadavad. Ütlesin, et vajan tema abi selle tõlgendamisel, mida olin näinud. Ta ütles, et võin seda ise teha ja on parem, kui hakkan ise mõtlema. Vaidlesin vastu ja väitsin, et oleks huvitav kuulata tema arvamusi, sest minul võtaks nendeni jõudmine liiga kaua aega ja ma ei tea, kuidas jätkata.

Ütlesin: "Võtame näiteks laulud. Mida need tähendavad?"

"Ainult sina võid seda otsustada," ütles ta. "Kuidas võin mina teada, mida need tähendavad? Ainult kaitsja võib sulle seda öelda, nii nagu tema üksi võib sulle oma laule õpetada. Kui ütleksin sulle, mida need tähendavad, siis oleks see sama, kui õpiksid kellegi teise laule."

"Mis te sellega mõtlete, don Juan?"

"Sa võid ära tunda valetajad, kuulates inimesi laulmas kaitsja laule. Ainult laulud, mida lauldakse hingega, on tema omad ja õpetatud tema poolt. Ülejäänud on koopiad teiste meeste lauludest. Inimesed on mõnikord nii petlikud. Nad laulavad kellegi teise laule isegi teadmata, mida need laulud ütlevad."

Ütlesin, et olin kavatsenud küsida, mis eesmärgil neid laule kasutati. Ta vastas, et need laulud, mida olin õppinud, olid kaitsja kutsumiseks ning et ma peaksin alati kasutama neid ühenduses tema nimega, et teda kutsuda. Hiljem arvatavasti õpetab Mescalito mulle teisi laule teisteks eesmärkideks, ütles don Juan.

Küsisin temalt siis, kas ta arvab, et kaitsja oli mind täielikult vastu võtnud. Ta naeris, nagu oleks minu küsimus olnud rumal. Ta ütles, et kaitsja oli mind vastu võtnud. Et olla kindel, et ka mina tean, et olen vastu võetud, näitas ta ennast kahel korral valgusena.

Don Juan näis olevat väga mõjutatud faktist, et olin näinud valgust kahel korral. Ta rõhutas seda aspekti minu kohtumisest Mescalitoga.

Ütlesin talle, et ma ei suuda aru saada, kuidas on võimalik olla vastu võetud kaitsja poolt ja siiski samal ajal tema poolt hirmutatud.

Ta ei vastanud väga kaua aega. Ta näis hämmelduses olevat. Lõpuks ütles ta: "See on nii selge. See, mida ta tahtis, on nii selge, et ma ei suuda mõista, kuidas sa võid mitte aru saada."

"Kõik on minu jaoks ikka veel arusaamatu, don Juan."

"See võtab tõesti aega, et näha ja aru saada, mida Mescalito tähendab.

Peaksid mõtlema tema õppetundide üle, kuni need selgeks muutuvad.

Reede, 11. september 1964

Käisin jälle peale, et don Juan tõlgendaks minu nägemuslikke elamusi. Ta tõrkus mõne aja, kuid siis hakkas rääkima, nagu oleks meil juba olnud vestlus Mescalito üle.

"Näed sa, kui rumal on küsida, kas ta on nagu isik, kellega võid vestelda?" ütles don Juan. "Ta ei sarnane millegagi, mida kunagi oled näinud. Ta on nagu inimene, kuid samal ajal ei ole ta üldse inimese sarnane. Seda on raske selgitada inimesele, kes ei tea temast midagi ja tahab temast kohe kõike teada saada. Ja tema õppetunnid on sama salapärased kui ta isegi. Ükski inimene ei oska minu teada ette aimata tema tegevusi. Esitad temale küsimuse ja ta näitab sulle tee, kuid ta ei ütle seda sulle samal viisil, nagu meie teineteisega räägime. Kas saad nüüd aru, mida ta teeb?"

"Ma ei usu, et mul on raskusi selle mõistmisel. Mida ma ei suuda aru saada, on see, mida ta tahtis öelda."

"Sa palusid tal öelda, mis on sinuga valesti, ja ta andis sulle täieliku pildi. Selles ei ole kahtlust! Sa ei saa väita, et ei saanud aru. See ei olnud vestlus - ja siiski oli. Siis esitasid temale teise küsimuse ja ta vastas sulle täpselt samasugusel viisil. Mida ta sellega aga mõtles, selles ei ole ma kindel, kuna sa ei arvanud heaks mulle öelda, milline sinu küsimus oli."

Kordasin väga hoolikalt küsimusi, mis ma oma mäletamist mööda olin talle esitanud. Kordasin neid selles järjekorras, nagu olin neid esitanud: "Kas ma tegutsen õigesti? Olen ma õigel teel? Mida peaksin tegema oma eluga?" Don Juan ütles, et esitatud küsimused olid ainult sõnad. Parem on küsimusi mitte väljendada, vaid esitada neid seestpoolt. Ta ütles, et kaitsja kavatses anda mulle õppetunni. Ja et tõestada, et ta kavatses anda mulle õppetunni ning mitte mind ära hirmutada, näitas ta ennast kahel korral valgusena."

Ütlesin, et ei suuda ikka aru saada, miks Mescalito oli mind hirmuga täitnud, kui ta oli mind vastu võtnud. Tuletasin don Juanile meelde, et tema ütluste kohaselt pidi Mescalito poolt vastu võetud olemine tähendama seda, et tema kuju oli konstantne ega muutunud õnnistusest luupainajaks. Don Juan naeris jälle minu üle ja ütles, et kui mõtleksin küsimusele, mis oli olnud mu südames Mescalitoga vesteldes, siis saaksin õppetunnist ise aru.

Mõelda küsimusele, mis mul oli olnud "südames", oli raske probleem.

Ütlesin don Juanile, et mul oli olnud palju asju mõttes. Kui küsisin, kas olen õigel teel, siis mõtlesin, kas olen ühe jalaga kummaski maailmas. Milline maailm on õige? Millise suuna peaks minu elu võtma?

Don Juan kuulas minu selgitusi ja järeldas, et mul ei ole selget pilti maailmast ja et kaitsja oli andnud mulle ilusa selge õppetunni.

Ta ütles: "Sa arvad, et sinu jaoks on kaks maailma - kaks teerada. Kuid on ainult üks. Kaitsja näitas sulle seda uskumatu selgusega. Ainus maailm, mis on sinule kättesaadav, on inimeste maailm ja sellest maailmast ei saa lahkuda. Sa oled inimene! Kaitsja näitas sulle õnnelikku maailma, kus ei ole erinevust asjade vahel, sest seal ei ole kedagi, kes nõuaks erinevusi. Kuid see ei ole inimeste maailm. Kaitsja raputas sind sellest välja ja näitas sulle, kuidas inimene mõtleb ja võitleb. See on inimeste maailm! Ja olla inimene tähendab olla hukka mõistetud sellesse maailma. Sul on edevust uskuda, et elad kahes maailmas, kuid see on ainult sinu edevus. Meie jaoks on ainult üks maailm. Oleme inimesed ja peame inimeste maailma rahuloluga järgima.

Usun, et see oli see õppetund."

9.

Don Juan näis tahtvat, et töötaksin kuradi umbrohuga nii palju, kui võimalik. See näis olevat kokkusobimatu tema väidetava ebasümpaatiaga selle jõu vastu. Ta selgitas oma seisukohta, öeldes, et aeg, mil pean jälle suitsetama, on ligidal ja selleks ajaks peaksin saama rohkem teadmisi kuradi umbrohu jõust.

Ta vihjas korduvalt, et peaksin vähemalt proovima kuradi umbrohtu veel ühe nõiduse abil sisalikega. Mängisin selle ideega tükk aega. Don Juani tungivus kasvas dramaatiliselt, kuni tundsin, et olen sunnitud tema nõuet järgima. Ja ühel päeval otsustasin näha mõningaid varastatud asju.

Esmaspäev, 28. detsember 1964

Laupäeval, 19. detsembril lõikasin *Datura* juure. Ootasin, kuni oli kaunis pime, et teha oma tantsu ümber taime. Juureekstrakti valmistasin öösel ja pühapäeval ning umbes kell kuus hommikul läksin oma *Datura* asukohta. Istusin taime ette. Olin teinud hoolikad märkmed don Juani protseduuri õpetuste kohta. Lugesin oma märkmed uuesti läbi ja taipasin, et ma ei pea seemneid just seal jahvatama. Kuidagi andis just taime ees olemine mulle haruldase emotsionaalse stabiilsuse, mõtete selguse või keskendumisvõime oma tegevusele, mis mul tavaliselt puudus.

Järgisin kõiki juhendeid ülitäpselt, arvestasin aega nii, et pasta ja juur olid valmis hiliseks pärastlõunaks. Umbes kella viie ajal olin tegevuses paari sisaliku püüdmisega. Poolteist tundi proovisin igat meetodit, mida suutsin välja mõelda, kuid kõik katsed ebaõnnestusid.

Istusin *Datura*-taime ees, püüdes välja mõelda sobivat viisi oma eesmärgi saavutamiseks, kui mulle meenus, et don Juan oli öelnud, et sisalikega tuleb rääkida. Algul tundus mulle naeruväärne rääkida sisalikega. Olin kimbatuses, nagu oleksin pidanud rääkima kuulajaskonna ees. Tunne kadus varsti ja jätkasin rääkimist. Oli peaaegu pime. Tõstsin kivi. Sisalik oli selle all. Tal oli kangestunud väljanägemine. Tõstsin ta üles. Ja siis nägin, et teise kivi all oli teine kangestunud sisalik. Nad isegi ei vingerdanud.

Suu ja silmade õmblemine oli kõige raskem ülesanne. Märkasin, et don Juan oli andnud minu tegudele tagasivõetamatu tunde. Tema seisukoht oli, et kui inimene hakkab tegutsema, siis ei ole mingit viisi selle peatamiseks. Kui ma aga tahtsin peatuda, siis ei olnud midagi, mis seda oleks takistanud. Võib-olla ma ei tahtnud peatuda.

Lasksin ühe sisaliku lahti ja see läks kirde suunas - hea, kuid raske elamuse enne. Sidusin teise sisaliku oma õlale ja määrisin oma meelekohti, nagu ette kirjutatud. Sisalik oli kangestunud, hetke mõtlesin, et ta on surnud. Don Juan ei olnud kunagi öelnud, mida teha, kui see peaks juhtuma. Kuid sisalik oli ainult kangestunud.

Jõin portsjoni ja ootasin veidi. Ma ei tundnud midagi ebatavalist. Hakkasin pastat oma meelekohtadele hõõruma. Määrisin seda kakskümmend viis korda. Siis, täiesti mehaaniliselt, nagu oleksin olnud hajameelne, panin seda korduvalt oma otsaesisele. Taipasin oma viga ja pühkisin pasta kiiresti ära. Mu otsaesine oli higine; mul tekkis palaviku tunne. Mind haaras tugev kartus, sest don Juan oli korduvalt soovitanud mul pastat otsaette mitte hõõruda. Hirm muutus absoluutseks üksindustundeks, tundeks, et olen hukkumisele määratud. Olin üksi. Kui minuga seal midagi halba oleks juhtunud, ei olnud seal kedagi mind aitamas. Tahtsin minema joosta. Mul oli alarmeeriv otsustamatuse tunne, teadmatus, mida teha. Minu pähe tormas mõtete uputus, sähvides ebatavalise kiirusega. Märkasin, et need olid kaunis imelikud mõtted, s.t need olid imelikud selles mõttes, et näisid tulevat tavalistest mõtetest erineval viisil. Olen tuttav viisiga, kuidas ma mõtlen. Minu mõtetel on kindel kord, mis on minu enda oma ja iga kõrvalekalle on märgatav.

Üks võõras mõte seisnes teates, mille oli teinud üks autor. See oli, nagu ähmaselt mäletan, rohkem nagu hääl või miski, mida öeldi kusagil tagaplaanil. See toimus nii kiiresti, et pani mind jahmatama. Peatusin, et selle üle järele mõelda, kuid see muutus tavaliseks mõtteks. Olin kindel, et olin lugenud seda teadet, kuid ei suutnud meelde tuletada autori nime. Äkki tuli mulle meelde, et see oli Alfred Kroeber. Siis kerkis esile teine võõras mõte ja "ütles", et see ei olnud Kroeber, vaid Georg Simmel, kes oli teinud selle avalduse. Punnisin vastu, et see oli Kroeber ja järgmine asi, mida märkasin, oli see, et olin vaidluses iseendaga. Olin unustanud oma hukkumisele määratuse tunde.

Minu silmalaud olid rasked, nagu oleksin võtnud unerohtu. Ehkki ma ei ole seda kunagi võtnud, tuli mulle selline kujutlus pähe. Olin magama jäämas. Tahtsin minna oma auto juurde ja sisse roomata, kuid ei suutnud end liigutada.

Siis, üsna äkki, ärkasin üles või pigem tundsin selgesti, et olin ärganud. Minu esimene mõte oli kellaajast. Vaatasin ringi. Ma ei olnud *Datura*-taime ees. Võtsin ükskõikselt omaks fakti, et elasin läbi veel üht ennustuslikku kogemust. Minu pea kohal oleva kella järgi oli kell 12.35. Teadsin, et oli juba pärastlõuna.

Nägin üht noort meest, kes kandis paberivima. Ma peaaegu puudutasin teda. Nägin tema kaelasooni tuksumas ja kuulsin tema kiireid südamelööke. Olin süvenenud sellesse, mida nägin, ega olnud isegi teadlik oma mõtete kvaliteedist. Siis kuulsin "häält" oma kõrvas seda stseeni kirjeldamas ja taipasin, et see "hääl" oligi see võõras mõte minu peas.

Süvenesin niivõrd selle kuulamisse, et stseen kaotas minu jaoks oma visuaalse tähtsuse. Kuulsin häält oma parema kõrva juures õlast kõrgemal. See kirjeldus kutsuski tegelikult esile stseeni. Kuid see allus minu tahtele, sest võisin seda igal ajal peatada ja uurida neid üksikasju, mida see minu puhkehetkel kirjeldas. Ma "kuulsin-nägin" noore mehe kõiki järjestikuseid tegevusi. Hääl jätkas nende selgitamist pisimate üksikasjadeni, aga tegevus ei olnud kuidagi tähtis. See nõrk hääl oli ebatavaline asi. Kolm korda proovisin ennast selle elamuse ajal ümber pöörata, et näha, kes kõneles. Püüdsin kogu aeg oma pead paremale või ootamatult ringi keerata, et näha, kas seal oli keegi. Kuid iga kord, kui seda tegin, muutus minu visioon ähmaseks. Mõtlesin: "Põhjus, miks ma ei saa ümber pöörata, on selles, et see vaatepilt ei ole tavalise reaalsuse maailmas." Ja see mõte oli minu enda oma.

Sealt edasi keskendasin oma tähelepanu ainult häälele. See näis tulevat minu õlalt. See oli täiesti selge, ehkki nõrk. See ei olnud aga ei lapse- ega falsetthääl, vaid pisikese inimese hääl. See ei olnud ka minu hääl. Arvasin, et see oli inglise keel, mida kuulsin. Mil iganes aga püüdsin tahtlikult häält lõksu püüda, vajus see üldse ära või muutus ebamääraseks ja vaatepilt hajus. Mõtlesin selle kohta võrdluspildi. Hääl oli nagu kujutis, mis loodi tolmuosakeste poolt silmalaul või veresoonte poolt silmanurgas, ussikesetaoline kujutis, mida on võimalik näha senikaua, kui sellele otse ei vaata. Kuid hetkel, mil püütakse sellel vaadata, kaob see nägemisulatusest silmamuna liikumisega.

Tegevus ei huvitanud mind enam üldse. Kui kuulasin, muutus hääl keerukamaks. See, mida pidasin hääleks, oli rohkem nagu miski, sosistamas mõtteid mulle kõrva. Kuid see ei olnud täpne. Miski mõtles minu jaoks. Mõtted olid väljaspool mind. Teadsin, et see oli nii, sest suutsin hoida oma mõtteid ja selle "teise" mõtteid ühel ja samal ajal.

Ühel hetkel lõi hääl noore mehe poolt läbi mängitud stseenid, millel ei olnud mingit tegemist minu esialgse küsimusega kaotatud asjadest. Noor mees tegi väga keerulisi asju. Tegevus oli jälle tähtsaks muutunud ja ma ei pööranud enam tähelepanu häälele. Hakkasin kannatust kaotama, tahtsin peatuda. "Kuidas võin seda lõpetada?" mõtlesin. Hääl minu kõrvas ütles, et pean kanjonisse tagasi minema. Küsisin, kuidas, ja hääl ütles, et pean mõtlema oma taimele.

Mõtlesin oma taimele. Tavaliselt ma istusin selle ees. Olin seda teinud nii palju kordi, et mul oli üsna kerge seda endale ette kujutada. Uskusin, et selle nägemine sel hetkel oli veel üks hallutsinatsioon, kuid hääl ütles, et olin "tagasi"! Pingutasin, et kuulata. Oli ainult vaikus. *Datura*-taim minu ees näis sama reaalsena nagu kõik muugi, mida olin näinud, kuid ma võisin seda puudutada, võisin ringi liikuda.

Tõusin püsti ja läksin oma auto poole. Pingutus kurnas mind, istusin maha ning sulgesin silmad. Tundsin pööritust ja tahtsin oksendada. Minu kõrvades oli sumin.

Miski libises mu rinnale. See oli sisalik. Mulle meenus don Juani hoiatus selle vabastamisest. Ma ei tahtnud näha, kas ta oli surnud või elav. Lõhkusin pastaga savipoti ja ajasin sellele jalaga natuke pinnast peale. Läksin autosse ja jäin magama.

Neljapäev, 24. detsember 1964

Täna jutustasin kogu läbielatu don Juanile. Nagu tavaliselt, kuulas ta mind katkestamata. Lõpuks oli meil järgmine kahekõne.

"Sa tegid midagi väga valesti."

"Ma tean seda. See oli väga rumal viga, õnnetusjuhtum."

"Ei ole olemas õnnetusjuhtumeid, kui sa tegeled kuradi umbrohuga. Ütlesin sulle, et ta katsetab sinuga igal viisil. Nagu mina seda mõistan, oled sa kas väga tugev või armastab umbrohi sind tõesti. Otsaesise keskpunkt on ainult suurte *brujode* jaoks, kes teavad, kuidas tema jõudu käsitleda."

"Mis tavaliselt juhtub, kui inimene hõõrub oma otsaesist pastaga, don Juan?"

"Kui inimene ei ole suur *brujo*, siis ei tule ta kunagi tagasi oma reisilt."

"Olete te kunagi hõõrunud pastat oma otsaesisele, don Juan?"

"Mitte kunagi! Minu heategija ütles mulle, et väga vähesed inimesed pöörduvad tagasi selliselt rännakult. Inimene võib olla kadunud kuude kaupa ja teised peavad teda hooldama. Minu heategija ütles, et sisalikud

võivad viia inimese maailma otsa ja näidata talle ta palve peale kõige imepärasemaid saladusi."

"Teate te kedagi, kes on kunagi sellise reisi ette võtnud?"

"Jah, minu heategija. Kuid ta ei õpetanud mulle kunagi, kuidas tagasi pöörduda."

"Kas on nii raske tagasi pöörduda?"

"Jah. Sellepärast sinu tegu mind nii hämmastabki. Sul ei olnud samme, mida järgida, kuid me peame järgima teatud samme, sest nendes sammudes leiab inimene jõudu. Ilma nendeta oleme eimiski."

Jäime tundideks vakka. Ta näis olevat süvenenud väga sügavatesse kaalutlustesse.

Laupäev, 26. detsember 1964

Don Juan küsis minult, kas olin otsinud sisalikke. Ütlesin talle, et olin, kuid ei olnud neid leidnud. Küsisin temalt, mis oleks juhtunud, kui üks sisalik oleks selle hoidmise ajal ära surnud. Ta ütles, et sisaliku surm oleks õnnetu sündmus. Kui kinniõmmeldud suuga sisalik oleks mingil ajal surnud, ei oleks olnud mingit mõtet nõidust jätkata, ütles ta. See oleks samuti tähendanud, et sisalikud on oma sõpruse tagasi tõmmanud, ja mul oleks tulnud kuradi umbrohu tundmaõppimisest tükiks ajaks loobuda.

"Kui kauaks, don Juna?"

"Kaheks aastaks või rohkemaks."

"Mis oleks juhtunud, kui teine sisalik oleks surnud?"

"Kui teine sisalik oleks surnud, oleksid sa olnud tõelises hädaohus. Sa oleksid olnud üksinda, ilma juhita. Kui ta oleks surnud enne nõidust, oleksid võinud selle katkestada, aga kui oleksid selle katkestanud, oleksid pidanud kuradi umbrohust alatiseks loobuma. Kui sisalik oleks surnud sel ajal, kui ta oli sinu õlal, pärast seda, kui olid nõidusega alustanud, siis oleksid pidanud seda jätkama ning see oleks tõesti olnud hullumeelsus."

"Miks oleks see olnud hullumeelsus?"

"Sest sellistes tingimustes ei ole mitte millelgi mõtet. Sa oled üksinda, juhita, nähes hirmuäratavaid, mõttetuid asju."

"Mis te mõtlete "mõttetute asjade" all?"

"Asju, mida näeme ise, asju, mida näeme siis, kui meil ei ole mingit juhtimist. See tähendab, et kuradi umbrohi püüab sinust lahti saada, tõugates sind lõplikult eemale."

"Kas te teate kedagi, kes on seda kunagi läbi teinud?"
"Jah. Mina tegin selle läbi. Sisalike tarkuseta läksin ma hulluks."
"Mida te nägite, don Juan?"
"Kimpu mõttetusi. Mida muud oleksin võinud ilma juhtimiseta näha?"

Esmaspäev, 28. detsember 1964

"Te ütlesite mulle, don Juan, et kuradi umbrohi paneb inimesed proovile. Mida te sellega tahtsite öelda?"

"Kuradi umbrohi on nagu naine, ja nagu naine, meelitab ta inimesi. Ta seab meile lõkse iga nurga peale. Ta tegi seda sulle, kui sundis sind pastat otsaesisele hõõruma. Ta proovib seda uuesti ja sa arvatavasti langed sellesse. Hoiatan sind selle eest. Ära võta teda kirega. Kuradi umbrohi on ainult üks rada teadmistega inimese saladuste juurde. On teisi radu. Kuid tema lõks on selleks, et panna sind uskuma, et tema tee on ainus. Ütlen, et on kasutu raisata oma elu ühel rajal, eriti kui sellel rajal ei ole südant."

"Aga kuidas te teate, et rajal ei ole südant, don Juan?"

"Enne, kui sellele asud, esita üks küsimus: "Kas sellel rajal on süda?" Kui vastus on ei, siis tead seda ja pead valima teise raja."

"Kuidas tean ma kindlalt, kas rajal on süda või mitte?"

"Igaüks teab seda. Häda on ainult selles, et keegi ei esita seda küsimust. Ja kui inimene lõpuks taipab, et ta on valinud südameta raja, on rada valmis teda tapma. Selles punktis on väga vähe inimesi, kes suudavad kaalutlemiseks peatuda ja rajalt lahkuda."

"Kuidas peaksin küsimuse sobivalt esitama, don Juan?"

"Sa lihtsalt esita see küsimus."

"Ma mõtlen, kas on olemas mingi sobiv meetod, et ma ei valetaks iseendale ega usuks, et vastus on jah, kui see tegelikult on ei?"

"Miks peaksid sa valetama?"

"Võib-olla sellepärast, et hetkel on rada meeldiv ja nauditav."

"See on mõttetu. Südameta rada ei ole kunagi nauditav. Sa pead kõvasti töötama, et seda isegi valida. Teiselt poolt - südamega rada on kergem: sa ei pea tööd tegema selleks, et see sulle meeldiks."

Don Juan muutis äkki vestluse suunda ja seadis mind järsku vastamisi ideega, et ma armastan kuradi umbrohtu. Tunnistasin, et ma vähemalt eelistasin seda. Ta küsis minult, mida ma tunnen tema *ally*, suitsu suhtes, ja ma pidin talle ütlema, et juba ainult mõte sellest hirmutas minu pea segamini.

"Olen sulle rääkinud, et raja valimisel pead olema vaba hirmust ja auahnusest. Kuid suits pimestab sind hirmuga ja kuradi umbrohi auahnusega."

Vaidlesin vastu: et üldse mingile rajale astuda, on vaja auahnust, seega ei ole ütlus "peab olema vaba auahnusest" arusaadav. Selleks, et õppida, peab inimesel olema auahnust."

"Soov õppida ei ole auahnus," ütles ta. "Meie osa inimestena on tahta teada, kuid kuradi umbrohu otsimine on soov jõudu saada, sest sa ei soovi teadmisi. Ära lase kuradi umbrohul end pimestada. Ta on sind juba konksu otsa võtnud. Ta ahvatleb inimesi ja annab neile jõu tunde. Ta tekitab neil tunde, et nad võivad teha asju, mida ükski tavaline inimene ei suuda. Kuid see on tema lõks. Ja järgmiseks on see, et südameta rada pöördub inimeste vastu ja hävitab nad. Ei ole vaja palju selleks, et surra, ja surma otsimine on ei millegi otsimine."

10.

1964. aasta detsembris läksime, don Juan ja mina, suitsetamissegu tarvis erinevaid taimi korjama. See oli neljas tsükkel. Don Juan vaid vaatles minu tegevust. Ta nõudis, et võtaksin küllaldaselt aega vaatlemiseks ja kaalutlemiseks, enne kui nopin mingi taime. Niipea, kui koostisosad olid korjatud ja ära pandud, õhutas ta mind taas oma *allyga* kohtuma.

Neljapäev, 31. detsember 1964

"Nüüd, kus sa tead natuke rohkem kuradi umbrohu ja suitsu kohta, võid selgelt öelda, milline neist kahest sulle rohkem meeldib," ütles don Juan.

"Suits kohutab mind tõesti, don Juan. Ma ei tea täpselt, miks, kuid mul ei ole temast hea tunne."

"Sulle meeldib meelitus ja kuradi umbrohi meelitab sind. Nagu naine, tekitab ta sulle hea tunde. Suits teisest küljest on kõige õilsam jõud, tal on puhtaim süda. Ta ei ahvatle inimesi ega tee neid vangideks, ta ei armasta ega vihka. Kõik, mida ta nõuab, on jõud. Kuradi umbrohi nõuab samuti jõudu, kuid teist liiki. See on lähemal naistega mehine olemise jõule. Jõud, mida nõuab suits, on aga südame jõud. Sinul seda ei ole! Kuid seda on väga vähestel inimestel. Sellepärast soovitan, et õpiksid suitsu rohkem tundma. Ta tugevdab südant. Ta ei ole nagu kuradi umbrohi, mis on täis kirgi, armukadedust ja vägivalda. Suits on püsiv. Sul ei ole vaja muretseda sellepärast, et midagi tee ääres unustada."

Kolmapäev, 27. jaanuar 1965

Teisipäeval, 19. jaanuaril suitsetasin jälle hallutsinogeenset segu. Olin öelnud don Juanile, et kardan väga suitsu ja et see hirmutab mind. Ta ütles, et pean jälle proovima, et seda õiglaselt hinnata.

Läksime tema tuppa. Oli peaaegu kell kaks pärastlõunal. Ta võttis oma piibu välja. Mina tõin süsi ja siis istusime teineteise vastu. Ta ütles, et soojendab piibu üles ja äratab ta, ja kui vaatlen hoolikalt, siis näen,

kuidas ta hõõgub. Ta pani kolm või neli korda piibu oma huultele ja imes läbi selle. Ta hõõrus seda õrnalt. Äkki noogutas ta peaaegu märkamatult, andes mulle märku, et vaataksin, kuidas piip ärkab. Vaatasin, kuid ei suutnud seda näha.

Ta andis piibu mulle. Täitsin kaha oma seguga, võtsin siis põleva söe pinsettidega, mis olin teinud puust riidenõeltest ja selleks puhuks säilitanud. Don Juan vaatas minu pinsette ja hakkas naerma. Kõhklesin hetke ja süsi jäi pinseti külge kinni. Kartsin nendega piibu kaha vastu koputada ja pidin sülitama söele, et seda kustutada.

Don Juan pööras pea kõrvale ja kattis näo käsivarrega. Tema keha vappus. Hetkeks mõtlesin, et ta nutab, kuid ta naeris vaikselt.

Tegevus oli tükiks ajaks katkestatud. Siis võttis ta kiiresti ise söe, pani selle kahasse ja käskis mul suitsetada. Läbi segu imemine nõudis kaunis suurt pingutust. See näis olevat väga kompaktne. Pärast esimest proovimist tundsin, et olin imenud peent pulbrit oma suhu. See tuimestas kohe minu suu. Nägin kahas olevat hõõgust, kuid ei tundnud suitsu, nagu on tunda sigareti suitsu. Siiski oli mul tunne, et hingan midagi sisse, midagi, mis täitis algul mu kopsud ja tõukas siis ennast allapoole, et täita ülejäänud osa minu kehast.

Lugesin kakskümmend sissehingamist ja siis polnud lugemisel enam tähtsust. Hakkasin higistama. Don Juan vaatas mind ainiti ja käskis mul mitte karta ning teha täpselt seda, mida ta ütleb. Püüdsin öelda "hea küll", kuid selle asemel tegin kummalist ulguvat häält. See kõlas edasi pärast seda, kui olin oma suu sulgenud. See heli jahmatas don Juani, kes sai teise naeruataki. Tahtsin öelda "jah" oma pead noogutades, kuid ei suutnud seda liigutada.

Don Juan avas õrnalt mu käed ja võttis piibu ära. Ta käskis mul põrandale pikali heita, kuid mitte magama jääda. Mõtlesin, et ei tea, kas ta aitab mind maha heita, kuid ta ei aidanud. Ta lihtsalt vaatas mind pidevalt. Äkki nägin tuba ülepeakaela kukkumas ja vaatasin don Juani külili asendist. Sellest punktist läksid pildid imelikult ähmaseks, nagu unenäos. Võin ähmaselt meenutada, et kuulsin don Juani minuga väga palju rääkivat sel ajal, kui olin liikumatu.

Ma ei tundnud hirmu või ebameeldivust selle seisukorra enda ajal ega olnud haige järgmisel päeval ärgates. Ainus ebatavaline asi oli see, et ma ei suutnud mõnda aega pärast ärkamist selgelt mõelda. Siis järk-järgult, nelja- või viietunnise perioodi järel, muutusin jälle iseendaks.

Kolmapäev, 20. jaanuar 1965

Don Juan ei rääkinud minu elamusest ega käskinud mul seda talle jutustada. Tema ainus märkus oli, et olin liiga ruttu magama jäänud.

"Ainus viis ärkvele jääda on muutuda linnuks, rohutirtsuks või millekski taoliseks," ütles ta.

"Kuidas te seda teate, don Juan?"

"Seda ma sulle õpetangi. Kas mäletad, mis ma sulle eile ütlesin sel ajal, kui olid kehata?"

"Ma ei suuda selgelt meenutada."

"Ma olen vares. Õpetan sulle, kuidas muutuda vareseks. Kui sa selle ära õpid, jääd ärkvele ja liigud vabalt, muidu oled alati maa külge liimitud, kuhu iganes sa kukud."

Pühapäev, 7. veebruar 1965

Minu teine katse suitsuga leidis aset pühapäeva keskpäeval, 31. jaanuaril. Ärkasin üles järgmise päeva varasel õhtupoolikul. Oli tunne, et mul on ebatavaline võime meenutada kõike seda, mis don Juan oli mulle läbielatu ajal öelnud. Tema sõnad olid trükitud minu mõistuse peale. Kuulsin neid edasi ebatavalise selguse ja visadusega. Selle katse ajal sai mulle selgeks üks teine fakt: kogu mu keha oli muutunud tuimaks varsti pärast seda, kui hakkasin alla neelama peenikest pulbrit, mis tuli mulle suhu iga kord, kui piipu imesin. Selliselt ma mitte ainult ei hinganud sisse suitsu, vaid neelasin ka segu.

Püüdsin oma elamusest don Juanile jutustada, kuid ta ütles, et ma ei olnud midagi olulist teinud. Nimetasin, et võin mäletada kõike, mis oli juhtunud, kuid ta ei tahtnud sellest kuulda. Iga mälestus oli täpne ja selge. Suitsetamise protseduur oli olnud samasugune nagu eelmiselgi katsel. Tundus, nagu oleksid need kaks elamust peaaegu täielikult kõrvuti seisvad, sest võisin alustada oma meenutust ajast, mil esimene kogemus lõppes. Mäletasin selgesti, et sellest ajast peale, kui maa peale külili langesin, puudus mul täielikult tunne või mõte. Ometi ei vähenenud minu selgus sugugi. Mäletan oma viimast mõtet umbes sel ajal, kui tuba muutus vertikaalseks tasapinnaks: "Lõin ilmselt oma pea vastu põrandat ära, kuid siiski ei tunne ma mingit valu."

Sellest hetkest edasi võisin ainult näha ja kuulda. Võisin korrata iga sõna, mida don Juan oli mulle öelnud. Järgisin iga tema juhendit. Need näisid selged, loogilised ja kerged. Ta ütles, et minu keha kaob ja ainult pea jääb alles ning et ainus viis sellises olukorras ärkvele jääda ja ringi

liikuda on muutuda vareseks. Ta käskis mul teha pingutust silmade pilgutamiseks, lisades, et kui olen võimeline silmi pilgutama, olen valmis edasiminekuks. Siis ta ütles mulle, et minu keha on täielikult kadunud ja kõik, mis mul on, on minu pea. Ta ütles, et pea ei kao kunagi, sest pea on see, mis muutub vareseks.

Ta käskis mul silmi pilgutada. Ta oli ilmselt korranud seda käsku ja kõiki teisi käske lõputult, sest võisin kuulda neid kõiki ebatavalise selgusega. Pidin olema pilgutanud, sest ta ütles, et olin valmis ja käskis mul oma pea välja sirutada ja panna oma lõua peale. Ta ütles, et lõua sees olid varese jalad. Ta käskis mul jalgu tunda ja jälgida, et need aeglaselt välja tulevad. Ta ütles, et ma ei olnud veel tahke, et pidin kasvatama endale saba ning et saba tuleb välja minu kaelast. Ta käskis mul saba laiendada nagu lehvikut ning tunda, kuidas see pühib vastu põrandat.

Siis rääkis ta varese tiibadest ja ütles, et need tulevad välja minu põsenukkidest. Ta ütles, et see on raske ja piinarikas. Ta käskis need mul lahti laotada. Ta ütles, et need peavad olema äärmiselt pikad, kui suudan neid välja sirutada, muidu ei ole ma võimeline lendama. Ta ütles mulle, et tiivad tulid välja ning olid pikad ja ilusad ning ma pidin neid lehvitama, kuni nad on tõelised tiivad.

Järgmisena rääkis ta minu pealaest ja ütles, et see on ikka veel väga suur ja raske ning selle suurus takistaks mind lendamast. Ta ütles, et selle suurust saab vähendada pilgutades, iga pilgutusega läheb minu pea väiksemaks. Ta käskis mul niikaua pilgutada, kuni ülemine raskus oli läinud ja võisin vabalt hüpata. Siis ütles ta mulle, et olin vähendanud oma pea varese pea suuruseks ja et pidin kõndima ringi ning hüppama, kuni olen kaotanud oma jäikuse.

Ta ütles, et on veel viimane asi, mis mul tuleb muuta, enne kui võin lennata. Seda oli kõige raskem muuta. Et seda läbi viia, pidin olema sõnakuulelik ja tegema nii, nagu ta käsib. Pidin õppima nägema nagu vares. Ta ütles, et minu suu ja nina kasvavad minu silmade vahele, kuni mul on tugev nokk. Ta ütles, et varesed näevad otse kõrvale ja käskis mul pöörata oma pead ja vaadata tema poole ühe silmaga. Ta ütles, et kui tahan vaadata teise silmaga, siis pean raputama oma nokka alla ja see liigutus võimaldab mul vaadata teise silmaga. Ta käskis mul korralikult ühelt silmalt teisele ümber lülituda.

Ja siis ta ütles, et olen valmis lendama ja et ainuke viis lendamiseks on lasta tal mind õhku visata.

Mul ei olnud mingeid raskusi iga tema käsule vastava tunde

esilekutsumisega. Tajusin, et mulle kasvavad alla linnu jalad - need olid algul nõrgad ja võnkuvad. Tundsin saba oma kaela tagant välja kasvamas ja tiibu põsenukkidest. Tiivad olid tugevalt kokku keeratud. Tundsin neid järk-järgult välja tulemas. Protsess oli raske, kuid mitte piinarikas. Siis pilgutasin oma pead väiksemaks, kuni varese pea suuruseni. Kuid kõige hämmastavam asi toimus minu silmadega. Linnu nägemine!

Kui don Juan suunas mind nokka kasvatama, oli mul häiriv õhupuuduse tunne. Seejärel pundus miski välja ja moodustas tõkke minu ees. Kuid mu silmadel polnud täielikku vaadet külje peale enne, kui don Juan suunas mind külgepidi nägema. Võisin pilgutada ühte silma korraga ja nihutada fokuseerimist ühest silmast teise. Kuid toa ja kõige selles olevate asjade väljanägemine ei olnud selline, nagu tavalise nägemise puhul. Ometi oli võimatu öelda, millisel viisil see erines. Võib-olla oli see viltune, võib-olla olid asjad fookusest väljas. Don Juan muutus väga suureks ja helendavaks. Miski temas oli lohutav ja turvaline. Siis läksid pildid segaseks. Nad kaotasid oma piirjooned ja muutusid teravateks abstraktseteks mustriteks, mis vilkusid natuke aega.

Pühapäev, 28. märts 1965

Neljapäeval, 18. märtsil suitsetasin jälle hallutsinogeenset segu. Esialgne protseduur oli väikestes üksikasjades erinev. Pidin piibukaha korra uuesti täitma. Pärast seda, kui olin lõpetanud esimese täie, käskis don Juan mind kaha puhastada, kuid kallas ise segu kahasse, sest mul puudus lihaste koordinatsioon. Käte liigutamine nõudis minult suurt pingutust. Mu kotis oli küllalt segu veel üheks täitmiseks. Don Juan vaatas minu kotti ja ütles, et see oli viimane katse suitsuga kuni järgmise aastani, sest olin kõik oma varud ära tarvitanud.

Ta pööras väikese koti pahupidi ja raputas tolmu kandikule, kus olid söed. See põles oranži kumaga, otsekui oleks ta pannud läbipaistvast materjalist kile üle süte. See kile puhkes leekidesse ja pragunes siis keerukaks joonte mustriks. Miski liikus suure kiirusega mööda siksakki. Don Juan käskis mul vaadata liikumist joontes. Ma nägin midagi, midagi, mis oli nagu väike marmorkuulike hõõguvas alas edasi-tagasi veeremas. Ta kallutas end selle kohale, pani oma käe hõõgusesse, võttis kuulikese välja ja pani selle piibu kahasse. Ta käskis mul tõmmata ühe mahvi. Mul oli selge mulje, et ta oli pannud selle väikese kera piipu, nii et ma selle sisse hingaksin. Ühe hetkega kaotas tuba oma horisontaalse asendi. Tundsin täielikku kangestust, raskustunnet.

Kui ärkasin, lamasin selili madala niisutuskraavi põhjas vees, kusjuures vesi ulatus minu lõuani. Keegi hoidis minu pead üleval. See oli don Juan. Minu esimene mõte oli, et vesi kanalis oli ebatavalise kvaliteediga, see oli külm ja raske. See loksus kergelt minu vastu ja mu mõtted selginesid iga selle liigutusega. Algul oli veel heleroheline halo või helenduvus, mis varsti hajus, jättes ainult tavalise veevoo.

Küsisin don Juanilt aja kohta. Ta ütles, et on varajane hommik. Veidi aja pärast olin täielikult ärkvel ja tulin veest välja.

"Sa pead rääkima mulle kõik, mida nägid," ütles don Juan, kui jõudsime tema majja. Ta ütles samuti, et oli proovinud "mind tagasi tuua" kolm päeva ja et tal oli olnud seda väga raske teha. Tegin arvukaid katseid, et kirjeldada, mida olin näinud, kuid ma ei suutnud süveneda. Varasel õhtupoolikul tundsin, et olin valmis rääkima don Juaniga. Hakkasin talle jutustama, mida mäletasin sellest ajast saadik, kui olin kukkunud külili, kuid ta ei tahtnud sellest kuulda. Ta ütles, et ainus huvitav osa oli see, mida tegin ja nägin pärast seda, kui ta "mind õhku viskas ja ma ära lendasin."

Kõik, mida suutsin mäletada, oli unenäotaoliste kujude või stseenide seeria. Neil polnud järjestikulist korda. Mul oli mulje, et igaüks neist oli nagu isoleeritud mull, mis hõljus nähtekaugusse ja siis ära liikus. Need ei olnud aga mitte ainult stseenid, mida pealt vaadata. Ma olin nende sees. Võtsin neist osa. Kui püüdsin neid algul meenutada, oli mul tunne, et need olid ebamäärased, hajutatud sähvatused, aga kui ma nende üle mõtlesin, taipasin, et igaüks neist oli äärmiselt selge, ehkki täielikult seostumata tavalise nägemisega - sellest ka ebamäärasuse tunne. Pilte oli vähe ja need olid lihtsad.

Niipea, kui don Juan nimetas, et ta oli "mind õhku visanud," oli mul nõrk mälestus absoluutselt selgest stseenist, kus vaatasin mõningast kaugusest otse temale. Vaatasin ainult tema nägu. See oli tohutu suur. See oli lame ja sellel oli intensiivne helendus. Tema juuksed olid kollakad ja need liikusid. Iga tema näoosa liikus iseenesest, kiirates mingit laadi merevaigutaolist valgust.

Järgmine pilt oli see, kus don Juan oli mind õhku visanud või otsesuunas heitnud. Mäletan, et sirutasin oma tiivad laiali ja lendasin! Tundsin ennast üksinda, lõigates läbi õhu, liikudes valuliselt ettepoole. See oli rohkem käimine kui lendamine. See väsitas mu keha. Ei olnud mingit vabalt voogamise tunnet, ei mingit ülevoolavust.

Siis mõtlesin hetke, mil olin liikumatu, vaadates teravate tumedate servadega massi, mis oli ümbritsetud sünge piinava valgusega.

Järgmisena nägin välja lõputult mitmekesiste valgustega. Valgused liikusid ja vilkusid ja muutsid oma helendust. Need olid peaaegu nagu värvid. Nende intensiivsus pimestas mind.

Ühel hetkel oli üks objekt peaaegu minu silma vastas. See oli paks teravaotsaline objekt, sel oli eriline roosakas helendus. Tundsin kuskil oma kehas äkilist värinat ja nägin suurt hulka selliseid roosasid kujusid enda poole tulemas. Need kõik tulid minu poole. Hüppasin minema.

Viimane stseen, mida mäletasin, olid kolm hõbedast lindu. Need kiirgasid säravat metalset valgust, peaaegu nagu roostevaba teras, kuid intensiivset, liikuvat ja elavat. Mulle nad meeldisid. Lendasime koos.

Don Juan ei kommenteerinud minu jutustust.

Teisipäev, 23. märts 1965

Järgnev vestlus leidis aset järgmisel päeval pärast minu jutustamist oma elamusest.

Don Juan ütles: "Ei ole palju vaja, et muutuda vareseks. Sa tegid seda, ja nüüd oled alati vares."

"Mis juhtus pärast seda, kui muutusin vareseks, don Juan? Kas ma lendasin kolm päeva?"

"Ei, sa tulid öö tulekul tagasi, nagu olin käskinud."

"Aga kuidas ma tulin tagasi?"

"Sa olid väga väsinud ja jäid magama. See on kõik."

"Ma mõtlen, kas ma lendasin tagasi?"

"Ma olen sulle juba öelnud. Sa kuulasid mind ja tulid majja tagasi. Kuid ära vaeva ennast selle asjaga. Sellel ei ole mingit tähtsust."

"Mis siis on tähtis?"

"Sinu teekonnal oli ainult üks suure tähtsusega asi - hõbedased linnud!"

"Mis oli nendes nii erilist? Need olid vaid linnud."

"Mitte ainult linnud - need olid varesed."

"Olid need valged varesed, don Juan?"

"Varese mustad suled on tegelikult hõbedased. Varesed säravad nii intensiivselt, et teised linnud neid ei tülita."

"Miks näisid nende suled hõbedased?"

"Sest sa nägid, nagu vares näeb. Lind, mis näib meile must, näibváresele valge. Valged tuvid näiteks on varestele roosakad või sinakad, kajakad on kollased. Nüüd katsu meelde tuletada, kuidas sa nendega ühinesid."

Püüdsin sellest mõelda, kuid linnud olid ähmased - seostamata pilt, millel ei olnud pidevust. Ütlesin, et mäletan ainult seda, et tundsin, et olin nendega koos lennanud. Ta küsis, kas olin nendega ühinenud õhus või maapeal, kuid ma ei suutnud sellele vastata. Ta sai minu peale peaaegu vihaseks. Ta nõudis, et mõtleksin selle üle järele ja ütles: "See kõik ei tähenda midagi, see on ainult hullumeelne unenägu, kui sa täpselt ei mäleta." Pingutasin ennast, et meenutada, kuid ei suutnud.

Laupäev, 3. aprill 1965

Täna mõtlesin teisest pildist oma "unenäo" hõbedastest lindudest. Mäletasin, et nägin tumedat massi tohutu hulga nõelaaukudega. Õigupoolest oli mass tume väikeste aukude kobar. Ma ei tea, miks mõtlesin, et see oli pehme. Kui seda vaatasin, lendasid kolm lindu otse minu suunas. Üks neist tegi häält, siis olid kõik kolm minu kõrval maapinnal.

Kirjeldasin pilti don Juanile. Ta küsis, mis suunast olid linnud tulnud. Ütlesin, et ei suuda seda arvatavasti otsustada. Ta muutus üsna kannatamatuks ja süüdistas, et mul puudub mõtlemise paindlikkus. Ta ütles, et võin väga hästi mäletada, kui püüan, kuid ma kardan ennast vähem jäigemaks lasta. Ta ütles, et mõtlen inimeste ja vareste terminites, kuid ma ei olnud ei inimene ega vares sel ajal, mida tahan meenutada.

Ta käskis meelde tuletada, mida vares oli mulle öelnud. Püüdsin selle üle mõelda, kuid minu mõtted keerlesid selle asemel hulga teiste asjade ümber. Ma ei suutnud keskenduda.

Pühapäev, 4. aprill 1965

Võtsin täna ette pika matka. Oli juba päris pime, kui jõudsin don Juani majja. Mõtlesin varestest, kui äkki väga imelik "mõte" läbistas minu pead. See oli rohkem mulje või tunne kui mõte. Lind, kes oli teinud häält, ütles, et nad tulid põhjast ja lähevad lõunasse ja kui me jälle kohtume, tulevad nad samal viisil.

Rääkisin don Juanile, mis mõte mul oli üles kerkinud või ehk meelde tulnud. Ta ütles: "Ära mõtle selle üle, kas see tuli sulle meelde või mõtlesid selle ise välja. Sellised mõtted sobivad ainult inimeste puhul. Need ei sobi vareste puhul, eriti nende puhul, keda nägid, sest need on sinu saatuse saadikud. Oled juba vares. Sa ei muuda seda kunagi. Nüüdsest peale räägivad varesed sulle oma lennuga igast sinu saatuse pöördest. Mis suunas sa nendega lendasid?"

"Ma ei võinud seda teada, don Juan."

"Kui mõtlesid õigesti, tuleb see sulle meelde. Istu põrandale ja ütle mulle, millises asendis olid, kui linnud sinu juurde lendasid. Sule silmad ja tee kriips põrandale."

Järgisin tema ettepanekut ja määrasin punkti.

"Ära ava veel oma silmi!" jätkas ta. "Millises suunas te lendasite selle punkti suhtes?"

Tegin teise märgi maapinnale.

Võttes need punktid orienteerumisel aluseks, tõlgendas don Juan erinevaid lennumustreid, mida varesed järgisid minu isiklikku tulevikku või saatust ennustades. Ta seadis üles neli ilmakaare suunda kui vareste lennu'teljed.

Küsisin temalt, kas varesed alati järgivad ilmakaari, et öelda ette inimese saatust. Ta ütles, et orientatsioon oli ainult minu oma. Mis iganes varesed tegid minu esimesel kohtumisel nendega, oli otsustava tähtsusega. Ta jätkas pealekäimist, et meenutaksin iga detaili, sest läkitus ja "saadikute" muster oli individuaalne, isiklik asi.

Oli veel üks asi, mida ta rõhutas, et peaksin teadma, ja see oli aeg, millal saadikud minust lahkusid. Ta käskis mul mõelda valguse erinevusele aja vahel, millal "hakkasin lendama", ja aja vahel, kui "hõbedased linnud lendasid koos minuga". Kui mul algul oli piinava lennu tunne, siis oli pime. Aga kui nägin linde, oli kõik punakas - helepunane või ehk oranž.

Ta ütles: "See tähendab, et oli päeva lõpp. Päike ei olnud veel loojunud. Kui on täiesti pime, siis on vares pime valgusest ja mitte pimedusest sellisel viisil, nagu meie öösel oleme. See ajanäitamine asetab sinu viimased saadikud päeva lõppu. Nad hüüavad sind ja kui nad lendavad sinu pea kohal, muutuvad nad hõbedaselt valgeks. Sa võid neid näha säramas taeva foonil ja see tähendab, et sinu aeg on möödas. See tähendab, et sured ja muutud ise vareseks."

"Mis siis, kui ma näen neid hommikul?"

"Sa ei näe neid hommikul!"

"Kuid varesed lendavad kogu päeva."

"Mitte sinu saadikud, sa rumal!"

"Kuidas on t e i e saadikutega, don Juan?"

"Minu omad tulevad hommikul. Neid on samuti kolm. Minu heategija ütles mulle, et neid võib tagasi mustaks karjuda, kui ei taheta surra. Kuid nüüd tean, et seda ei ole võimalik teha. Minu heategija oli andunud karjumisele ja kogu kuradi umbrohu lärmile ja vägivallale. Tean, et suits on teistsugune, sest tal ei ole kirge. Ta on aus. Kui sinu hõbedased

saadikud sinu järele tulevad, ei ole nende peale vaja karjuda. Lenda vaid nendega, nagu oled juba teinud. Pärast seda, kui nad on sind üles korjanud, muudavad nad suunda ja äralendajaid saab olema neli."

Laupäev, 10. aprill 1965

Olin kogenud lühikesi eraldioleku sähvatusi või pealiskaudseid ebatavalise reaalsuse olukordi.

Üks element hallutsinogeensest elamusest seentega tuli mul ikka ja jälle meelde: pehme, tume nõelaaukude mass. Visualiseerisin seda kui rasva või õli mulli, mis hakkas mind tõmbama oma tsentrisse. Selle tsenter oleks nagu avanenud ja mind neelanud ja väga lühikesel hetkel kogesin midagi, mis sarnanes ebatavalise reaalsuse olukorrale. Selle tulemusena kannatasin täieliku erutuse, kartuse ja ebamugavuse hetki ning püüdsin tahtlikult lõpetada neid elamusi niipea, kui need algasid.

Täna arutasin seda tingimust don Juaniga. Küsisin nõu. Ta näis sellest mitte puudutatud olevat ja käskis mul need elamused tähele panemata jätta, sest need on tähenduseta või pigem väärtusetud. Ta ütles, et ainsad elamused, mis on väärt minu pingutust ja muret, on need, milles näen varest. Iga teist liiki "visioon" on üksnes minu hirmude produkt. Ta tuletas mulle jälle meelde, et selleks, et saada osa suitsust, on vaja elada laitmatut, vaikset elu. Isiklikult näisin olevat jõudnud hädaohtliku läveni. Ütlesin talle, et tunnen, et ei või edasi minna. Seentes oli tõesti midagi hirmutavat.

Minnes üle piltide juurde, mida tuletasin meelde oma hallutsinogeensetest elamustest, olin tulnud vältimatule otsusele, et olin näinud maailma viisil, mis oli struktuurselt erinev tavalisest nägemisest. Teistes ebatavalise reaalsuse olukordades, mida olin läbi teinud, olid nähtud kujud ja mustrid alati minu maailma visuaalse mõiste piirides. Kuid nägemistaju hallutsinogeense suitsusegu mõju all ei olnud sama. Kõik, mida nägin, oli otse minu ees. Midagi ei olnud sellest nägemisliinist kõrgemal ega madalamal.

Igal pildil oli ärritav lamedus ja siiski segadust tekitavalt põhjalik sügavus. Võib-olla oleks täpsem öelda, et pildid olid uskumatult teravate üksikasjade kokkukuhjunud kamakas, mis oli paigutatud erineva valgusega väljadesse. Valgus väljades liikus, luues pöörlemise efekti.

Pärast järeleuurimist ja meeldetuletamise pingutust olin sunnitud tegema rida analoogiaid või võrdpilte selleks, et "aru saada", mida olin "näinud". Don Juani nägu näiteks nägi välja, nagu olnuks see vees. Vesi näis pideva voona liikuvat üle tema näo ja juuste. See suurendas neid

nii, et võisin näha iga poori tema nahal või iga juuksekarva tema peas, kuhu iganes ma oma nägemise fookuse suunasin. Teisest küljest nägin jälle aina masse, mis olid lamedad ja täis servi, kuid ei liikunud, sest nendest tulevas valguses ei olnud mingit kõikumist.

Küsisin don Juanilt, mis olid need asjad, mida olin näinud. Ta ütles, et kuna see oli esimene kord, mil nägin nagu vares, ei olnudki pildid selged ega olulised ja et hiljem koos praktikaga tunnen kõik ära.

Tõstsin esile erinevuse, mida olin märganud valguse liikumisel.

"Asjad, mis on elusad," ütles ta, "liiguvad seespidiselt ja vares võib kergesti näha, kui miski on surnud või suremas, sest liikumine on peatunud või selgustunud peatumiseks. Vares võib öelda, kui miski liigub liiga kiiresti. Vares võib ka öelda, kui miski liigub just õigesti."

"Mida see tähendab, kui miski liigub liiga kiiresti või just õigesti?"

"See tähendab, et vares võib tegelikult öelda, millest hoiduda ja mida otsida. Kui miski liigub seesmiselt liiga kiiresti, siis tähendab, et see on ägedalt lõhkemas või ettepoole hüppamas ja vares hoidub sellest. Kui see liigub seesmiselt just õigesti, siis on see meeldiv vaatepilt ja vares otsib seda."

"Kas kivid liiguvad seesmiselt?"

"Ei, kivid, surnud loomad ega surnud puud mitte. Kuid neid on ilus vaadata. Sellepärast ongi varesed ümber surnud kehade. Varestele meeldib neid vaadata. Nendes ei liigu mingit valgust."

"Aga kui liha mädaneb, kas see ei muutu ega liigu?"

"Jah, kuid see on teistsugune liikumine. Vares näeb siis miljoneid asju omaenda valgusega lihas liikumas ja seda meeldib varesel vaadata. See on tõesti unustamatu vaatepilt."

"Olete seda ise näinud, don Juan?"

"Igaüks, kes saab teada, kuidas muutuda vareseks, võib seda näha. Ja sa näed seda ise."

Siin küsisin don Juani käest vältimatu küsimuse.

"Kas ma tõesti muutusin vareseks? Ma mõtlen, et kui keegi oleks mind näinud, kas ta siis oleks arvanud, et olen tavaline vares?"

"Ei. Sa ei või mõelda sellisel viisil, kui tegeled *allyde* jõuga. Sellistel küsimustel ei ole mingit mõtet ja siiski on vareseks muutumine lihtsaim kõigist asjadest. See on peaaegu nagu naljategemine, sellest on vähe kasu.

Nagu olen sulle juba öelnud, ei ole suits nende jaoks, kes otsivad jõudu. See on ainult nende jaoks, kes ihaldavad *näha*. Õppisin seepärast vareseks muutuma, et need linnud on kõigist kõige efektiivsemad.

Mingid teised linnud ei tülita neid, välja arvatud võib-olla suuremad, näljased kotkad, kuid varesed lendavad gruppides ja suudavad end kaitsta. Inimesed ei tülita neid samuti ja see on tähtis asi. Igale inimesele torkaks silma suur kotkas, eriti veel ebatavaline kotkas või mõni teine suurem, ebatavaline lind, kuid kes hoolib varesest? Vares on kaitstud. Ta on ideaalse suuruse ja loomuga. Ta võib ohutult minna ükskõik millisesse kohta tähelepanu äratamata. Teisest küljest on võimalik muutuda lõviks või karuks, kuid see on kaunis hädaohtlik. Selline elukas on liiga suur ja selleks muutumine võtab liiga palju energiat. Võib muutuda ka rohutirtsuks, sisalikuks või isegi sipelgaks, kuid see on isegi veel hädaohtlikum, sest suured loomad püüavad väikseid loomi."

Väitsin, et see, mida ta ütles, tähendas, et inimene muutub täiesti vareseks, rohutirtsuks või muuks. Kuid ta kinnitas, et sain valesti aru.

"Võtab väga kaua aega, et õppida olla sobiv vares," ütles ta. "Kuid sa ei muutunud ega lakanud olemast inimene. See on midagi muud."

"Kas te võite öelda, mis see midagi muud on, don Juan?"

"Võib-olla tead seda nüüd ise. Võib-olla, kui sa ei kardaks nii hulluks minna või oma keha kaotada, saaksid aru sellest suurepärasest saladusest. Kuid võib-olla pead sa ootama seni, kuni kaotad oma hirmu, et aru saada, mida ma tahan öelda."

11.

Viimane sündmus, mille kirjelduse oma välimärkmetesse kandsin, leidis aset 1965. aasta septembris. See oli viimane don Juani õpetustest. Nimetasin seda "eriliseks ebatavalise reaalsuse olukorraks", sest see ei olnud ühegi minu poolt varem kasutatud taime produkt. Näis, et don Juan kutsus selle esile hoolika manipuleerimisega, s.o ta käitus minu ees nii osaval viisil, et lõi selge ja kestva mulje, et ta ei olnud tegelikult ta ise, vaid keegi, kes kehastas teda. Selle tulemusena elasin läbi täieliku konflikti tunde. Tahtsin uskuda, et see on don Juan ja siiski ei võinud ma selles kindel olla. Konfliktiga käis kaasas teadvuslik hirm, mis oli nii terav, et rikkus minu tervise mitmeks nädalaks. Hiljem mõtlesin, et siis oleks olnud õige lõpetada oma õpipoisipõlv. Sellest ajast saadik ei ole ma sellest osa võtnud, ehkki don Juan ei ole lakanud mind õpipoisiks pidamast. Ta on suhtunud minu tagasitõmbumisse ainult kui vajalikku kokkuvõtliku kordamise perioodi, kui teise õppimisastmesse, mis võib kesta määratult pikka aega. Sellest ajast saadik ei ole ta aga kunagi avaldanud oma teadmisi.

Kirjutasin üksikasjaliku ülestähenduse oma viimasest elamusest peaaegu kuu aega pärast seda, kui see juhtus, ehkki olin märkmed pidepunktideks kirjutanud järgmisel päeval, suure emotsionaalse ärevuse tundidel, mis eelnesid minu hirmu kõrgpunktile.

Reede, 29. oktoober 1965

Teisipäeval, 30. septembril 1965 läksin don Juani vaatama. Lühikesed pealiskaudsed ebatavalise reaalsuse olukorrad olid edasi kestnud, hoolimata minu katsetest neid lõpetada või neid ära ajada, nagu don Juan oli nimetanud. Tundsin, et minu seisukord halveneb, sest selliste olukordade kestvus suurenes. Muutusin väga teravalt teadlikuks lennukite mürast. Nende üle pea minevate mootorite hääl tõmbas vältimatult minu tähelepanu ja püsis sinnamaani, kuni tundsin, et järgnen lennukile ja olen nagu selle sees või lendan koos sellega. See tunne oli väga tüütav. Minu võimetus seda ära raputada tekitas minus sügava kartuse.

Tähelepanelikult ära kuulanud kõik üksikasjad, tuli don Juan otsusele,

et kannatasin hinge kaotuse all. Ütlesin talle, et mul on need hallutsinatsioonid sellest ajast alates, kui suitsetasin seeni, kuid tema väitis, et need olid uued nähud. Ta ütles, et varem olin vaid kartnud ja "näinud unenägemuses mõttetuid asju", kuid nüüd olin tõeliselt ära nõiutud. Selle tõestuseks oli, et lendava lennuki müra võis mind kaasa viia. Tavaliselt, ütles ta, võib oja või jõe kohin nõiutud inimese, kes on kaotanud oma hinge, lõksu püüda ja teda ära kanda ta surma.

Siis käskis ta mul kirjeldada kõiki minu tegevusi hallutsinatsioonide läbielamistele eelnenud aja jooksul. Loendasin kõik tegevused, mida suutsin meelde tuletada. Sellest aruandest järeldas ta kohe, kus olin oma hinge kaotanud.

See näis täielikult hõivavat don Juani tähelepanu - seisukord, mis tema puhul oli täiesti ebatavaline. See muidugi suurendas minu kartust. Ta ütles, et tal ei ole kindlat arvamust, kes on minu hinge lõksu püüdnud, kuid kes iganes see ka oli, kavatses ta kahtlemata mind tappa või vähemalt väga haigeks teha. Siis andis ta mulle täpsed juhtnöörid "võitlusvormi" kohta, mis oli eriline kehaasend, mida tuli säilitada ajal, kui jään oma kasulikku kohta. Pidin säilitama seda asendit, mida ta kutsus vormiks.

Küsisin, milleks see kõik vajalik on ja kellega hakkan võitlema. Ta vastas, et tema läheb vaatama, kes on minu hinge ära võtnud ja katsub järele uurida, kas seda on võimalik tagasi saada. Vahepeal aga, kuni tema tagasipöördumiseni, pidin jääma oma kohale. Võitlusvorm, ütles ta, on tegelikult ettevaatusabinõu juhuks, kui midagi juhtub tema äraoleku ajal, ja seda tuleb kasutada, kui mind rünnatakse. See seisnes minu parema jala sääremarjale ja reiele plaksutamises ning vasaku jalaga mingit liiki tantsukujulises trampimises sel ajal, kui olin vastamisi oma ründajaga.

Ta hoiatas, et see vorm oli kohandatud ainult äärmisteks kriisimomentideks, kuid niikaua, kui ei ole silmapiiril mingit hädaohtu, tuleb mul lihtsalt ristis jalgadega oma kohal istuda. Äärmise hädaohu seisundis aga, ütles ta, võin pöörduda viimase kaitsevahendi poole - virutada vaenlasele mingi asjaga. Ta ütles mulle, et tavaliselt virutatakse jõudu sisaldava asjaga, aga kuna mul ei ole ühtegi sellist, olen sunnitud kasutama ükskõik millist väikest kivi, mis sobiks minu parema käe peopessa, kivi, mida võin hoida, surudes seda pöidlaga oma peopesa vastu. Ta ütles, et sellist tehnikat tuleb kasutada ainult siis, kui ollakse vaieldamatult elu kaotuse ohus. Objekti virutamisega peab kaasnema sõjahüüd, röögatus, millel on objekti märkisuunamise omadus. Ta soovi-

tas rõhutatult, et pean karjatusega olema ettevaatlik ja kaalutletud ning mitte seda huupi kasutama, vaid ainult "rangelt tõsises olukorras".

Küsisin, mida ta mõtles "rangelt tõsiste olukordade" all. Ta ütles, et karjatus või sõjahüüd on midagi, mis jääb inimesega kogu tema eluks, nii et see peab olema hea algusest peale. Ainus viis seda õigesti alustada on tagasi hoida loomulik hirm ja kiirustamine, kuni ollakse absoluutselt jõuga täidetud, ja siis purskub röögatus välja suuna ja jõuga. Ta ütles, et need on tõsised olukorrad, mida on vaja röögatuse väljasaatmiseks.

Palusin tal selgitada jõudu, mis pidi täitma inimest enne tema karjet. Ta ütles, et see on midagi, mis jookseb läbi keha, tulles maapinnast, kus isik seisab. Kui olla täpne, siis on see mingit liiki jõud, mis väljub kasulikust kohast. See on jõud, mis tõukab röögatuse välja. Kui sellist jõudu õigesti käsitleda, siis on sõjahüüd täiuslik.

Küsisin temalt jälle, kas minuga juhtub midagi. Ta ütles, et ei tea sellest midagi ja manitses mind dramaatiliselt jääma oma kohale niikauaks, kuni see on vajalik, sest see oli ainus kaitse ükskõik mille vastu, mis võis juhtuda.

Hakkasin kartma. Palusin teda, et ta oleks täpsem. Ta ütles, et kõik, mida ta teab, on see, et ma ei tohi mingil juhul paigast liikuda. Ma ei tohi öelda ühtegi sõna, isegi mitte temale. Ta ütles, et võin laulda Mescalito laule, kui hakkan väga kartma, ja lisas siis, et tean juba liiga palju neist asjadest ja ei peaks vajama nagu laps hoiatamist, et aru saada, kui tähtis on kõiki asju täpselt teha. Tema manitsused tekitasid minus täielikku meeleheidet. Olin kindel, et ta arvas midagi juhtuvat. Küsisin, miks ta soovitas mul laulda Mescalito laule ja mida ta arvas mind hirmutavat. Ta naeris ja ütles, et võib-olla hakkan kartma üksindust. Ta läks majja ja sulges enda järel ukse. Vaatasin kella. See oli 19.00. Istusin kaua aega vaikselt. Don Juani toast ei tulnud mingit häält. Kõik oli vaikne. Oli tuuline. Mõtlesin, et sööstan auto juurde ja toon oma tuulepluusi. Kuid ei söandanud don Juani soovituse vastu toimida. Ma ei olnud unine, kuid väsinud, külm tuul takistas mul puhata.

Neli tundi hiljem kuulsin don Juani ümber maja käimas. Mõtlesin, et ta pidi olema läinud tagant küljest põõsastesse urineerima. Siis hüüdis ta mind valjusti.

"Hei, poiss! Hei, poiss! Mul on sind siin vaja," hüüdis ta.

Ma peaaegu tõusin, et tema juurde minna. See oli tema hääl, kuid mitte tema toon või tavalised sõnad. Don Juan ei olnud mind kunagi hüüdnud: "Hei, poiss!" Nii jäin sinna, kus olin. Külmajudin käis üle mu

selja. Ta hakkas jälle kisama, kasutades sama või sarnast fraasi.

Kuulsin teda maja tagaringi käivat. Ta komistas puuhunnikule, nagu ei teaks, et see on seal. Siis tuli ta verandale ja istus ukse kõrvale seljaga vastu seina. Ta näis raskem kui tavaliselt. Ta liigutused ei olnud aeglased ega kohmakad, vaid raskemad. Ta prantsatas põrandale, selle asemel et libiseda vaikselt, nagu ta tavaliselt tegi. Peale selle ei olnud see tema koht ja don Juan ei oleks kunagi üheski olukorras kuskil mujal istunud.

Siis rääkis ta minuga jälle. Ta küsis, miks keeldusin tulemast, kui ta mind vajas. Ta rääkis valjusti. Ma ei tahtnud temale vaadata ja siiski oli mul sundiv tung teda jälgida. Ta hakkas kergelt küljelt küljele õõtsuma. Muutsin oma asendit, võttes sisse võitlusvormi, mida don Juan oli mulle õpetanud, ja pöördusin näoga tema poole. Minu lihased olid kanged ja imelikult pinge all. Ma ei tea, mis pani mind võtma võitlusvormi, võib-olla see, et uskusin don Juani püüdvat mind meelega hirmutada, luues mulje, et isik, keda nägin, et olnud täielikult tema. Tundsin, et ta oli väga hoolikas mittetavapärase tegemisel, et luua minus kahtlus. Kartsin, kuid tundsin ennast sellest üle olevat, sest hindasin ja analüüsisin tegelikult sündmuse käiku.

Sel hetkel tõusis don Juan püsti. Tema liigutused olid täiesti võõrad. Ta pani oma käed keha ette ja tõukas ennast üles, tõstes algul tagumist poolt, siis haaras ta uksest ja ajas sirgu oma keha ülemise osa. Olin hämmeldunud, kui tuttav olin tema liigutustega ja millise aukartustäratava tunde oli ta loonud, näidates mulle don Juani, kes ei liikunud nagu don Juan.

Ta astus paar sammu minu suunas. Ta hoidis mõlema käega oma selja alumisest osast, nagu püüaks end sirgu ajada või nagu oleks tal valus. Ta vingus ja puhkis. Ta nina näis olevat täis topitud. Ta ütles, et viib mind enesega ja käskis mul püsti tõusta ja talle järgneda. Ta läks maja läänepoolsesse külge. Muutsin oma asendit, et näoga tema poole olla. Ta pöördus minu poole. Ma ei nihkunud oma kohalt, olin selle külge liimitud.

Ta möirgas: "Hei, poiss! Käskisin sul endaga kaasa tulla. Kui sa ei tule, siis vean sind."

Ta tuli minu poole. Hakkasin oma sääremarju ja reisi taguma ning kiiresti tantsima. Ta tuli veranda äärde minu ette ja peaaegu puudutas mind. Meeleheitlikult valmistasin ette oma keha, et sisse võtta virutavat asendit, kuid ta muutis suunda ja liikus minust eemale, vasakul olevate põõsaste suunas. Ühel hetkel, kui ta eemaldus, pööras ta end äkki, kuid

olin näoga tema poole.

Ta läks nägemispiirkonnast välja. Säilitasin veel mõneks ajaks võitlusasendi, aga kuna ma teda enam ei näinud, istusin jälle ristis jalgadega, toetades selja vastu kivi. Selleks ajaks olin tõeliselt hirmunud. Tahtsin ära joosta, kuid see mõte kohutas mind veel enam. Tundsin, et oleksin täielikult tema võimuses, kui ta mind teel auto juurde kinni püüaks. Hakkasin laulma peyote laule, mida teadsin. Kuid kuidagi tundsin, et need on siin võimetud. Need olid vaid rahustamiseks ja nad rahustasid mind. Laulsin neid üha uuesti ja uuesti.

Umbes kell 2.45 öösel kuulsin maja seest müra. Muutsin kohe oma asendit. Uks paisati valla ja don Juan vaarus välja. Ta ahmis õhku ja hoidis oma kurku. Ta põlvitas minu ette ja ägas. Ta palus mind kõrge, vinguva häälega tulla ja teda abistada. Siis ta hüüdis jälle ning käskis mul tulla. Ta tegi kuristamishääli. Ta anus, et tuleksin ja aitaksin teda, sest miski lämmatas teda. Ta roomas oma kätel ja põlvedel, kuni oli arvata nelja jala kaugusel. Ta sirutas oma käed minu poole ja ütles: "Tule siia!"

Siis tõusis ta püsti. Tema käed olid minu poole sirutatud. Ta näis valmis olevat mind haarama. Tagusin jalgu vastu maad ja plaksutasin sääremarja ning reit. Olin hirmu pärast endast väljas.

Ta peatus ja läks maja äärde põõsastesse. Muutsin oma asendit, et näoga tema poole olla. Siis istusin jälle maha. Ma ei tahtnud enam laulda. Minu lihased olid kanged ja valuliselt kokkutõmbunud. Ma ei teadnud, mida mõelda. Ma ei suutnud otsustada, kas olla don Juani peale vihane või mitte. Mõtlesin, et hüppan talle peale, aga kuidagi teadsin, et ta oleks lükanud mu maha nagu putuka. Tahtsin tõesti nutta. Olin täielikult meeleheitel; mõte, et don Juan tegi seda kõike minu hirmutamiseks, tekitas minus nututunde. Ma ei suutnud leida põhjust tema kohutavate kometimängude jaoks. Tema liigutused olid nii kavalad, et läksin segadusse. See ei olnud nii, nagu ta püüaks liikuda naise moodi. See oli, nagu naine püüaks liikuda nagu don Juan. Mul oli mulje, et ta püüdis tõesti liikuda don Juani kaalutlevusega, kuid oli liiga raske ja tal ei olnud don Juani väledust. Kes iganes minu ees oli, jättis ta noorema, raskema naise mulje, kes püüdis imiteerida vilka vana mehe aeglasi liigutusi.

Need mõtted paiskasid mind paanikasse. Mulle väga lähedal hakkas rohutirts valjusti siristama. Märkasin tema toonide rikkalikkust. Mõtlesin, et tema hääl on bariton. Siristus hakkas vaibuma. Äkki jõnksatas kogu minu keha. Võtsin jälle sisse võitlusasendi ja pöördusin näoga sinna

suunda, kust oli tulnud rohutirtsu siristus. Hääl viis mind kaasa, see hakkas mind enne lõksu võtma, kui taipasin, et see oli ainult rohutirtsu hääle samane. Hääl tuli jälle mulle lähemale. See muutus kohutavalt valjuks. Hakkasin laulma oma peyote laule valjemini ja valjemini. Äkki rohutirts peatus. Istusin kohe maha, kuid jätkasin laulmist. Hetk hiljem nägin rohutirtsu siristusele vastassuunast mehe kuju minu suunas jooksmas. Plaksutasin oma käsi oma reiel ja sääremarjal ning tampisin jõuliselt, meeleheitlikult. Kuju läks mööda väga kiiresti, peaaegu mind puudutades. See näis nagu koer. Tundsin kohutavat hirmu, nii et olin kange. Ma ei suuda meenutada midagi muud, mida tundsin või mõtlesin.

Hommikune kaste oli värskendav. Tundsin ennast paremini. Ükskõik, mis see ka oli, näis see olevat tagasi tõmbunud. Oli 5.48, kui don Juan avas vaikselt ukse ja tuli välja. Ta ringutas oma käsi, haigutas ja vaatas mulle otsa. Ta astus kaks sammu minu suunas, jätkates oma haigutust. Nägin tema silmi läbi poolestsaadik avatud silmalaugude vaatamas. Hüppasin üles. Teadsin siis, et kes või mis iganes oli minu ees, aga don Juan see ei olnud.

Võtsin maast väikese teravaservalise kivi. See oli minu parema käe kõrval. Ma ei vaadanud sellele. Ma vaid hoidsin seda, surudes selle pöidlaga vastu väljasirutatud sõrmi. Võtsin sisse asendi, mida don Juan oli mulle õpetanud. Tundsin sekundite vältel end imelikust jõust täituvat. Siis röögatasin ja virutasin kivi tema pihta. Mõtlesin, et see oli suurepärane karje. Sel hetkel ma ei hoolinud, kas elasin või surin. Tundsin, et karje oli oma võimsuses aukartustäratav. See oli läbitungiv ja pikk ja tegelikult suunas minu taotlust. Kuju minu ees vankus, tuigerdas maja kõrvale ja kadus taas põõsastesse.

Rahunemine võttis minult tunde. Ma ei suutnud enam istuda, jätkasin samal kohal trampimist. Pidin hingama läbi suu, et saada küllaldaselt õhku.

Kell 11 tuli don Juan jälle välja. Pidin püsti hüppama, kuid liigutused olid tema omad. Ta läks otse oma kohale ja istus oma tavalisel tuttaval viisil. Ta vaatas mind ja naeratas, see oli don Juan! Läksin tema juurde ja selle asemel, et olla vihane, suudlesin tema kätt. Uskusin siis tõesti, et ta ei olnud näidelnud, vaid et keegi oli teda kehastanud, et teha mulle halba või mind tappa.

Vestlus algas mõtisklustega selle *naisisiku* üle, kes oli just nagu minu hinge võtnud. Siis käskis don Juan mul talle jutustada minu läbielamise üksikasju.

Jutustasin sündmuste kogu järgnevuse väga kaalutletult. Ta naeris

kogu aeg, nagu oleks see nali. Kui olin lõpetanud, ütles ta: "Sa tegid hästi. Sa võitsid lahingu oma hinge eest. Kuid asi on palju tõsisem, kui arvasin. Sinu elu ei olnud läinud ööl kahte huigetki väärt. On õnn, et oled õppinud midagi minevikust. Kui sul ei oleks olnud veidi treeningut, oleksid praegu surnud, sest keda iganes sa möödunud ööl nägid, ta kavatses sulle lõpu peale teha."

"Kuidas on see võimalik, don Juan, et ta võis võtta teie kuju?"

"See on väga lihtne. Ta on *diablero* ja tal on hea aitaja teisel pool. Kuid ta ei olnud just eriti hea minu samasuse enesele võtmises ja sa said aru tema trikist."

"Kas abistaja teisel pool on sama, mis *ally*?"

"Ei, abistaja on *diablero* toetaja. Abistaja on vaim, kes elab maailma teisel poolel ja aitab *diablerol* haigust ja piina põhjustada. See aitab tal tappa."

"Kas *diablerol* võib samuti olla *ally*, don Juan?"

"Need on *diablerod*, kellel on ally, kuid enne, kui *diablero* suudab taltsutada *allyt*, on tal tavaliselt aitaja, kes aitab teda tema ülesannetes."

"Kuidas on naisega, kes võttis teie kuju, don Juan? Kas tal on ainult aitaja ja *allyt* ei ole?"

"Ma ei tea, kas tal on *ally* või mitte. Mõnele inimesele ei meeldi *ally* jõud ja nad eelistavad aitajat. *Ally* taltsutamine on raske töö. Kergem on saada teiselt poolt aitaja."

"Mis te arvate, kas mina võiksin saada aitaja?"

"Et seda teada, pead palju rohkem õppima. Me oleme jälle alguses, peaaegu nagu esimesel päeval, kui tulid minu juurde ja palusid mul Mescalitost rääkida ja ma ei saanud, sest sa ei oleks siis aru saanud. See teine pool on *diablerode* maailm. Mõtlesin, et oleks kõige parem rääkida sulle oma tunnetest samal viisil, nagu minu heategija rääkis mulle enda omadest. Ta oli *diablero* ja sõjamees, tema elu oli suunatud maailma jõu ja vägivalla suunas. Kuid mina ei ole kumbki neist. See on minu loomus. Oled näinud minu maailma algusest peale. Mis puutub minu heategija maailma näitamisse, siis võin panna sind ainult uksele, aga otsustama pead ise, pead seda õppima ainult isikliku pingutusega.

Pean tunnistama, et tegin vea. Näen nüüd, et on palju parem alustada nii, nagu ise alustasin. Siis on kergem taibata, kui lihtne ja siiski kui põhjalik on erinevus. *Diablero* on *diablero* ja sõjamees on sõjamees. Inimene võib olla mõlemad. On palju inimesi, kes on mõlemad. Kuid inimene, kes rändab ainult elu radu, on kõik. Täna ei ole ma ei sõjamees ega *diablero*. Minu jaoks on ainult radadel rändamine. Ükskõik, millisel

rajal, millel võib olla süda. Seal ma rändan ja ainus väärtuslik väljakutse minu jaoks on läbida see täies pikkuses. Ja seal ma rändan - vaadates, vaadates, hinge kinni pidades."

Ta peatus. Tema nägu ilmutas erilist meeleolu: ta näis olevat ebatavaliselt tõsine. Ma ei teadnud, mida küsida või mida öelda. Ta jätkas:

"Omaette asi on õppida, kuidas jõuda maailmadevahelise lõhe juurde ja kuidas siseneda teise maailma. Kahe maailma, *diablerode* maailma ja elavate inimeste maailma vahel on lõhe. On olemas koht, kus kaks maailma teineteist katavad. Lõhe on seal. See avaneb ja sulgub nagu uks tuulega. Et sinna saada, peab inimene kasutama oma tahet. Ta peab, ütleksin, arendama välja kõrvalekaldumatu taotluse selle jaoks, ühese pühendumise. Kuid ta peab seda tegema ilma mingi jõu või inimese abita. Inimene peab ise kaalutlema ja taotlema kuni hetkeni, mil tema keha on valmis reisi läbi tegema. Sellest hetkest teatatakse pikaajalise käte-jalgade vappumise ja ägeda oksendamisega. Inimene ei saa tavaliselt magada ega süüa ja lõpeb otsa. Kui krambid ei lakka, on inimene valmis minema, ja lõhe maailmade vahel ilmub otse tema ette, nagu monumentaalne uks, lõhe, mis ulatub üles ja alla. Kui lõhe avaneb, peab inimene läbi selle libisema.

Teisel pool piiri on raske näha. Seal on tuuline, nagu liivatorm. Tuul keerutab ümberringi. Inimene peab siis minema ükskõik millisesse suunda. See on lühike või pikk reis, sõltudes tema tahtejõust. Tugeva tahtega inimene rändab lühidalt. Otsustusvõimetu, nõrk inimene rändab pikalt ja ebakindlalt.

Pärast seda reisi jõuab inimene mingisuguse platoo juurde. Mõningaid selle jooni on võimalik ära tunda tuulest, mis seal muutub isegi veel ägedamaks, piitsutades, mühisedes kõikjal ümberringi. Selle platoo tipul on sissekäik sellesse teise maailma. Ja seal on nahk, mis eraldab neid kahte maailma. Surnud inimesed lähevad sellest läbi hääletult, kuid meie peame selle murdma hüüatusega. Tuul kogub jõudu, seesama taltsutamatu tuul, mis puhub platool. Kui tuul on kogunud küllalt jõudu, peab inimene röögatama ja tuul tõukab ta läbi. Siin peab tema tahe olema samuti paindumatu, nii et ta suudab võidelda tuulega. Tal on vaja ainult õrna tõuget, teda ei ole vaja puhuda teise maailma otsa.

Kui ta on kord juba teisel pool, tuleb tal ringi käia. Tal võib olla õnne ja ta võib leida lähedusest abistaja - mitte kaugel sissekäigust. Inimene peab teda appi paluma. Oma sõnadega peab ta paluma aitajat teda õpetada ja teda *diableroks* teha. Kui abistaja nõustub, tapab ta inimese

kohapeal ja sel ajal, kui ta on surnud, õpetab teda.

Kui sa teed selle reisi, siis sõltuvalt sinu õnnest võid leida aitajaks suure *diablero*, kes su tapab ja sind õpetab. Enamasti kohtutakse madalamate *brujodega*, kellel on väga vähe õpetada. Kuid nii sinul kui ka neil ei ole võimu keeldumiseks. Parimad juhud on, kui leitakse meessoost aitaja, muidu muututakse *diablero* ohvriks, kes tekitab uskumatul viisil kannatusi. Naised on alati sellised. Kuid see sõltub ainult õnnest, kui mitte isiku heategija ei ole ise suur *diablero*, millisel juhul tal on palju aitajaid teises maailmas ja ta võib teda suunata teatud aitaja juurde. Minu heategija oli selline mees. Ta suunas mind oma vaimaitajaga kohtuma.

Pärast tagasitulekut ei ole sa enam sama inimene. Oled kohustatud tagasi tulema, et näha sageli oma abistajat. Ja sa oled sunnitud minema sissekäigust ikka kaugemale ja kaugemale, kuni ühel päeval lähed liiga kaugele ja ei ole enam suuteline tagasi pöörduma.

Mõnikord võib *diablero* püüda hinge kinni ja selle läbi sissekäigu sisse tõugata ning jätta see oma abistaja hoole alla, kuni ta röövib sellelt isikult kogu tema tahtejõu. Teistel juhtudel, nagu näiteks sinu puhul, kus hing kuulub tugeva tahtega isikule, võib *diablero* seda hoida oma kukrus, sest teisiti on seda väga raske kanda. Sellistel juhtudel, nagu sinu oma, võib probleemi lahendada võitlus-võitlus, kus *diablero* kas võidab kõik või kaotab kõik. Sel korral ta kaotas võitluse ja pidi sinu hinge lahti laskma. Oleks ta võitnud, oleks ta viinud selle oma abistajale kinnihoidmiseks."

"Aga kuidas ma võitsin?"

"Sa ei liikunud oma kohalt. Oleksid sa liikunud ühe tolli eemale, oleksid olnud hävitatud. Ta valis parimaks löögimomendiks aja, kui olin ära, ja ta tegi seda hästi. See ebaõnnestus tal, sest ta ei arvestanud sinu ägedat loomust, ja ka sellepärast, et sa ei nihkunud kohalt, kus oled võitmatu."

"Kuidas oleks ta mind tapnud, kui oleksin liikunud?"

"Ta oleks sind tabanud kui piksenool. Kuid mis kõige tähtsam - ta oleks hoidnud sinu hinge ja sa oleksid hääbunud."

"Mis nüüd juhtub, don Juan?"

"Mitte midagi. Sa võitsid oma hinge tagasi. See oli hea võitlus. Õppisid möödunud ööl palju asju."

Pärastpoole hakkasime otsima kivi, millega olin virutanud. Ta ütles, et kui leiame selle, võime olla absoluutselt kindlad, et see asi on lõpetatud. Otsisime peaaegu kolm tundi. Mul oli tunne, et tunnen selle

ära, kuid ma ei tundnud.

Sama päeva varasel õhtupoolikul viis don Juan mind oma maja ümber olevatele küngastele. Seal andis ta mulle pikad ja üksikasjalised juhendid erilisteks võitlusprotseduurideks.

Ühel hetkel, varem kirjeldatud astmete kordamise ajal, leidsin ennast üksinda. Olin jooksnud kallakust üles ja olin hingetu. Higi voolas kehalt ja siiski oli mul külm. Hüüdsin don Juani mitu korda, kuid ta ei vastanud ja ma hakkasin tundma imelikku hirmu. Kuulsin põõsaste all sahinat, nagu oleks keegi minu suunas tulnud. Kuulasin tähelepanelikult, kuid sahin peatus. Siis algas see jälle, tugevamini ja lähemal. Sel hetkel tuli mulle pähe, et eelmise öö sündmused hakkavad korduma. Mõne sekundi vältel kasvas minu hirm üle igasuguste proportsioonide. Sahin põõsaste all tuli lähemale ja minu jõud kahanes. Tahtsin karjuda või nutta, ära joosta või nõrkeda. Mu põlved vajusid alla, kukkusin halisedes maha. Ma ei saanud isegi oma silmi sulgeda. Pärast seda mäletan ainult, et don Juan tegi tule ja hõõrus mu käte ja jalgade kokkutõmbunud lihaseid.

Jäin mitmeks tunniks täielikku ahastusse. Pärast seletas don Juan minu ebaproportsionaalset reaktsiooni kui tavalist juhtumit. Ütlesin, et ei suuda loogiliselt leida põhjust, mis oli tekitanud minu paanika, ja ta vastas, et see ei olnud suremise hirm, vaid pigem oma hinge kaotuse hirm. Hirm, mis on tavaline inimeste seas, kellel ei ole kõrvalekaldumatut taotlust.

See läbielamine on don Juani õpetustes viimane. Sellest ajast alates olen hoidunud tema õppetundide otsimisest. Ja ehkki don Juan ei ole muutnud oma heategijalikku suhtumist minusse, usun, et olen alla jäänud teadmistega inimese esimesele vaenlasele.